

Obisk

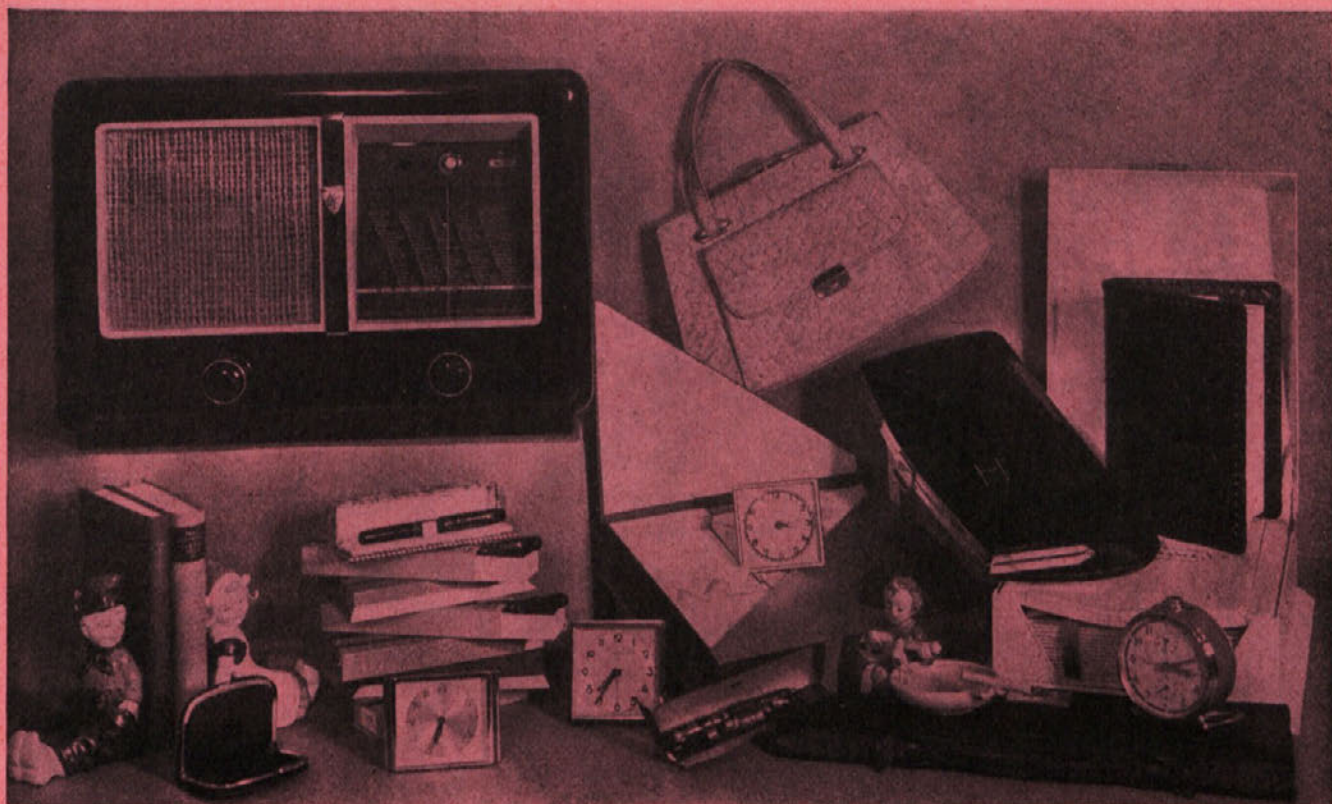
Pija in Pino Mlakar, naša plesna umetnika evropske slave, v svoji čudoviti novi plesni pesmi »Lok«, s katero sta po velikih uspehih v Nemčiji gostovala februarja tudi v Ljubljani.

Ilustrirani družinski mesečnik

19 **3**⁴⁰

Veselo veliko noč – Vam želi »Obisk«!

100 DRAGOCENIH NAGRAD

**bomo razdelili med prijatelje »Obiska«,
ki bodo postali do 5. maja 1940 naročniki
in bodo do tega dne plačali naročnino!**

Žrebanje bo 10. maja 1940

Vsakega nagrajenca bomo takoj po žrebanju s posebnim pismom obvestili.
Imena nagrajencev pa bodo objavljena v naslednji številki »Obiska«

»Obisk« dobite lahko zastonj!

Berite pogoje na drugi strani!

Nagrade:

Radio aparat, petelektronski razkošni Super-Radione Tipa 540 W
2 moški ali ženski kolesi

Ure - budilke, moderne, za pisalno mizo ali nočno omarico

Jedilni servis za 6 oseb

Damske torbice, najmodernejše oblike

Damske torbice za potovanje

Usnjene denarnice in listnice
Izvrstna polnilna peresa

pisemski papir v kasetah
 pisemski papir v mapah
 krasni albumi za fotografije
 aktovke, knjižni ovoji iz usnja
 knjižni oporniki z umetn. figurami
 pepelniki modernih oblik itd.

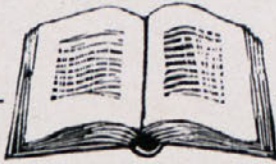
Leposlovne in druge knjige

»Obisk« dobite lahko zastonj!

Vsak, kdor pridobi **5 novih naročnikov**, ki bodo do 5. maja 1940 poravnali celoletno naročnino, bo dobival »Obisk« za leto 1940 zastonj in bo vpisan med naročnike, ki bodo žrebani za nagrade

M. GASPARI: CVETNA NEDELJA

Pomembna knjižna novost

Giovanni Papini: **PRİČE TRPLJENJA GOSPODOVEGA**

Sedem evangeljskih legend. Prevedel V. Beličič. — 178 strani.
Vežano din 60'—

Legende Velikega tedna lahko imenujemo to knjigo, s katero se slavni pisatelj, filozof, pesnik, kritik in konvertit Papini prvič predstavi slovenski javnosti. To je vsekakor velika in pozitivna obogatitev našega prevodništva; saj so te legende izredno lepe ter navzlic svoji časovni navzočnosti in odmaknjenosti nad vse žive in sodobne. Judež, Baraba, Malh, Cirenejec, Pilat, Kajfa, Sabbatai, to so priče trpljenja Gospodovega. Pisatelj nam jih riše v vsem zlu, ki jih notranje razkraja, ko jih ošabnost, sovraštvo, strahopetnost in zavist usodno vodijo do nesrečnega konca. Le Papini je mogel s tako čudovito plastičnostjo in nazornostjo orisati okolnosti Gospodovega trpljenja ter zlo naturo in usodnost prič, ki so bile soudeležene pri njem. — Delo je izšlo kot prva knjiga tekočega letnika zbirke:

NAŠA KNJIGA

ki obsega poleg navedene še naslednje knjige:

Hichens Robert: **ALAHOV VRT**. Roman. Izide pred Veliko nočjo.

Jalen Janez: **PREVISI**. Niz dogodkov. Izide v septembru.

Wambrechtsamer Ana: **DANES GROFJE CELJSKI IN NIKDAR VEČ**. Roman.
Izide v decembru.

Naročnina za vse štiri v platno vezane in odlično opremljene knjige znaša din 240'—, plačljivih v mesečnih obrokih po din 20'—. **Zahtevajte prospekt!**

Aktualno!

T. Debeljak — R. Molè — Fr. Stelè:

POLJSKA Njena zgodovina in njen duh. — 67 strani.
Cena din 22'—

Trije naši najboljši poznavalci Poljske so nam v tej knjigi podali nadvse zanimiv in pregleden priročnik za spoznavanje te velike slovanske države, njene veličastne zgodovine, kulture in duha. Tine Debeljak podaja zgodovino Poljske od prvih početkov, pa vse do smrti Jana Sobieskega leta 1696. Zgodovinski pregled nadaljuje R. Molè, ki je opisal propad pod Sasi, delitve Poljske države, vstaje in slavne boje poljskega naroda za osvoboditev iz tujčevstva in tlačanstva. — Fr. Stelè pa piše o obnovljeni Poljski po svetovni vojni, ko je poljska armada strla pri slavni bitki nad Vislo rusko premoč, osamosvojila svoj narod in je tako Poljska postala druga največja slovanska država. Pisatelj podaja tudi razvoj republike skozi vseh 20 let, prav do nesrečne lanske jeseni, ko je poljski narod že četrtrič v zgodovini izgubil svojo svobodo in državo. Stelè podaja tudi opis poljske kulture v preteklosti in sedanjosti.

Kot nalašč bo prišla prav ta knjiga predavateljem kulturnih in prosvetnih društev, profesorjem in učiteljem, ter vsem, ki se zanimajo za dogodke, ki danes vznemirjajo svet.

Važno opozorilo!

Opozarjamo vse interesente, ki se še niso odzvali našemu vabilu za naročbo cenениh knjižnih kolekcij

NAŠA DOBRA KNJIGA

da zapade veljavnost znižanih cen našim kolekcijam **nepreklicno z 31. marcem 1940**. Prosvetnim društvom nudimo plačilne olajšave. **Zahtevajte prospekt!**

ILUSTRIRANI DRUŽINSKI MESEČNIK - LETO I. - 1940 - ŠTEV. 3

MAREC

1	P E T E K † Leon, Albin
2	S O B O T A Simplicij, Karel
3	NEDELJA 4. post. Kunig.
4	PONEDELJEK Kazimir, spozn.
5	T O R E K Friderik, Janez
6	S R E D A Perp. in Felic.
7	ČETRTEK Tomaž Akvin.
8	P E T E K † Janez od Boga
9	S O B O T A Franciška Rim.
10	NEDELJA 5. post. Tiha
11	PONEDELJEK Sofronij, škof
12	T O R E K 1959 kr., Greg.
13	S R E D A Rozina, vdova
14	ČETRTEK Matilda, kralj.
15	P E T E K † Marija 7 žal.

29. marca 1874. se je rodil v Kamniku Rudolf Maister, pesnik in general. Maister je prvega novembra leta 1918. kot zaveden slovenski častnik razorožil Nemce in zasedel Marlbor ter tako rešil Spodnjo Štajersko do jezikovne meje za nas. V brk vsem govoričenjem na razmejitvenih konfe-

rencah, v katerih je videl nevarnost za našo usodo, je hotel s svojo vojsko zasesti tudi Celovec in Korosko, a so mu to preprečili. General Maister je primer redkega Slovenca, ki je znal v trenutkih, odločilnih za naš narod in našo bodočnost, biti mož dejanj brez ozira na levo in desno.

1. marca 1885. je v Gorici umrl Josip Pagliaruzzi-Krilan, pesnik, izšolan pravnik, ki pa je živel kot kmečki gospodar. Značilnost njegovih pesmi je slovanstvo, ljubezen do balkanskih Slovanov, posebej Bolgarov. Krilan je pesnik številnih balad, med katerimi je najbolj znana »Smrt earja Samuela«.

2. marca 1912. je na Dunaju umrl narodni buditelj in pisatelj Anton Globočnik-Sorodolski. Leta 1848. je kot tajnik dunajske »Slovenije« uvedel slovensko tribarvnico kot splošno narodno znamenje.

3. marca 1867. je umrl v Gorici Karel Lavrič, goriški politik, ki se je zavzemal za federalistično ureditev Avstrije in je bil edini poslanec, ki je v goriškem deželnem zboru dosledno govoril slovensko.

5. marca 1785. se je v Železnikih rodil Jožef Dagarin, poznejši dekan v Kranju, Prešernov učitelj in po smrti upravitelj Prešernove zapuščine.

7. marca 1925. je v Gorici umrl dr. Anton Gregorčič, bogoslovni profesor, gospodarski, zadrudni in politični organizator goriških Slovencev, zaslužen za gospodarsko in kulturno osamosvojitve goriških Slovencev.

10. marca 1805. je v Ljubljani umrl Blaž Kumerdej, šolnik, jezikoslovec in prosvetitelj, slovníčar, prevajalec, sodruinik petrograjske Akademije, kateri je poslal razpravo o slovanski in ruski slovnici. Po letu 1800., ko se je začel življenje slovensko kulturno življenje, je bil Kumerdej uradni cenzor za slovenske knjige.

12. marca 1799. se je rodil na Dolnjem jezeru pri Cerknici Gregor Kebe, zanimiv samouk, ki je vse življenje preučeval skrivnosti presihajočega cerkniškega jezera in leta 1847. organiziral prvo ekspedicijo v kraško jamo Karlovico. Sestavil je zanimiv popis jezera in njegovih prikazni, prvo pomembnejše domače delo te vrste.

13. marca 1832. se je rodil v Dragoškem pri Litiji Josip Marn, šolnik, časnikar in slovstveni zgodovinar. Trideset let je izdajal jezičnik, s katerim si je pridobil neprecenljivih zaslug za slovensko in slovensko slovstveno zgodovino. Leta 1861. je v »Izvestju« ljubljanske gimnazije napisal slovensko slovnico.

14. marca 1870. je v Ljubljani umrl Anton Karinger, slikar slovenskih pokrajinskih motivov, ki je sodeloval na razstavah po vsej Evropi.

18. marca 1933. je umrl v Ljubljani Josip Mantuani, umetnostni in glasbeni zgodovinar, pisec ogromnega števila razprav iz teh področij, zelo zaslužen za popularizacijo glasbe in umetnosti.

22. marca 1920. je umrl v Makolah Mihael Lendovšek, štajerski rodoljub, izdajatelj Slomškovih spisov.

25. marca 1922. je umrl v Ljubljani Ignacij Gruntar, notar, podpiralec umetnikov, zvest prijatelj in svetovalec Simona Gregorčiča, kateremu je založil prvi zvezek poezij.

30. marca 1888. je umrl v Ljubljani pisatelj in politik Valentin Zarnik, ki si je kot dolgoletni stalni govornik na političnih zborovanjih pridobil ime »oče slovenskih taborov«.

16	S O B O T A Hilarij in Tac.
17	NEDELJA Cvetna. Jedert
18	PONEDELJEK Ciril Jeruz., šk.
19	T O R E K Jožef, ž. M. D.
20	S R E D A Feliks in tov.
21	ČETRTEK Veliki. Bened.
22	P E T E K Veliki. Lea
23	S O B O T A Velika. Viktorin
24	NEDELJA Velika noč
25	PONEDELJ. Vel. Mar. ozn.
26	T O R E K Ludgar, škof
27	S R E D A Rupert, škof
28	ČETRTEK Janez Kapistran
29	P E T E K † Evstahij, Ciril
30	S O B O T A Janez Klimak
31	NEDELJA 1. povel. Bela

Zgodbe o Ivanu Cankarju

V tesni sobi na Sv. Petra cesti smo prebivali nagneteni študentje — Notranjci pri Cankarjevi teti Mariji, dobri, zgovorni ženici, ki je za nas skrbela po matersko. Mnogo je pravila o Ivanu, preprosto po svoje, a lepo. Vsi smo se zanimali zanj in za njegovo delo. Dostikrat nam je zagotavljala, ko smo spraševali: »Počakajte! Saj pride z Dunaja in vas bo vesel.«

Prišel je nekega dne. Pogledal nas je in se nasmešnil. Njegov posebni nasmešek mi je še danes v spominu. Takrat, prvič, ni dosti govoril.

Pozneje se je teta preselila v veliko hišo na Bregu, k »Vitezu«. Stanovali smo visoko pod streho. Soba in kuhinja. V kuhinji je spala teta, mi študentje v sobi.

Bilo je neko nedeljo po binškoletu leta 1902. V naši podstrešnici je bilo okno, skozi katero smo lezli na streho in gledali na dvorišče Blaznikove tiskarne. Nedeljsko popoldne — vse tiho. Ležal sem na strehi in tam bral Murnikove »Groga in drugi«. Zatopljen sem bil v branje. Kar zaslišim mehak, smehljač se glas: »Fant! Kaj delaš? Bereš?« Ozrl sem se in videl Ivana Cankarja, ki se je smejal skozi okno kakor sonce. Skočil sem skozi okno v sobo in začel se je razgovor. Cankar me je spraševal o vseh mogočih rečeh iz literature, kaj najrajši berem in kako kaj živim. Teti je potem dal goldinar in dejal: »Teta! Naj bo to za tvoje študente!...«

To je bilo prvo moje srečanje s Cankarjem.

S prijateljem Ferjanom sva dolgo pozneje neko poletno nedeljo prilomastila na Rožnik. Ferjan mi je pravi, da dobiva na Rožniku gotovo Ivana Cankarja, ki naju bo pogostil in se bomo kaj pomenili.

Ivan je bil res doma tam v tisti prijazni gostilni poleg rožniške cerkvice. Bil je sam v sobi in pisal svoje življenjske spomine, ki jih je tedaj prinašal neki list. Ko sva stopila v sobo, je Ferjana veselo pozdravil. mene pa nekam po strani pogledal in motril. Kratko predstavljaje. In Ivanu se je takoj posvetilo:

»Fant! Tebe sem že nekje na svojem potu življenja srečal! Nisi bil študent pri moji teti Mariji?« Povedal sem mu, da sem stanoval pri njej na Bregu, pod streho. Globoko se je zamislil in kratko dejal: »Mir blagi tetini duši!«

V sobi je bilo soparno. Cankar je vstal in dejal prijatelju Ferjanu: »Soparen dan. Pojdimo ven, na klop! Polič vina!« Sedli smo na klopi, postavljene nasproti gostilni. Pogovor je tekel o pisanih literarnih zadevah. Cankar je sedel za mizo tako, da je bil obrnjen proti vrhniškim, notranjskim hribom in zelenim gozdom. Zatopljen je bil v tisto malo zamegljeno poezijo, ki se je pleta okoli Vrhnike, in je molčal.

Ferjan ga je zmotil: »Kaj spet sanjaš? Ali te Vrhnika mika?« Kot prerok je Cankar vstal in začel praviti legende o Kristusu in Petru, kako sta potovala po Krasu. Peter je tožil Kristusu, da je Kras ves skalnat in da nima bogastev. Samo skala, samo skala. In je prosil Kristusa, da bi dal revnim ljudem kak božji dar. Kristus mu je odvrnil: »Naj bodo skale! Narod pa naj bo trden in zdrav!« Sedla sta na kamen ob cesti in pojedla grizljaj kruha, ki ga jima je podarila med potjo revna kmetica.

Ves čas, ko je to pravil, je bil obrnjen tja proti domu, proti Krasu. Neskončno rad je moral imeti notranjsko zemljo, to sem videl in čutil tako, kakor je bilo mogoče čutiti kaj samo ob Cankarju.

Bila je jasna avgustovska noč. Človek brez strehe je taval okrog. Zamišljen je korakal po rožniških in drugih potih. Prišel je na cesto, ki drži od Čada na Rožnik. Srečal je Ivana Cankarja.

Postala sta. »Kaj delaš tu, človek?« je vprašal.

»Sem brez strehe!«

»Hm! Brez strehe? In brez morale?«

»Nel!«

»Pojdi z menoj! Dobiš streho! Ohrani moralo!«

Nadaljevala sva pot na Rožnik. Med potjo sem mu zapel svojo potepuško pesem: »Moj dom, širo polje. Moja luč — zvezde neba. Moja postelja — kup sena.«

In Cankar je prav dobrohotno dejal: »Gori boš imel mehko posteljo — sena imamo.«

Pri Francotovi mamici je poskrbel, da sem dobil stanovanje na kozolcu v senu. Bilo je prijetno in zdravo... In Francotova mamica so mi zjutraj postregli še z mlekom.

Izbruh svetovne vojne. Redni tok vsakdanjega, puštnega življenja spremenjen. Vse je vrvelo. Ljudje opojni, zamišljeni, zaskrbljeni, drugi veseli, šaljivi, strahopetni, pogumni. Tajna policija na delu. Gonila je v zapore in na Grad vse nezanesljive in sumljive ljudi.

Tudi Cankarja so prijeli in ga odgnali na Grad. Odkazali so mu skromno slamnjajo v sobi št. 4 poleg kapele sv. Jurja. Mene so iz Gradca privedli tja 12. septembra 1914. Vtaknili so me začasno v samotno celico, ker sem bil osumljen veleizdaje in vohunstva. Samotne celice so bile na levo od glavne veže; sedaj so tam drvarnice. Vtaknili so me v celico, kjer je že samotaril starejši gospod.

Bilo je pozno zvečer, ko so mi odkazali novi stan na Gradu. Drugi dan septembrsko jasno, lepo jutro. Okoli 7. je na velikem dvorišču završalo. Iz vseh sob so prihajali ljudje, interniranci in preiskovanci. Svobodno so se sprehajali, ne v vrstah, kakor je predpisano po kaznilnicah, marveč v skupinah.

Vzpel sem se na okno in začel opazovati, kakšni so ti nesrečniki. Kar zazrem postavo Ivana Cankarja, ki ga ni bilo moči zgrešiti. Bil je v živahnem pomenku s pokojnim Miho Čopom, katerega je imel prijateljsko rad. Rad bi jima bil zaklical v pozdrav!

Seveda ni bilo mogoče, ker me je že straža opomnila, da ne smem gledati skozi okno.

Pozneje sem bil iz celice kot vojak poslan v posebno vojaško sobo. Po dvorišču je bilo svobodno gi-

Pino Mlakar v plesu »Ljubezen iz srednjega veka«.

banje. Sam sem si dostikrat pral perilo pri grajskem vodnjaku. Nekega dne je Cankar pristopil k meni:

»Fant! Kako?«

»Dobro!«

Spet sva bila skupaj.

V sobi je Cankar navadno pogoledal na slamnjači in sanjaril. Pravijo, da so se mu prav tistikrat porodile vse misli, ki jih je pozneje zilil v »Podobe iz sanj«. Kdor je prebival na Gradu tedaj kakor Cankar, ve, da je to res.

Iz svoje skušnje naj pripomnim, kar je bilo že povedano: Cankar ni ljubil ordinarnih kvant. Bil je dovtopen za dostojen, zbadljiv dovtip, ki je moral biti duhovit, če ne, ni našel milosti pri njem. Prav Ivan Cankar je bil tudi, ki je nastopil proti tako imenovani »šundliteraturi«.

Nekoč sem ga zaupno vprašal: »Veš, da tebe sumijo, da si ti tisti, ki prevaja romane, kakor »Grafica beračica« in »Strah na Sokolskem gradu«. Vzrojil je, da ga še nisem videl tako, in zabrusil: »Kdor mi to podtika, ga v mojem imenu primi in mu prisoli vrhniško klofuto.« Pripomnil je še, da bi rajši kamenje tolkel na cesti, ko da bi služil denar na tak način.

Po pijavskem porazu poleti 1918. me je zaneslo v Ljubljano. Prijatelj Puntar me je prvi pozdravil z vzklikom: »Človek, ali si še živ. Govorili so, da so te že leta 1914. ustrelili kot veleizdajalca.

Pogovarjala sva se o marsičem. Ko je omenil Ivana Cankarja, sem vprašal, kje bi ga dobil. »Tam pri Štruklju opoldne na vrtu!«

Res sem ga obiskal. Prisedel sem k njegovi mizi. Naročil sem vina.

Cankar me je pogledal, rekoč: »Si lačen, vojščak!« Ko sem pritrdil, je poklical gospodično Ano in naročil: »Na moj račun: prinesite mu najboljše, kar imate!« Razgovor je mirno teklo o vojni in njenih strahotah. Oba sva jih poznala.

K mizi se je vsedel gospod, umetnik v krojaški obrti. Govoril je o Švici in nama tvezel vse pravljice. Zdelo se mu je imenitno, da bo, tepec, vlekel Cankarja. Nekaj časa je šlo, potem pa Cankar nejevoljen: »Laž, veste, ima kratke noge, kakor pravijo pošteni ljudje.« Umolknil je in odšel.

Zamislil se je Cankar in nato pripomnil resno: »Veš, fant, kmalu bo vsega konec. Pripravljen bodi! Svoboda prihaja.« Njegove besede so se brž uresničile. In s kako srčno toploto jih je izgovoril!

»Lok«, ki veže moža in ženo, objema v resnici cel svet. Smemo ga imenovati vir vse ustvarjalnosti.

Po tej misli sva skušala ustvariti plesno delo, ki naj veliko zasnovno obravnava na novo. Iz nje bi lahko oblikovala zasnutke za dosti večerov, ne samo za enega. Zadovoljila sva se z enim večerom in sva delu dala ime »Lok«, kakor mu gre po zasnutku.

»Lok« je enovito delo, ki ni postavljeno na abstraktno, filozofsko ravnino, marveč je človeško in vsemu življenju blizu. Temeljna misel naj jasno vzraste pred gledalcem, njegovo srce naj sovzvalovi, saj se ga vendar naravnost dotakne ena najbolj živih sil, sila plešočega človeka. Ples je vendar tista oblika umetnosti, ki se ogiba besedovanju in mora zaradi tega delati samo z najjasnejšimi duševnimi prapojmi. In kako močan, kako velik prapojem je vendar v odnosu med možem in ženo! Lahko se čudimo, kako da se ni na to misel spravil do danes še noben koreograf s takim, v sebi zaključenim oblikovanjem, kakor sva ga poskusila midva z najino novo plesno pesnitvijo.

»Lok«, ples za ves večer, ima tri dele. Prvi del: svet mladca, svet mladenke, dva samovladna tečaja, brez slehernega dotika v začetku. Šele kot zaključek tega razvoja se usodno dotaknejo krogi, ki jih ta svetova objemata. Temu prvemu delu praviva »Mladost«.

Drugi del: ta tečaja vzzarevata v velik ogenj, nič več prosto in samovladno, marveč stisnjena drug k drugemu. Z radostjo se iščeta in se najdeta. Temu delu praviva »Ljubezen«.

Tretji del: ogenj združuje in uničuje. Posamezno bitje se čuti prevarano, oropano prostosti in svojega bistva, zapuščeno po drugem in odtujeno mu. Človeška strast doživi polom. Nič več prijatelja, temveč sovražnika si stojita nasproti. In človek bi se čutil nižjega od živali, če ne bi božanstvo bilo podarilo njegovi duši ljubezni kot milost, kajti šele po njej se učimo misliti, bojevati se, odpuščati, verovati in spoznavati sebe. Moža in žene nič več ne žene slepa strast, marveč ju vodi zavedno čustvo, enako ljubezni. V himnični radosti gresta skozi življenje. Temu tretjemu delu praviva »Zrelost«.

Prvi zasnutek za ples »Lok« je vzrasel še pred štirimi leti. Že prav od začetka sva se zavedala, da bi se mogla roditi največja nevarnost za to veliko plesno obliko, ki je ni pred nama izbral še nihče, iz njenega filozofskega jedra, zaradi katerega bi bila tudi težko razumljiva. Ker sva pa menila, da sva velika baletna dela: »Vrag na vasi«, »Ljubezen iz srednjega veka«, »Prometejevi potomci«, koreografsko tako jasno zložila, da je moči ta dela sodoživljati brez pomoči besedi ali razlag, zato upava, da sva uspela tudi z delom »Lok«.

Dogovorila sva se s Franom Lhotkom, s katerim sva tedaj izvajala tudi pri nas znani balet »Vrag na vasi«, da naj bi še za ta novi ples napisal glasbo. Najprej je obljubil, da bo poskusil, »zakaj naloga je le pretežka«, je menil. Bilo mu je takoj jasno, da mora odgovarjajoči slog za delo šele najti.

Fran Lhotka, med jugoslovanskimi skladatelji najbarvitejši instrumentalist, je za to delo izbral manjše zvočno telo: godalni kvartet, pihalni kvartet in klavir. Fran Lhotka je eden najiznajdljivejših in najnaravnejših skladateljev, glasbenik, ki se kar bohoti v ritmu. Zato sva bila lahko prepričana, da bo njegova partitura tudi zares dala pravo plesno glasbo s poštenim občutjem. Tako je prišlo do tega, da predstavljajo veliko misel samo majhno glasbeno telo v orkestru in plešoča človeka na odru.

V juliju leta 1937. je bil »Lok« v glasbi končan. Od tega časa dalje je bilo samo nekaj nebitvenih sprememb. In od poletja 1937 sva tudi midva delala plesalsko partituro. Seveda sva morala to delo zdaj pa zdaj za nekaj mesecev ustaviti, ker sva morala ustvarjati še druge balette, toda najino notranje napetje je

SVET

JANEZ JALEN

Rahel popoldanski veter je posušil zadnjo vlago na cvetju. Ni bilo več paše. V izletalnike se je uprlo sonce. Čebele so se prašile. Gost, siv oblak je hrumel pred ulnjakom. Nevajeno oko bi ne razpoznalo skozenj slik na končnicah.

Med žreli in na bradljih so se čebele vstopile tesno druga poleg druge. Glavice so nizko sklonile, zadke pa dvignile. Neutrudljivo so vrtele krilca. Iztrepavale so soparico iz panjev, nad njimi pa se je prelival k svetlikajočemu se satju suh vnanji zrak.

»Med zore.«

Brdarjevemu očetu se je kar samo smejalo. Že je mislil čebele opustiti, same stroške je imel zadnja leta z njimi, je pa pomlad spet lepo pokazala. Na resju so se zalegle, ob češnji in borovnici potegnile in pokrile matičnjake, prvi roji so zleteli v cvetočo hruško, in če še jablana lepo odcvete, bodo za rožo in lipo dobro podstavljene. In ajda v jeseni —

Andrej je sedel na klop, si nabasal in prižgal tobak. Zjutraj ob prvem soncu so čebele v curku letele na pašo. Ves zadovoljen se je bil zaveroval vanje. Skoraj bi bil mudil mašo.

Cez dan je bil ogrebel tri roje. Dva panja pa še pojeta. Srednji, ki ima na končnici naslikanega varuha

Pija Mlakar v plesu »Ljubezen iz srednjega veka«.

bilo pa konec koncev ti dve leti posvečeno skoraj samo plesu »Lok«.

Morda se bo marsikdo čudil, da je bilo treba za en balet delati tako dolgo. Če bo pa izvedel še, da se marsikateri dan v teh dveh letih nisva posvečala po tri, marveč po pet in osem ur tej plesni skladbi, se bo potem po pravici vprašal, če je res ples tako težavna umetnost.

Najin odgovor je naslednji: ves ta čas sva se borila z obliko zaradi vsebine in z vsebino zaradi oblike. Zamisel je taka, da bi je bilo dovolj za veliko večerov. Nama pa je bil pred očmi en večer, ena stvaritev, ki naj bi bila ne previsoka, ne preplitva, temveč jasna, rodovitna, osrečujoča, prepričljiva, da, poljudna. Upava, da se nama je namen posrečil.

»Lok«, pred štirimi leti začel, dve leti proti koncu zoreč, tretja skupna plesna stvaritev Frana Lhotka ter Pije in Pina Mlakarja, je doživelo prvo predstavo v Münchenu.

vsega ulnjaka, svetega Ambroža, in pa krajni spodaj, na čigar končnici hudič v peklenkem mlinu babe mladi.

Naka! Njemu se po mladosti prav nič ne toži. Da bi moral še enkrat iti s puško Bosno zavzemat. Bog varuj! Pa kaj takrat. Vse skupaj je bilo igrača proti zadnji vojski. V Bosni sta iz vse župnije ostala dva, iz svetovne vojske se jih dva in petdeset ni vrnilo: »Bog ve, kje je pokopan naš Matevž? Bog mu daj dobro. Kakšno razdejanje utegne šele nastati, če zanaprej ne izprosimo od Boga visokim glavam pravega uma in prave pameti.«

Brdarjev oče se je spomnil prerokovanja o obletenju sveta, ko se bodo sklicavali ljudje z vrha Triglava, z vrha Stola in z vrha Jelovice: »Bratec! Ali si še živ?«

Andreja ni skrbelo zase in za ženo Rezo. Bi težko doživela konca. Otroci so se mu smilili. Še bolj pa otrok otroci. Tri sinove in štiri vnuke bi že prvi dan poklicala vojska. Pet jih pa še izpodraščča. Od doma bi odšel sin gospodar in oba njegova sinova. On pa bi ostal na obsežni domačiji sam z ženskami. Kdo bi oral, kdo bi sejal? Zrno bi mu še prav padlo. Drevo bi ga pa metalo. Kako bi ga ne. Čez teden dni bosta z Rezo že petdeset let poročena. Otroci in mladi rod silijo, naj bi praznovala zlato poroko. On pa ne, in da ne. Saj bi pristal. Že zaradi nje bi. Pa ne mara, da bi ga častili in hvalili. Bogu velja hvala. Njemu samemu samo toliko, da ni nikoli vedel vozil proti božji volji. Potrpel je pa že bolj nerad, če se je več bremen hkrati navalilo na njegova ramena.

Cedra je zapiskala in dogorela. Med šumenjem čebel je pribrenelo iz doline navzgor pritrkavanje. Oče je vedel, da zvonovi razglašajo blagoslov po šmarnicah. Odkril se je, pokrižal in trkal na prsi.

»Kaj da Reze ni?« je bil kar skoraj nejevoljen. Kakor že večkrat, kadar sta ostala samá doma, sta tudi včeraj popoldne, na Binkošti, med popoldanskim pravilom skupaj zmolila pri čebelnjaku rožni venec in sta se dogovorila še za danes: »Pa ne pride.« Ozrl se je proti hiši. Rdečkasto navdahnjeno so cvetele jablane v sadovnjaku. Koščičasto sadje in hruške so že zelenele. Koklja je prepeljavala piščance pod drevjem. Odraslo perjad je vodil petelin za hlevom. Dvoje ščinkavcev se je skušalo, kdo zna lepše žvižgati. Priklenjen na verigo je na soncu dremal pes. Na tramu pred skednjem se je grela mačka. Matere pa ni bilo nikjer čutiti.

»Najraje je zadremala,« je skušal Andrej izgovoriti ženo. Hkrati ga je pa zaskrbelo, če je morebiti ni napadla kakšna slabost. Ni imel več obstanka. Iztrkal je pepel, vtaknil čedro v žep, pogledal še enkrat prašee se čebele in odšel, da se prepriča, kaj zadržuje Rezo.

Da bi žene ne zbudil, če bi bila res zadremala, je stopil narahlo v vežo in tiho odprl vrata v hišo.

Mati je sedela za mizo. Glavo si je podpirala z obema rokama. Pred njo pa je ležala odprta knjiga. Ni ga opazila in ne slišala. Bila je že precej naglušna. Motiti je pa ni maral. Obstal je na pragu.

S kota je z nagnjeno glavo nepremično zrl po hiši iz lesa izrezljan bogec. Na steklo slikana sta se pogledovala s stene na steno s sedmerimi meči prebodena žalostna Mati božja in sveti Jurij na konju. Na predalniku je stal s pajčolanom obrobljen in s cvetjem obdan kip majniške kraljice. Iznad rožasto pobarvane skrinje pa je dvigalo roko k blagoslovu presveto Jezusovo srce, kateremu se je bila že pred vojsko družina posvetila.

Andrej sam ni znal brati. Podpisati se je pa znal. Ni imel v mladih letih prilike, da bi se več naučil. Kasneje ga je pa delo prevalilo in ni več utegnul. Vpeljal je pa koj prvo leto svojega gospodarstva navado, da so zimске večere ob robkanju turščice in zbiranju fižola Mohorjeve knjige na glas prebirali. Sin Lovrenc, mladi gospodar, je marsikaj po novem začel. Glasnega branja

pa prav zavoljo njega ne dovoli opustiti. Odkar sta na prevžitku, mu je tudi med letom žena večkrat kaj brala. Najraje iz Dušne paše, ali pa iz Hoje za Kristusom. »Le v kaj se je danes tako zatopila, da je pozabila na vse drugo?«

Andrej se ni več prikrival. Na vso nogo je stopil v hišo. Tla so se narahlo potresla in žena je dvignila glavo. Za nizko spuščeni očali ji je žarel naguban obraz. Oče je osupnil in ni vedel kaj reči. Prehitela ga je mati: »Andrejec, poslušaj!« Vzela je v roke v surovo platno vezano knjigo in pričela počasi brati. Glas ji je podhrteval:

»Klemen je sedel pred čebelnjakom. Čebele so dišale kakor že davno ne. Daleč naokrog je bilo polje pregrnjeno s cvetočo ajdo. Drugih posevkov oko skoraj ni opazilo. Iz daljave je gledal Triglav. Prek Sorškega polja Storžec in Grintovec. Za Šmarno goro se je belila Ljubljana. Iznad zameglenega Barja se je dvigal zeleni Krim. Za Savo se je pa svet prelival polagoma v vinske gorice.

Gričarjev ded je zamižal. V mislih je dlje videl. Kakor mravlje raz mravljišča se je razšel z Griča njegov rod. Kar ga je ostalo na domu in blizu naokrog, se je v zemljo zagrizel. Nič manj ne skrbi letina Vido, ki se je v vinorodne kraje poročila. Barke prepeljavajo Matiju les v tuje dežele. Metod išče rudo v Bosni. Polde prodaja v Beogradu smuči in kvedre, oprtnike in šotore. Janez se vozi kakor sokol pod oblaki. Vadi se varovati domovino. Miha je odšel čez morje v materinem jeziku Slovcem oznanjat božjo besedo. Tomaž pa v Ljubljani mladim fantom učenost razlaga.

Ni obiskal vseh otrok in vnukov. Misel se je utrudila. Spomnil se je pa še, da že četrtemu rodu postiljajo zibel. Oglasili so se zvonovi. Po vseh cerkvah naokrog so pričeli pritrkavati delopust k Velikemu šmarnu.

Klemen se je zazdel sam sebi podoben svetopisemskim očakom. Ni se zavedal, kdaj je vstal in dvignil roke. In je blagoslavljal cvetoče polje, blagoslavljal svoj rod, blagoslavljal vso slovensko zemljo, blagoslavljal zemljo bratov. In je s povzdignjenimi rokami rotil Boga,

naj prizanese s kugo, lakoto in vojsko. Njegove ustnice so šepetale molitev, pred čebelnjakom pa so hrumele čebele, kakor bi v zboru odgovarjale.«

Reza je prenehala brati. Utrnila se ji je solza. Glasno je kanila na odprto stran knjige.

Andrej je zamišljeno namrščil obrvi: »Kdor je to napisal, je še vedno ves zrašččen z zemljo in z žuljavimi rokami, pa če je še tako učen. Je bilo pri Grčarju kar skoraj tako, kakor je pri nas pri Brdarju in še marsikje. Človeku se zdi tako vsakdanje. Pa ti bukvar poveže besede v cvet in napiše knjigo, v kateri gledaš vse drugače samega sebe. Rad bi ga poznal.«

»Andrej! Oba ga dobro pozna.« Reza si je obrišala oči in vstala: »Knjigo je napisal naš Tomaž in jo posvetil nama za zlato poroko.

Andrej se je zravnal, kakor bi mu bili padli najmanj trije križi z ramen: »Kogaaa—? Najin najmlajši otrok, da se je tako razcvetel. Dokaj zrnja utegne dozoreti iz njega. V vrh poganja. Skoda, da ne znam brati.«

Pa je Reza možu obljubila, da mu prebere vso knjigo, če se ne bo več ustavljal slovesnosti zlate poroke.

Oče pa je občutil, kakor bi mu sinova knjiga ukazovala, naj se ukloni moledovanju otrok in vnukov.

V hišo je pritekla ljubljenska stare matere, Marijanca. Prinesla je šop šmarnic in jih postavila na predalnik. Kakor bi starih staršev ne videla, je zapela s čistim otroškim glasom:

»Saj lepše rož'ce nima svet,
kot Jezus je Marijin cvet.«

Zlata ženin in zlata nevesta sta se spogledala. Oba sta čutila, kakor bi ju bil prišel angel iz nebes posvariti, naj se nikar ne prevzmeta.

Zunaj se je sonce bližalo zatonu.

(Iz zbirke »Previsi«, ki bo izšla kot tretja knjiga zbirke »Naša knjiga« v založbi Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani.)

Križi, Marije in svetniki, ki so jih v državljanski vojni na Španskem rešili, čakajo po skladiščih, da jih postavijo nazaj na oltarje.

JUAREZ IN MAKSIMILIJAN

ZGODOVINSKI ROMAN S SLIKAMI = F. WERFEL - B. HARDING

Dosedanja vsebina:

Francoski cesar Napoleon III. hoče postati prvi vladar sveta s tem, da bi po podjarmljenju Meksike razširil svojo oblast na vso Ameriko. Ker njegova vojska zaradi preobrata v Združenih državah in zaradi odpora predsednika Juareza ne doseže v Meksiki odločilnega uspeha, pregovori Napoleon po nasvetu svoje žene s njarskega habsburškega nadvojvode Maksimilijana, naj sprejme meksikansko cesarsko krono. Na prigovorjanje svoje žene Charlotte se Maksimilijan odloči, saj ve, da mu zavist brata cesarja Franca Jožefa ne bo v Avstriji in Evropi pustila igrati nobene vloge, za katero bi bil sposoben. Napoleon da v Meksiki po svoji armadi izvesti nasilen plebiscit, pri katerem morajo Meksikanci glasovati za Maksimilijana, ne da bi vedeli kaj delajo. Maksimilijan, novi cesar, odpotuje s Charloto in francoskim brodom v Meksiko, kjer mu francoska armada priredi v Saltillu sijajen sprejem, pri katerem meksikanskega ljudstva ni, ker mu je predsednik Juarez sporočil resnico o vsiljenem cesarju. Odsotnost ljudstva Maksimilijana bridko zadene.

Maksimilijan se je skušal otresti težke misli, ki je silila vanj in se je skušal zamotiti s tem, da je mislil na velike načrte, katere si je bil zasnoval. Bil je prepričan, da ga je res meksikansko ljudstvo izbralo za cesarja po svobodni odločitvi, ker ga je cenilo, ker si je od njega obetalo rešitve in boljših dni.

Mladi habsburški nadvojvoda je bil pošten, odkritosrčen človek čistega in močnega značaja. Prihajal je v to tujo deželo v misli, da bo vladal po volji naroda, da se bo z vsemi silami brigal zanj, da bo tej žalostni zemlji dal po tolikih bojih in tolikih stiskah mir ter pošteno oblast.

Da je to njegova naloga, so mu govorili že v Evropi. Znali so ga ogreti in prepričati o tem. Zaradi tega je sklenil sprejeti cesarsko krono te daljne dežele.

Ves čas sprejema je Maksimilijan držal svojo lepo ženo za roko. V tej tuji, mučni samoti je nenadno začutil, da ima ob sebi prav za prav samo njo in nikogar drugega. Zdaj pa zdaj so se mu oči hvaležno izgubile do nje, ki je ponosno in skoraj kljubovalno stala ob njem.

Nenadno je začutil kako se je Charlotta preplašeno zdrznila. S skrbjo je pogledal, kaj ji je.

Zena se je stisnila k njemu, stegnila je roko in s prestrašenimi očmi gledala na vrh pozlačenega slavoloka.

Tam sta mirno sedela in stegovala glave dva pošastna, golovrata orla mrhovinarja. Mrtvaški ptici sta sedli ravno na cesarsko krono, pod katero so se lesketale velike začetnice »M. M. I.«

Cesaričin strah so opazili tudi drugi in vse je z neprijetnim občutkom gledalo zlobni ptici, ki sta kraljevali nad vsem tem slavljem kakor mračna napoved.

Predsednik vlade je naglo stopil do cesarske dvojice in razložil:

»Nič posebnega, veličanstvo. Ti ptici so pri nas s postavo zavarovani. Cistijo nam ulice od... od... no, od smeti...«

Toda ta razlaga ni mogla pregnati čudnega občutka, ki je prevzel Maksimilijana, cesarico in njuno spremstvo. Charlotta je drhtela naprej, nič je ni moglo potolažiti, niti tedaj ne, ko sta s cesarjem sedela že v bleščeči se kočiji, ki naj bi ju odvedla do prestolnice in do dvorca. Stiskala se je v strahu k možu, kakor da ga bo zdaj pa zdaj izgubila.

Zadonela so povelja, konji so se vzpeli in zatopotali, množica slavnostnih gostov je začela zvkljkati in spreved se je pomaknil ob obali proti mestu.

Toda vse ulice so bile puste in prazne, edini ljudje na njih so bili francoski vojaki, ki so stali v tesnih vrstah na obeh straneh in nemo pozdravljali.

Maksimilijan je nekaj časa iskal, kje bo zagledal ljudstvo, tisto ljudstvo, kateremu je prihajal vladat. Toda domačinov ni bilo ne na cestah, ne na trgih, ne na oknih.

Cesarica je zašepetala:

»Čudno, toliko zastav in vojakov, toda nikjer nobene Meksikance!«

Maksimilijan se je nagnil skozi okno kočije in pomignil spremljajočemu častniku, ki je jezdil ob vozu:

»Kaj meščani niso prišli, da bi nas pozdravili?«

»Kužna bolezen je v mestu, veličanstvo, zato je vsako zbiranje prepovedano,« je naglo odvrnil častnik.

Cesar se je začudil:

»Kužna bolezen...«

Zdelo se je, da hoče vprašati še nekaj, toda potem je besedo požrl in se zamislil.

Cesarica je čez čas začela šepetati:

»Maks, hladno mi je. Odkar sva se izkrcala, se mi zdi, kakor da naju obdajajo čudne skrivnosti. Maks, bojim se...«

»Saj ni nič. Samo hladno je kar na lepem. Pokriti se bo treba.«

Potegnil je veliko, težko krzveno odejo, ki jima je ležala v kočiji pri nogah. Ko jo je razravnal čez kolena je padlo na tla pismo, ki je bilo skrito v kožuhovini.

Oba hkratu sta se sklonila po pismo. Maksimilijan je odprl in bral:

»Če ste pošten človek, se vrnite od koder ste prišli. Zrtev prevare ste. Meksikanci nočejo cesarja. Odpovejte se kroni. Računam na Vašo vest in na sodbo zgodovine! Benito Juarez.«

Ko je Maksimilijan prebral pismo, je prebledel, Charlotta pa je še močneje zadrhtela ob tem čudnem sporočilu. Če bi bila cesarska dvojica zdaj utegnila paziti na to, kaj je zunaj, bi bila morda videla, da se je meksikanski kočijaž v bleščeči se uniformi naglo ozrl v kočijo. Ko je videl odprto pismo, mu je za troho trenutka šnil smehljaj čez zamolkli obraz, potem se je naglo okrenil in se zazrl v daljavo.

Cesar in cesarica nista spregovorila več besede, dokler niso pred njima vzrasli stolpi cesarskega dvorca nad prestolnico.

II.

Temna noč... Jezdec neusmiljeno goni konja. Še malo pa bo došel na mesto.

Nenadno strese temo krik, da se konj prestrašeno vzpne:

»Stoj!«

Jezdec naglo obstane. Stopi s konja in zašepeta stražniku, ki ga je ustavil:

»Pelji me k sešoru Juarezu, imam nujne vesti...«

Benito Juarez je sedel v majhni sobi, nizke, kmečke kočee, sključen za mizo kakor po navadi, da so se njegova pleča zdela podobna uporni gori. Glava z gladkimi vranjimi lasmi mu je izginjala med ramami.

Okrog njega so bili zbrani vodilni sodelavci. Ni jih bilo veliko. Nekaj mož v jahalnih oblekah, s širokimi meksikanskimi klobuki, nekaj ljudi v pisanih vojaških uniformah, obojih komaj toliko, da bi jih preštel na prste. Koliko je bilo med njimi zanesljivih in takih, ki so res verjeli, da bo mogoče streti francosko silo in pognati tujega cesarja, je vedel samo širokopleči, nizki polindijanski mož, čigar ime je bilo te čase v vsej Meksiki znamenje osvobodilnega boja.

Juarez in njegovi so preučevali zemljevid in kovali načrte, kako bi s svojimi maloštevilnimi in slabo oboroženimi oddelki naskočili strnjeno francosko armado, ki se je držala mest.

Ko so bili sredi premišljanja, je v sobo stopil hišni gospodar, dolg suh kmetič, peon v platneni obleki in sporočil:

»Prišel je sel.«

Pri tem sporočilu so planili vsi pokoncu, razen Juareza. Skoraj bi bili zadušili z vprašanji glas sla, ki je za kmetom vstopil skozi vrata.

Sel ni bil nihče drugi, kakor kočijaž, ki je vozil Maksimilijana in Charlotta ob sprejemu od morja do cesarskega dvorca.

Hrušč se je pomiril šele, ko je Juarez nalahno dvignil roko in se počasi ozrl v došleca. Ta je začel pripovedovati:

»Maksimilijan in Charlotta sta našla pismo in ga prebrala...«

Juarez se je samo malce nasmehnil in ni niti več gledal v sla. Dejal je samo:

»Pa?«

Glasnik je nadaljeval:

»Nič, sedela sta tiho in zaskrbljeno v vozu. V Meksiki so ju meščani pozdravljali, ko sta se pripeljala iz gradu tja. Klicali so jima celo taki, ki Francoze sovražijo.«

Juarez je še vedno nepremično sedel in vprašal:

»Kakšen je Maksimilijan?«

»Krasen je. Obleke ima čudovito. Visok je, plavalas, kakor bog... A tudi ona je čudovita. Indijanci mislijo, da se jim je vrnil njihov bog Kvecaikotl. Mislim, da ga bo ljudstvo imelo rado...«

Sel se je sam razvnel ob svojem opisovanju, oči so mu gorele.

Zdaj je nekdo divje udaril po mizi. Bil je general Diaz, najdrznejši in najnepotrpežljivejši med Juarezovimi ljudmi:

»Kri mora teči!«

Vsi so se razburili, samo Juarez je mirno poslušal. Posmehljivost mu je komaj zaznatno igrala okoli ust, samo oči so se mu mračno bleščale.

Sel je nadaljeval:

»Maksimilijan se štirikrat na dan preobleče v svoje uniforme. Potem se sprehaja po grajskem vrtu s svojo nebeško ženo...«

Diaz je spet zavpil:

»Pojdem tja in ju počakam v grmovju!«

Ze je imel v rokah nož in hotel vstati.

Juarez ga je potisnil na sedež in dejal trdo:

»Ne, Diaz, mi nismo razbojniki, kakor pripoveduje Napoleon vsemu svetu. Odgovorna vlada, kakor je naša, ne ubija zahrbtno. Maksimilijana bomo sodili po postavah naše zemlje! Meksikansko ljudstvo bo kaznovalo vsiljenega cesarja.«

»Tako je, señor predsednik!« je odobral Urada, odlični Španec, eden izmed redkih Špancev, ki so držali z Juarezom.

General Carbaial je dejal s skrbjo:

»Toda Indijanci mislijo, da je Maksimilijan njihov bog.«

»Nasilniki se zmeraj kažejo v podobi boga, od Cesarja dalje,« je odvrnil Juarez.

Vojni posvet se je nadaljeval v drhteči svetlobi sveče. Sklenili so, da bodo poklicali narod, naj se brani in naj vrže s prestola cesarja, katerega nihče ne želi razen majhne skupine veleposestnikov in zavoženih generalov. Maksimilijan je obveščen o tem boju. Zdaj ve, da ni prišel sem po volji naroda. Od zdaj naprej pojde brez usmiljenja.

Od vseh Juarezovih ljudi je bil najglasnejši Urada. Ta se je vedno rad silil naprej. Ker pa je bil zares zvest bojevnik, so velikokrat njegove besede upoštevali.

Seja je bila končana in tovariši so drug za drugim zapuščali Juareza. Urada je šel zadnji in je naredil tako, da je ostal sam z Juarezom. Bil je malo v zadregi.

Juarez ga je vprašal:

»Kaj je prijatelj Urada?«

»Moram ti nekaj povedati, naj mi bo še tako težko. Toda prvo je naš boj, celo prej kakor prijateljstvo,« je pretrgano začel govoriti Urada. »Vsi vemo za tvojo veliko modrost in vladarsko sposobnost, toda za svet in za mnogo Meksikancev si ti, Benito Juarez — Indijanec. Ali se ti zdi dobro, da boj proti temu Habsburžanu vodi ravno Indijanec?«

Juareza so te besede udarile, kakor da bi bil kdo vrgel nanj skalo. Z vsemi silami se je skušal premagati, da ne bi izdal, kako ga je zbolelo. Ustnice so se mu za trenutek spačile, potem se je obvladal.

»Zdaj se zdi, da je ves naš boj boj indijanskega plemena proti belcem. Treba bi bilo, da ti... pustiš svoje mesto komu drugemu. Odstopi in se umakni kakemu Evropejcu!«

Nastala je strašna tišina. Moža sta se nepremično gledala. Juarezu so oči vedno močnejše gorele, v njih je bilo videti, da je Juarez zdaj pregledal, zakaj je Urada na njegovi strani. Sveča je trepetala in metala pošastne sence po steni.

Juarez je čez čas mirno spregovoril:

»Ti, Urada bi seveda bil moj naslednik?«

Urada je naglo odgovoril:

»Da, toda ti bi še naprej imel vso oblast in mi bi te poslušali.«

Juarez je s hladnim posmehljivim glasom nadaljeval:

»Čistokrven Španec, kaj ne, señor Urada?«

(Dalje.)

O treh čudežnikih ZDRAVNIKIH

Po vsem svetu so čudežni zdravniki. Največ jih je v Pragi, kjer ima vsako predmestje svojega. Na tega prisegajo vsi ondotni ljudje.

V železniškem kupeju na progi Praga—Brno sedijo trije gospodje in se pogovarjajo o napredku modernega zdravstva v splošnem in pa o čudežnih zdravnikih.

»Pri nas v Žižkovu,« začne prvi potnik, »živi čudežnik, ki z neverjetnim uspehom zdravi vse bolezni samo z močjo volje. Prišel je k njemu bogat trgovec iz drugega mesta, ki je bil od desetega leta čisto gluh. Noben zdravnik mu ni mogel pomagati. Revež ni slišal niti najhujših psov in se je iz obupa vdal pijači. Lahko si mislite s kakšnim veseljem so ga njegovi nameščenci smešili in varali. Če je včasih kaj vprašal ali naročil, so nameščenci z najbolj nedolžnim in resnim izrazom odgovarjali: »Osel, pijana svinja!« in podobno. V kratkem — zelo žalosten in nemogoč primer.

Ko je trgovec zvedel za našega čudežnega zdravnika se je odpeljal v Žižkov, in kaj vam rečem: Zdravnik ga je pogledal, mu položil roke na ušesa in rekel: »Vi slišite!« in mož je res slišal. Čudež!

Lahko si mislite osuplost, ko je prihodnji dan trgovec prišel v podjetje in ga prokurist dočkal s ponižnim priklonom in pozdravom: »Si šel spet pit, svinja stara?« Nato pa je trgovec mirno odgovoril: »Ne, nisem šel pit, samo bil sem pri čudežnem zdravniku v Žižkovu in spet slišim.« Prokurista je na mestu zadela kap...

»Pri nas v Smichovu živi čudežen zdravnik,« začne drugi potnik, »ki zdravi s še bolj neverjetnim uspehom. Prišel je k njemu slepec. Bil je neozdravljiv, a imel je lepo mlado ženo, ki ga je grdo varala. Tako spretno je izrabljala možovo slepoto, da revež ni nič sumil, ko je vse mesto govorilo o tem. Nihče se mu ni upal povedati resnice. Nekega dne se je odločil, da bo vprašal še čudežnega zdravnika za pomoč. Z besedami: »Vi vidite!« ga je zdravnik pobožal po vekah, in čudež: mož je na mah spregledal. Ker je hotel sorodnike iznenaditi, je prišel domov kakor da bi bil še vedno slep. Sedel je k mizi. Medtem je bil — pozabil sem povedati — ženo obiskal eden njenih prijateljev. Ko je slišal, da prihaja mož, se je splazil pod posteljo, kar je zaradi moževe slepote bilo prav za prav odveč. Dozdevni slepec je sedel k mizi, kjer je že sedela soproga in se smehljala. Pozvonil je služkinji in rekel: »Prinesite za gospo in zame kavo!« Potem se je obrnil k postelji in vprašal: »Gospod, ki je pod posteljo je že pil kavo?« Žena je padla v nezavest, prijatelj je z enim skokom izginil.

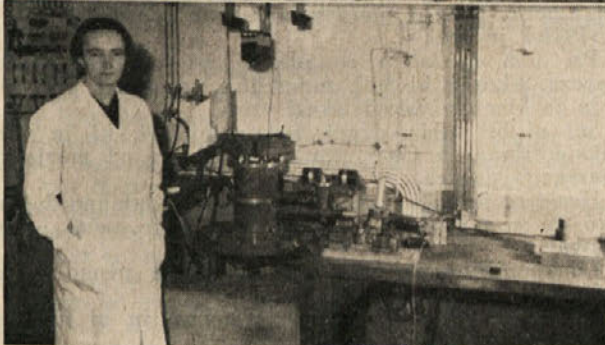
Mož je ozdravil nezvesto ženo, vidi in je danes naj-srečnejši človek v kraju.

»Torej,« začne po kratkem premišljevanju tretji potnik: »Pri nas v Libni živi ortoped, ki zdravi po popolnoma izvirnih načinih. Prišel je k njemu na dveh palicah človek, ki je imel zlomljeno levo nogo. Ortoped ga je ostro pogledal in rekel: »Vi boste spet hodili.« In nato — rečem vam, zdravnik je imel prav posebne načine, mu je izpodbil palici, palici sta padli, bolnik se je prevrnil... in zlomil si je še desno nogo.«

»Kje pa je čudež?« vprašata oba poslušalca hkratu. »Čudeža ni, zato pa je resnica!« odgovori vprašani.

In oba gospoda sta bliskovito zapustila kupe...

Francija v vojni. Od zgoraj navzdol: 1. ovire iz bodeče žice in koncev tirnic pred Maginotjevo črto. — 2. Vojaške pekarne pripravljajo kruh za branilce domovine. — 3. Gospa Joliot-Curie, slovita francoska znanstvenica, hčerka Poljakinje — najditeljice radija — v svojem vojnem laboratoriju. — 4. Francoska moda dela navzlic vojni z vso paro, zlasti za severno in južno Ameriko. Lastnica enega vodilnih modnih salonov, ga. Lanvinova sprejema modne poročevalke tujih listov in jim razlaga nove spomladanske modele. — 5. Sloviti francoski znanstvenik profesor Langevin se posvetuje z angleškima izumiteljema Andradejem in Goughom o znanstvenem sodelovanju za vojne namene.

ŠEMBI LJINE BUKVE

SLOVENSKI LJUDSKI ROKOPIS • PRIREDIL NIKO KURET • ILUSTR. SLAVKO PENGOV

Nato zopet vpraša Salomon, koliko časa bo trajalo, da se bo Mesija rodil in kako bo ljudem, preden bo poslednja sodba. »V svojem spoznanju, od Svetega Duha mi danem, vem, da pride rojstvo Gospodovo čez več kakor 600 let. V 6. stoletju¹¹ se ima roditi in umreti pod oblastjo Rimljanov, zakaj takrat bo Jeruzalem pod rimsko oblastjo. Kar pa poslednji dan zapopada, o kralj: takrat bodo strašne prekucije in zmešnjave po vsem svetu nastopile. Pred ko poslednji dan pride, bo veliko cesarjev in kraljev, o katerih imenih jaz zdaj govoriti ne vem. To ti bom pa razodela, da bodo to mesto božje Jeruzalem in drugi sveti kraji pod oblastjo ajdovskih cesarjev in bo tako skozi več let pod njih oblastjo ostalo, toliko, da se bo pisalo 2000 let po Kristusu ali pa se bo leto 2000 bližalo. Potem pride neki kralj od zvečerne dežele in oropa vse svete kraje in jih pripelje do prave vere. Pod tem kraljem bodo vsi zakladi, ki so bili od začetka sveta skriti, na dan svetlobe prišli. To bo vzrok, da se bo ljudstvo po smrti tega kralja spet k razuzdanemu življenju vrnilo, pravo vero zapustilo in vero zapeljivih prerokov vérovalo, tako da bo jezo božjo nase vleklo. Nato pošlje Bog dva od svojih zbranih mož, ki ju váruje, da bosta Antikristovo vero k špotu pripravila. Ta dva bo od svojega trona vsega-mogočnega poslal, da bosta pričli prave vere Kristusove. In ta dva bosta Enok in Elija in bosta ljudi zopet k pravi veri pripeljala, tako da bo en hlev in en pastir. Potem se bo k sodnemu dnevju bližalo. Kot sli pred sodnim dnevom bodo velika znamenja na nebesih in na zemlji dana. Po teh znamenjih pride Mesija k sodbi in bo vsakemu po njegovih delih plačal. Pravične bo od hudobnih ločil. Hudobne bo v dno pekla zavrgel, dobre bo pa v svoje kraljestvo vzel, ki je že od začetka sveta pripravljeno.«

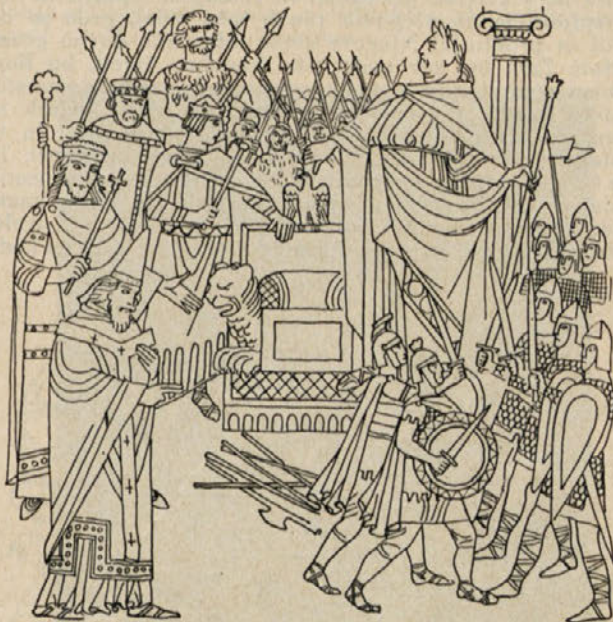
Zdaj je končala Šembilja svoje govorjenje za prvi dan in je odšla od Salomona v svoje stanovanje. In ko je odšla, je mislil Salomon na njene besede in jih je dal svojemu pisarju zapisati in je pisanje dobro shranil. Zelel je pa Šembiljo še več povprašati, zato jo je obiskal précej drugi dan, da bi potem tudi ona njega obiskala. Zakaj velika je bila njegova radovednost, da bi od nje še več prihodnjih reči zvedel.

Drugi dan.

In drugi dan pride Šembilja spet k Salomonu. On jo poprosi, naj mu razodene, kaj se bo z vnanjimi deželami zgodilo, pred ko pride poslednji dan. Šembilja mu odgovori:

»Živi, kralj, še mnogo let, zakaj pod tvojim vladarstvom bo dobro ljudem. Potem pa, ko bo Tarquinius Priscus sedmi in poslednji kralj tega imena in bo on vladal,¹² bo njegovo ljudstvo v začetku bogoboječje in bodo ljudje sveto živeli. Potem se bodo pa od Boga odločili in bo prišel čas, ko bodo sovražniki Rim oblegali in ga premagali.¹³ Potem bodo pa ljudje Mesijevo vero privzeli, tako da bo prišel poglavar v Rim prebivat. Zategadelj se bodo kralji proti temu mestu vzdignili od večerne strani, ker bi bil vsak rad za rimskega kralja izvoljen. In poslej bodo Rim sovražniki velikokrat oblegali in bo mesto tudi veliko škodo trpelo,¹⁴ in to le zavoljo Jezusove vere. Od rojstva Mesijevega bo

1200 let poteklo in bo zdaj táko, da v Evropi več let nobenega miru ne bo. Drug drugega bo skušal ob deželo pripraviti in bo tudi storil tako. Pa to ne bo samo po Evropi, ampak po vsem svetu. Vsakdo bo želel, da bi bil cesar ali kralj. Zavist bo povsod, med višjimi in med preprostimi ljudmi, tako da skoraj drug drugega ne

bodo mogli videti, in če bo kateri kaj imel, bo že drugi gledal, kako bi ga oropal. Tako bodo jeza, nevoščljivost in še mnogotere druge hudobije povsod kraljevale in svet napolnile. Zato bo Bog sklenil svojo dobrotljivo roko in ne bo dal deževati na zemljo zavoljo grehov in drugih hudobij, katere se bodo tisti čas med ljudmi šopirile. Gorje ljudem tistikrat, ki bodo v nečistosti in drugih živinskih grehah živeli! Gorje krivčnikom tistikrat, ki bodo nepošteno denarje po krivici skupaj spravljene imeli! Gorje tistim, ki bodo vodo prodajali in ljudi goljufali! Gorje vam na sodni dan! Kar pa drugi del sveta zadene, bodo hud potres in morski vihar občutili in bodo veliko škodo trpeli in jih bo velik ogenj obiskal, da se bo velik del sveta pogreznil. Ljudje bodo resnično videli, da je to kazen božja, pa se vendarle ne bodo potolažili in bodo zavoljo tega vendarle greh delali in nad razuzdanostjo veselje imeli.«

Nato je vprašal Salomon, kako bo takrat na zemlji, da se tisti, ki bodo v Mesijo verovali, ne bodo pohujšali. Kristjanje se bodo namnožili in v veliko število narasli. In Šembilja je odgovorila: »Potem bodo kristjanje cesarje in kralje volili, da bodo čez Jude kraljevali. In Judje bodo na številce majhni postali, tako da ne bodo eden drugega več čislali, eden drugemu nič dobrega storili in nobene besede in podložnosti držali. In po smrti Mesijeve 1409 se bodo tudi znamenja na nebesih videla in prišla bo zvezda, ki bo imela ognjen rep, ki bo kazala šibo božjo. Nato bo tudi med kristjani veliko goljufije, tatvine in laži in smrtenja, veliko požarov in hude vojske na vodi in na suhem. In bo videti tudi veliko čudežev in znamenj. Potem bo skozi 61 let grozno hudo in slabo med kristjani, tako da bosta špotljivost in nepoštenost pri njih ostali in bodo vsako škodo in nemirnost za čast imeli in za modrost držali. Tako pa

¹¹ Napaka ali izmišljeno štetje.

¹² Gl. opombo 6.

¹³ Pod kralji Tarkvinei (okoli 500 pr. Kr.) se je bila rimska vera poglobila z etruščanskimi elementi. Propad starorimske npravnosti se začel je 328 po Kr. in se dovršil 476 po Kr., ko je Odoaker vrgel zadnjega zahodnorimskega cesarja Romula Augustula.

¹⁴ Te nerede je v resnici povzročalo preseljevanje narodov (od 375 po Kr. dalje).

ne bo samo med nižjimi, še veliko gorje bo med višjimi. Predpostavljene bodo svoje podložne stiskali, pohlevnost ne bo nobene pohvale, hudobija pa nobene kazni našla. Krivičnost bo prvo roko imela in bo za lep dobiček podpisana. Zdaj bo tudi oče zoper sina, sin pa zoper očeta, brat zoper brata, duhovska oblast zoper deželsko, deželska zoper duhovsko in bo po svoji neumnosti rasla. Zavaljo prevelike obrti bo jeza. In kdor bo bolj mogočen, bo slabšega stiskal in bo s prevzetnostjo čez njega kraljeval. Rimsko kraljestvo bo od leta do leta bolj ponižano, tako da ga nobeden ne bo več spoštoval in bo za vedno zapuščeno. Rimsko mesto ne bo nič spoštovano, bo zmeraj stiskano, revno in razkosano in v puščavo dano, tako da v njem nobeden ne bo hotel vladati, še manj pa kraljevati. Med kristjani bo velika revščina, grda hudobija in zavist kraljevala, tako da bo vsakega, ki bo z dobrim srcem mislil, preplašilo. Kristusa bo s krivimi prisegami in rotnjem trpinčil in Mu s trpljenjem na njegovih ranah težo delal, grdo se bo rotil in preklinjal Njegove svete ude, tako da bo groza slišati. Zato pa, ker bodo tako hudobno živeli, bo Bog, vsemogočni Gospod, veliko svarjenje nadnje spustil, veliko kazen: revščino in bolezní, trpljenje kužnih in neozdravljivih bolečin, kože rdečice, vnetje grla. In te bolezní bodo take, da jih ne bodo mogli ozdraviti, in bo še več grdih in neznanih bolezní in bo še več telesnih bolečin, kar bo njih življenje krajšalo. In bodo kazni tudi s štirimi elementi božjimi: z viharji, vetrovi, strelo, točo, z velikimi in grozovitnimi povodnjami, tako da bodo

veliko grozo trpeli in trpeti morali. Pomanjkanje in revščina in veliko, veliko odsmrtje bo med njimi kraljevalo in bo tudi veliko strašanskih vojsk med ljudstvo poslanih. Kmalu bo kmet delo popustil in po krvi svojega sokristjana segel. Radovoljno bo zapustil svoje imetje in svoje delo, svojo ženo in svoje otroke. Žena in otrok bosta svojeglavna in neumna in ne bosta svojih hudobij pustila in sama sebe spoznala. Ker bodo otroci tako razuzdani, da bodo po živinsko grešili, bo gorje takim staršem, ki ne bodo pazili na svoj zarod. Večno gorje vam, matere in očetje, v poslednji sodbi, ker bodo ob času hudičeve prevzetnosti, poljubnosti in telesne zmotljivosti obsedeni. Od prevzetnosti bodo v jezi in sovražstvu kakor slepci okoli hodili, tako da bo groza od daleč gledati jih. Vsakdanji zaslužek bo daleč od njih, ker bo vsak po svojih potih divjal. To bo znamenje, da se bo njegova vest strahovito pričkala. Obleke bodo spremenjene, v njih bo veliko zapeljivosti in zmotljivosti, zakaj eni bodo kratke, eni pa dolge obleke imeli in nosili in le-te bodo prečudnih barv in od prečudnih kosov vrezane, da se bodo sami nad tem čudili. Duhovščino, božjo besedo, dobra dela, vse pošteno opominjeva-

nje in molitev bodo zanemarjali in se ne bodo po njih ravnali. In vsak se bo po svoji lastni pameti ravnal hotel. Goljufija in nevoščljivost se bosta med njimi množili. Nobene vere, nobene pokorščine med njimi na zemlji ne bo več. Usta bodo govorila in srce bo drugače čutilo. Vaga in mera bosta spremenjena in pomanjšana, vatel pa bo podaljšan. Ženski deviški in vdovski stan bo v neredu zapeljivosti, nesramnosti, v nerednosti velike prevzetnosti. Ne obleka in ne vedenje ne bosta nikogar zadrževala, tako da ne bo mogel nihče od nikogar češčen biti. Menihi bodo zapustili svoje samostane in bodo k deželskemu stanu hiteli. Iz pokorščine in zavaljo svojih predpostavljene se bodo nazaj obrnili in bodo v službi božji nerodni in leni. Drug drugega bodo preganjali in sovražili in izdajali. Zdaj bo Bog veliko znamenje iz nebes poslal na zemljo k svarilu, da bi se ljudje poboljšali. Oni pa ne bodo tega storili, bodo v svoji svojeglavnosti ostali kakor je kralj Faraon egiptovski storil, ko se je njegovo srce omehčalo k poboljšanju ljudstva izraelskega. Zato bo Gospod Bog velike kazni na svet poslal in bo del ljudi tudi pokončal, kar bo storil zaradi nepokorščine ljudi, ker ne bodo ne v Boga ne v Mesijo verovali. Ko bodo videli vladarji te kazni božje, bodo šele začeli pobožno živeti in šele zdaj bosta imela Bog in ljubezen zopet moč in veljavo med ljudmi.

In ko je Sembilja tako govorila, je vprašal Salomon, kako hitro se bo to zgodilo, da bo tretji del ljudstva k nič prišel, in kako se bo zgodilo: ali bodo na poti Resnice in natorne smrti s tega sveta šli. Sembilja mu je odgovorila:

»Mogočni kralj, časov, ko se bodo te reči godile, ne bova doživela ne ti ne jaz, zakaj to bo veliko let po Kristusovi smrti. Časa ti ne bom povedala, znamenja pa, ki se bodo ta čas pokazala in godila. Potem ne bo dolgo trajalo, da bo prišlo, kar je namenjeno. Ta znamenja ti hočem naštetí.

Prvo znamenje bo:

Ljudje bodo pod zemljo delo in živež iskali kakor na zemlji, tako da bodo več kot 300 klafter pod zemljo kopali in tam za mnogimi rudninami stikali in jih tudi našli: barve in olja in mnogo drugih reči bodo dobili, takih, da spregovoriti ne morem. To bo prvo znamenje.

Drugo znamenje bo:

Ko se bo nevoščljivost kakor ognjena iskra med ljudi razpletla in ko bo ljubezen do bližnjega k nič šla, tako da bodo ljudje bolj laži in druge pregrehe ljubili kakor pravico in bo srce bolj na posvetne zaklade in denarje navezano kakor na Boga. Roke bodo kratke za dajanje, dolge pa za jemanje imeli, tako da skoraj ne bo ne očetovska ne otroška ljubezen, ne bratovska ne prijateljska ljubezen v njih srcih stanovala.

(Tretje znamenje manjka.)¹⁵

Četrto znamenje bo:

Najbolj se bo v rimskem cesarstvu velika sprememba zgodila, tako med duhovskimi kakor med posvetnimi deli, kakršne na svetu nikjer zanjeprej ne bo.

(Dalje.)

¹⁵ Tretje mesto v rokopisu manjka.

Ure, zlatnina, srebrnina in optični predmeti po nizkih cenah pri

Vilhar Jakob, urar

Ljubljana, Sv. Petra c. 36

V današnji dobi zatemnitev in pomanjkanja sveč in petroleja je že marsikateri gospodinja z zavidanjem pomislila na žive svetilke-kresnice. Morda je celo resno razmišljala, kako priti do take cenene razsvetljave. Čeprav so bili v tej zadevi že storjeni razni poskusi in celo iznajdbe, smo vendar še zmeraj odvisni od elektrike in drugih virov svetlobe in je želja po ceneni živi luči še vedno le — pesem bodočnosti.

V vsakdanjem življenju se srečujemo s kemijskimi presnovami, kjer se sproščena kemična energija* preobraža v toploto. Ko se živo apno presnavlja z vodo v gašeno apno, se razvije toliko toplote, da se preostala voda močno segreje ali celo zavre. Pri drugih presnovah se kemična energija preobraža ne samo v toploto, marveč hkratu tudi v svetlobo. Plamen, vroč in svetel, je posledica takih presnov. Iz kemikove delavnice pa poznamo presnove, kjer se sproščena kemična energija preobraža večinoma le v svetlobo. Če zmešamo pirogalol, snov, ki služi fotografu kot razvijalec, z vodikovim peroksidom, sveti ta zmes z rdečkasto svetlobo, pri čemer pa ostane skoraj hladna.

Tudi živa telesa so pozornica mnogih presnov, ki potekajo v bistvu na iste načine. Tako je telesna toplina posledica presnov, vsak trenutek v vsakem tudi najskritejšem kotičku telesa. Te presnove izziva kisik na nekaterih telesnih sestavinah. Znani pa so tudi primeri, da se pri prikaznih snovne mene, dogajajočih se v živih, sprošča svetloba. To prikazani so svoje dni imenovali fosforescenca, ker so mislili, da ga povzroča fosfor; danes se svetljenje živi imenuje (bio)luminiscenca.

Svetleče živi so sicer vsaka po svoje zanimive, vendar dajmo med njimi prvenstvo svetlečim bakterijam ali fotobakterijam zlasti zaradi njihove razširjenosti. Svetlikajoči se štor, gnijoče listje, meso itd., vsi imajo zelenkasto ali modrikasto svetlobo od fotobakterij, ki najdejo tam za svoje življenje ugodno podlago. Ker je svetloba navadno dokaj slabotna, je treba imeti spočite oči, da jo zapazijo. Svetljenje ni tako redko kakor navadno mislimo. Molisch, ki se je dolgo bavil s svetlečimi živimi, pravi glede bitja, da se je »prepričal, da se nemajhen del odpadlega hrastovega in bukovega listja, ki je že začelo trohneti, svetlika.« Za meso pravi, da je njegovo svetlikanje nekaj čisto navadnega. (Na srečo fotobakterije ne kvarijo živil).

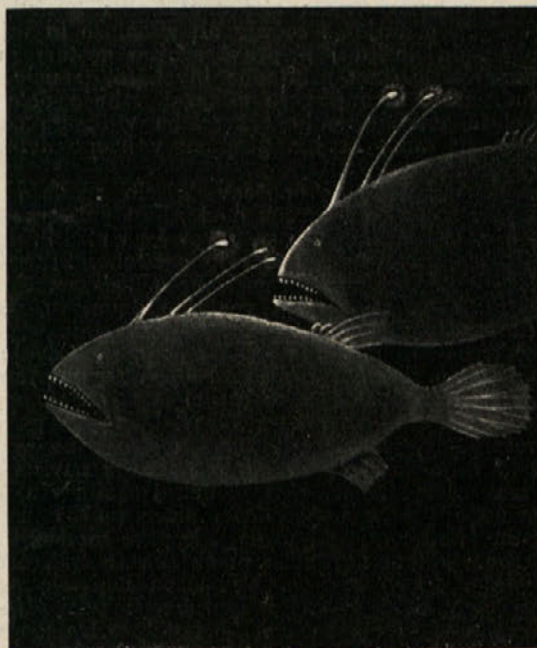
Od fotobakterij izžarjena svetloba je mirna, trajna, navadno zelenkasta, redkeje modrikasta. Kdor jo je privikrat videl, ve, kako svojevrsten — rekeli bi tajinstven — občutek je v njem vzbudila. Posebno presenetli človeka, ki je vaju, da se s svetlobo druži toplota, dejstvo, da je bakterijska svetloba mrzla. Fotobakterije in podobne živi so torej uresničile razsvetljavo, ki je tudi vzor naše razsvetljave. Mrzla luč — luč bodočnosti! V žarnicah se energija električnega toka preobraža v toploto in svetlobo. Zaželeno je le svetloba, toplota pomenja izgubo in ta je zelo velika, saj se od vse energije elektr. toka preobrazi v svetlobo komaj 3 do 4 odstotke. Zato gre prizadevanje znanstvenikov za tem, da izdelajo svetilko, kjer se bo energija elektr. toka čim popolneje preobrazila samo v svetlobo. Taka svetloba pa bo mrzla.

Človek, ki zna svoja odkritja izrabiti, je izkoristil tudi bakterijsko svetlobo. Že l. 1900 je razkazoval na svetovni razstavi v Parizu znanstvenik Dubois svoje bakterijske svetilke. Podobne svetilke sta sestavila tudi Molisch in zagrebški vseučil. profesor Vouk. Svetilnost njihovih svetilk je dovolj velika, da omogoča branje v temni sobi. S polno močjo pa svetijo le 2 do 3 dni; nato začne svetloba medleti in po 8—16 dneh preneha popolnoma. Za praktične potrebe premajhna svetilnost in kratkotrajnost sta najvažnejši zapreki, da se iznajdba

* Energija je sposobnost za opravljanje dela. Kemična energija je energija, ki jo vsebujejo razne snovi in ki se pri njihovem razkroju sprosti (prim. energija smodnika). Tudi toplota in svetloba sta vrsti energije.

ni razširila. Skušajo jo pa porabiti v rudnikih, zlasti premogovnikih, kjer povzroča vžig treskave sape hude eksplozije, in v smodnišnicah in skladiščih lahko vnetljivih snovi, kjer more biti n. pr. kratek stik usoden. Upajo, da bodo našli še nove fotobakterijske vrste z večjo svetilnostjo, ali da bodo pri doslej znanih vrstah izločili one poedinke, ki se prav posebno odlikujejo s svojo svetilnostjo in da bodo tako s časom vzgojili posebne fotobakterijske pasme, zlasti pa, da bodo našli pogoje, ki določajo jakost svetljenja.

Kako prav za prav nastane v bakterijah svetloba, je še precej nejasno. Zdi se, da nastaja v njihovih telesih posebna snov (fotogen ali luciferin), ki pri spajanju s kisikom iz zraka sveti. Bakterijsko svetljenje je torej v ozki zvezi z dihanjem.

Sveteča riba (*Bathyceratias trilychnus*). Na hrbtu ima tri dolge izrastke, ki nosijo na koncu svetlikajoče se svetilne organe — kakor žarnice.

Med rastlinami je nekaj svetlečih vrst; poleg okrog 30 fotobakterijskih je še okrog 20 gljivnih vrst, med temi nekaj sorodnikov naše pečenke oziroma mušnice, potem pri nas zelo razširjena sivoromena štorovka (mraznica) in nekaj morskih alg peridinej.

Med živalmi je pojav svetljenja pogostejši. Sicer je res, da nima niti ena sladkovodna vrsta te sposobnosti in da so tudi kopnene svetleče vrste redke (nekaj hroščev in stonog), zato je pa pri morskih živalih luminiscenca splošno razširjena. Niso vsi primeri enako dobro raziskani (zlasti ne globokomorske živali), vendar se dajo že sedaj razlikovati v glavnem trije bistveno različni načini, kako pride do svetljenja pri živalih.

V prvo skupino spadajo tiste živali, ki sicer nimajo svetilnih organov (deževnik, kočič, razne muhe in gosence, mnogi morski raki in ribe), od katerih pa vendarle nekatere poedinke svetijo. Natančen pregled takih primerkov vselej pokaže, da gre tu za slučajno okužbo s fotobakterijami, ki jih je ponekod na tleh in v vrhnjih morskih plasteh na milijone.

Drugo skupino tvorijo glavonožci, ribe in plaščar pyrosoma, za katere so razni znanstveniki (Pierantoni, Harvey in drugi) dokazali, da niso njihovi svetilni organi nič drugega kot — bakterijske svetilke. Dubois si pač ni mislil, da je odkril nekaj, kar je iznašla narava

že davno, davno pred njim. Da so svetilni organi res nekakšna stanovanja za fotobakterije, sta pokazala mikroskop, ki je v njih odkril na tisoče in tisoče bakterij in pa poskus, pri katerem so izločili (izolirali) iz svetilnih organov fotobakterije, jih gojili na primerni hranljivi podlagi in tako dosegli, da so svetile, kot bi bile v gostiteljevem telesu. Še več, te živali znajo preskrbeti tudi svojim potomcem fotobakterije. Store to tako, da omogočijo »okuženje« jajčec, ko so še v samičinem telesu ali pa neposredno pri njihovem odlaganju. Tako lahko razumemo, da svetijo že jajca, zametki in mladiči.

Človek, ki pozna bakterije le s slabe strani, se sprašuje, ali morda ne povzročajo fotobakterije svojemu gostitelju škode. Znanost domneva, da so takšni gostje — ki niso vselej svetleče bakterije, marveč mnogokrat tudi druge bakterijske vrste — gostitelju naravnost neobhodno potrebni za izdelovanje snovi, ki jih gostitelj nujno potrebuje pri svoji snovni meni. (Tudi v govejem prebavilu žive bakterije, ki razkrajajo staničnino in s tem omogočijo, da govedo rastlinsko hrano bolje prebavi in izkoristi, kakor bi jo brez bakterijev.) Takšno skupnost, v kateri imata oba družabnika koristi drug od drugega, imenujemo sožitje ali simbiozo in tej primerno je, da gostitelj pripravi svojim gostom in pomočnikom-bakterijam prikladna bivališča, (»mislječ« pri tem tudi nase, zato jim je odkazal vrhnje dele svojega telesa, odkoder odhaja svetloba v temno okolico najbolj neovirano) in jim prepusti v hrano del svoje telesne snovi.

Poleg pirozome, glavonožcev in rib spadajo v to skupino bržkone tudi hrošči, med njimi zlasti kresnica in kukujo. Glede kresnice so dolgo časa mislili, da gre pri njej za samosvoje tvorjenje svetlobe, ki naj nastaja ob presnovah telesne maščobe s kisikom. Novejša raziskovanja pa so zbudila verjetno domnevo, da gre tudi tu za sožitje kresnice s fotobakterijami, ki najdejo v kresničini maščobi ugodne pogoje za svoje življenje. Pomen svetljenja pri kresnicah je po Amerjju v tem, da bi samec laže našel samico. Omenjeni učenjak je naredil mnogo poskusov, ki naj bi pokazali, da kresničinega samca pri iskanju samic ne vodi — kakor to velja za samca velikega nočnega pavlinčka — vonj, marveč svetloba. Zaprl je nekaj samic v steklene cevke, nekaj pa v neprozorne, sicer pa za vonjavo prepustne škatlice. Samci so našli le prve samice, drugih ne. V zvezi s tem naj bodo omenjena še Bongardtova opazovanja, da so samice, ki znatno močneje svetijo kot samci, v dobi parjenja vselej v takem položaju, da so njihove »svetilke« čim bolj vidne. Da ni svetlikanje izraz življenja kresnice same, marveč preje življenjski pojav v kresnici bivajočih fotobakterij (ki so

glede življenjskih neugodnosti veliko odpornejše in si pomagajo čez takšne življenju nenaklonjene dobe s tem, da stvorijo sila odporne trose), sledi iz dejstva, da začno svetiti že davno poginule kresnice (n. pr. trupla od pajkov izsesanih kresnic), če jih le nekoliko navlažimo.

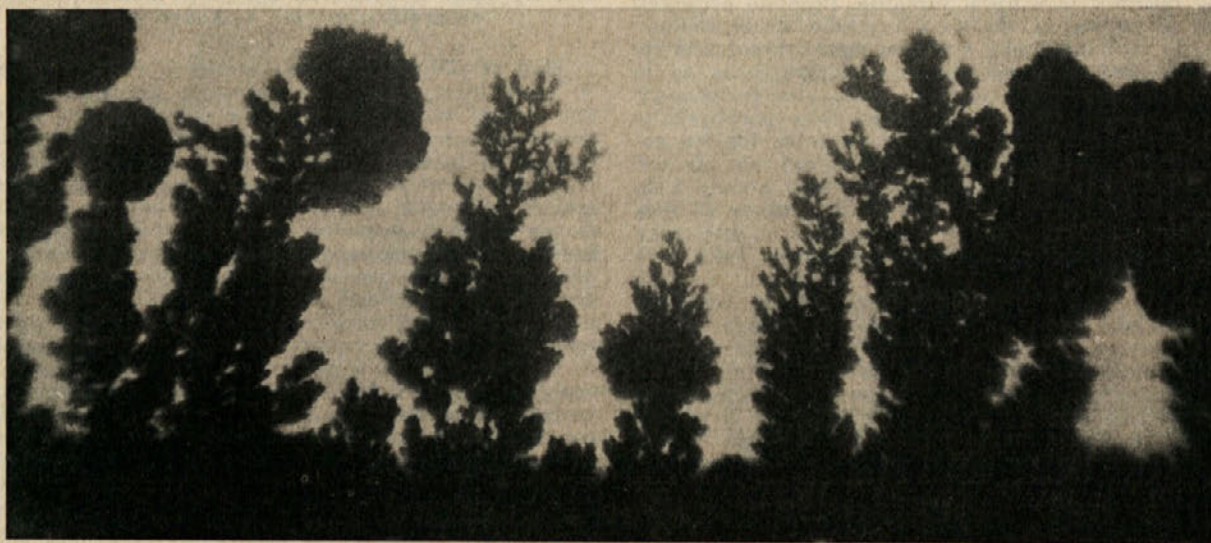
V tropski Ameriki žive žuželke, sorodnice naših pokalic, ki tudi svetijo. Najbolj znan je kukujo z Antilskih otokov. Ker je njegova svetloba tako močna, da se da ob njej brez težave brati, ni nič čudnega, če ga ondotni prebivalci rabijo kot živo svetilko, ki je noben veter ali dež ne ugasi. Kukuje imajo v kletkah ali primerno preluknjanih bučah, kjer ga krmijo s sladkornim trsom. Deset kukujev popolnoma zadošča za nočno razsvetljavo. Če začne luč »pešati«, je treba kukuje samo nekoliko stresti in luč spet »zagori«. Za osvojitve Amerike po Špancih so kukuji služili Indijancem pri ribjih in drugih lovih, v vojnah kot svetlobni brzovaj, za odvrčanje kač; pred svojimi obrednimi nočnimi plesi so si otirali obraze s kukuji, da so tako dobili svetleče se krinke. In lepotice so si zaticale — na igle nabodene kukuje v lase, ko so šle na »promenado«.

V tretji skupini pa so živali, ki same — zaradi kemičnih presnov v lastnih telesih — izdelujejo svetlobo. Kolikor ve zanesljivo današnja znanost, imajo to zmožnost le maloštevilne živi, zlasti preprostejše (n. pr. noktiluka) in pa one, ki izločajo sluzave izločke, svetleče se zunaj telesa. V teh izločkih namreč niso mogli najti fotobakterij.

Znani življenjeslovec Verworn meni, da je razvijanje svetlobe v živih veliko bolj razširjen pojav, kakor se nam zdi. Da je ne vidimo, je vzrok pač ta, da je preslaba, da je naše oko premalo občutljivo in ker so telesa neprozorna.

Tudi morje pozna svetlobne igre, kakor nam jih v poletnih nočeh uprizarjajo žive iskre kresnice. Je to ono čarobno svetlikanje morja, v našem Primorju »ardura« imenovano, ena najlepših in najzanimivejših prikazni, zlasti v tropskih, pa tudi v severnih morjih. Morska površina je kakor sestavljena iz neštevilnih žarečih delcev in plamenčkov. Vse te iskre se zlivajo v en sam plamen, ki liže vsako telo, ki je na morski površini ali ki se je dotakne. Če vržeš kamen v morje, zasije kot meteor in ko pada v globino, pušča za seboj svetlo sled. Čarobna slika se ti nudi, ko v temni noči po gladki površini morja plešejo pliskavice (delfini) in brizgajo iskrečo se vodo na vse strani kakor rakete.

Opisano svetlikanje povzročajo nekatere živi v vrhnjih morskih plasteh. Zlasti so to že znane fotobakterije, potem peridineje (prav majhne enocelične

Pokrajina v viharju? Ne, temveč neskončnokrat povečane bakterije v vodni kaplji, v kateri je italijanski prirodoslovec profesor Pirovano s posebnimi elektromagnetičnimi tokovi pospešil razvoj klic. V nekaj sekundah so zrastle do takega razmerja.

alge, ki jih štejejo nekateri tudi k živalim), zlasti pa v silnih množicah pojavljajoče se noktiluke, kot buckina glavica velike enocelične živalice, ki so zaradi svoje majhne specifične teže vedno na površini, kjer tvorijo včasih več milimetrov debel sluzav sloj. V mirni vodi ne svetijo ali pa le slabo; če pa morje le nekoliko vzvalovi, zasijejo v modrikasti ali zelenkasti svetlobi, ki pa traja le nekaj sekund, nakar preide v slabotno belkasto svetlikanje, ki povsem preneha, ko se umiri morje, a znova zasije, če se morska površina le nekoliko vznemiri. K lepoti morskega svetlikanja prispevajo svoj delež še razni drugi organizmi: mreževci, rački, jajčeca in ličinke večjih živali, deloma tudi te same, n. pr. klobučnjaki, cevkaši, rebraši, plaščarji in ribe. Tu torej vidimo, kako v pisani mešanici prirejajo iluminacije najrazličnejše morske živali, ki svetijo delno z lastno, delno s svetlobo, izposojeno od fotobakterij,

ki žive na njih morda kot zajedalci, morda kot povsem neškodljivi priskledniki ali pa kot soživi (simbionti) v svetilnih organih.

Kako nastaja svetloba pri globokomorskih živalih, ni zanesljivo ugotovljeno. Zelo verjetno pa je, da gre tudi pri njih za sožitje s fotobakterijami. Razumljiv pa je pomen svetljenja pri živalih, živečih v velikih globinah. Po Beebejevih lastnih opazovanjih sega dnevna svetloba nekako 500 m globoko. V globljih predelih pa vlada večna tema, ki jo razsvetljuje le svetloba tam živečih živali. Beebe, ki se je l. 1934 s posebno pripravo spustil 767 m, drugikrat celo 921 m globoko, da bi opazoval življenje v morskih brezdnih, pravi: Komaj kaka sekunda je bila brez bliska svetlobe. Tem živalim je torej izdelovanje svetlobe življenjsko nujno, zato imajo navadno zelo zamotano urejene naprave za svetljenje. V biotehnično najpopolnejšem primeru jih sestavljajo svetilo, ki izžaruje svetlobo, odsevnik, ki jo odbija, leča, ki žarke zbira, da odhajajo v obliki gostega žarkovnega snopiča, včasih celo zaslonka, ki v primeru potrebe svetlobo zastre in regulatorji svetljenja (posebni živci), s katerimi svojevoljno uravnava delovanje svetilnih organov, ki so nameščeni na različnih telesnih delih, celo na posebnih telesnih izrastkih.

Življenjski pomen svetljenja je pri različnih globokomorskih živalih kaj raznovrsten, vselej pa v službi ohranitve poedinca in ohranitve vrste. Svetloba služi pri lovu, v nekaterih primerih tako, da mami in s tem privablja za svetlobo idoče žrtve. Tudi za strašenje (zlasti pri eksplozivnih osvetlitvah, kot jih opisuje Beebe) in zavajanje preganjalcev utegnejo svetilni organi koristiti. Pa tudi za razpoznavanje sovrstnikov, zlasti sovrstnikov nasprotnega spola, je svetloba potrebna.

Pes, prijatelj in pomočnik človekov tudi v vojni. Francoska vojska je svojim psom na bojišču uredila bivališče — v sodih.

Sanatorij
EMONA

PRIVATNA KIRURŠKA KLINIKA

Sprejema vse primere iz področja operativne medicine
Opremljena je z najnovejšimi terapevtskimi in diagnostičnimi sredstvi
Specialistične rentgenološke preiskave
Kemijske in laboratorijske preiskave krvi, seča itd.

IZBIRA ZDRAVNIKA-OPERATERJA SVOBODNA

Cena oskrbi: II. razred din 75,—, I. razred din 100,— dnevno

LJUBLJANA, KOMENSKEGA ULICA 4 Telefon št. 36-23

Informacije
pismeno in telefonsko

Poznate grbe slovenskih mest?

Postranska znanost zgodovine je heraldika, nauk o grbih. Prve začetke grbov najdemo že ob koncu XI. stoletja, za križarskih vojska. Vitezi in plemiči, ki so se

udeleževali teh vojn s svojimi četami, so oznamovali svoje vojne edinice s posebnimi znamenji in barvami na ščitu, na plašču ali zastavi. Po vojnah pa so ta znamenja ostala in postala znamenje — grb — fevdalnega gospoda ali vazala; kmalu nato pa so začeli uporabljati grbe tudi posamezni stanovi, kot znamenje njihovih združenj, in mesta.

Kakor slovenske pokrajine tako so tudi slovenska mesta imela grbe kot zunanje znamenje in pečat svoje pomembnosti ter neodvisnosti. Na njih je zapisan lep kos naše narodne zgodovine in našega izročila.

Nosilec grba je ščit. Slike na ščitu so različne. Barve so v glavnem včasih posnete iz zgodovine ali legend, včasih stanovsko in delovno-simbolične: rdeče, sinje, zeleno, črno, včasih tudi sivo, poleg tega je še zlato (rumeno) ali srebrno (belo).

Oglejmo si grbe slovenskih mest:

1. Brežice: V polkrogu ščita je voda, nad njo se dvigajo trije hrički, srednji je višji, izza teh se dviga

visok, zlat klin, nad vodo je belo polje. — 2. Celje: Na modrem polju tri šesterokrake zlate zvezde. — 3. Črnomelj: Črno polje, na tem polju je okrogel stolp, rdeč, s kroniščem, z odprtimi vrati in tremi polokroglimi okni. — 4. Gornji grad: Trilistna detelja na sinjem polju, ki jo zagrinjata beli zavesi; za njo je strma gora s cerkvico na vrhu, zgoraj v vsakem kotu zavesa pa je po ena zlata zvezda. — 5. Jesenice: Kot v zadnjih letih nastalo mesto nimajo grba. — 6. Kamnik: V sinjem polju na zelenih tleh bela grajska vrata s kroniščem, iz katerega se dviga rdeča streha z belim nadzidkom in kroniščem. Pred vrati dva zmaja, med njima je devica z zlato krono in kačo. Na desni ščip, na levi pa šesterokraka zlata zvezda. — 7. Kočevje: V sinjem polju za lesenim plotom rdeče pokrit grad s štirioglatim stolpom in kroniščem ter kupolo, poleg stolpa še okrogel stolp s štirimi okni. Desno

je sveti Jernej z nožem in knjigo. — 8. Kostanjevica: Na zelenih tleh v sinje polje se dvigajo trije stolpi, rdeči, srednji je manjši, vsak stolp ima polkrožna vrata in po eno štirioglatno okno. — 9. Kranj: Na sinjem polju je z glavo na desno stran obrnjen orel. — 10. Krško: V sinjem bela cerkev, stolp ima koničasto streho, polokrogla vrata z dvema oglatimi okni, ostalo je brez strehe, na zidu je križ, desno je sveti Janez Evangelist. — 11. Laško: Na sinjem ščitu tri srebrne lilije z zlatimi obročki, pozneje zlate lilije. — 12. Ljubljana: V rdečem polju na zelenem hričku je bel večoglat stolp z dvakratnim kroniščem, odprtimi vrati, nad njimi so tri okna. Na gornjem delu stolpa sta dve okni, na vrhu stolpa je v desno stran obrnjen zlat zmaj. — 13. Ljutomer: Prvotni grb je bil srebrn ščit, v katerem divja enorog, v levem gornjem kotu tri rdeče krogle. Pozneje so dodali še Zmaja, pred katerim se enorog visoko vzpenja. V ozadju so trije holmi. — 14. Lož: V sinjem polju pečina, kjer na desni, na vzvišenem delu, kleči v zlatem oblačilu devica,

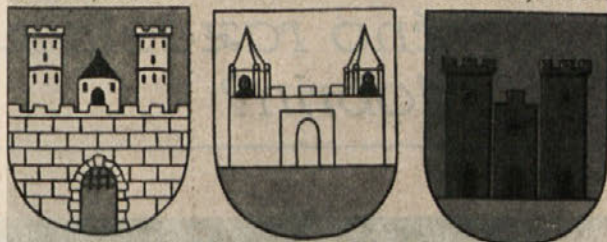

proti kateri jaha sv. Jurij v oklepu z rdečo perjanico in se bori z zelenim zmajem. — 15. Maribor: V rdečem polju na zelenih treh vrhah sta okrogla stolpa, ki imata koničasti rdeči strehi, med njima so mestna vrata. Nad tem gradom pa je razpet bel golob. — 16. Metlika: Na belem polju nad zelenimi tli je stolp, katerega varujeta krokarja, kar je znamenje čuječnosti pred Turki. — 17. Novo mesto: Na srebrnem polju rdeč prestol, kjer sedi s krono na glavi cesar, ki drži v dvignjeni desnici sinjo kroglo z zlatim križem, v levici pa zastavo zlate barve. — 18. Ormož: V sinjem polju je na zelenem gričku stolp z odprtimi vrati; na desni je zlato sonce, na levi polmesec. — 19. Ptuj: V zelenem rdeč križ, pod njim pa zlata šesterokraka zvezda. Prvotno je bil v grbu še sv. Jurij. — 20. Radovljica: Prvotno je bil v belem polju na zelenem polkrogu mož, ki je držal v levici zlat lemež,

v desnici pa zlato kolo. Pozneje pa je imel grb samo kolo. — 21. Slovenj Gradec: V zelenem je srebrn zid z odprtimi vrati, vrata imajo deloma zlato rešetko,

SLOVENJGRADEC VIŠNA GORA KOSTANJEVICA

TRŽIČ KOČEVJE ŠKOFJA LOKA

na tem zidu sta dva stolpa, med njima je rdeče pokrita stražnica. — 22. Slovenska Bistrica: V rdečem so trije vrhovi, nad vsakim vrhom je okrogel stolp s petimi okni. — 23. Škofja Loka: V zlatem polju je na zelenih tleh bel grad s tremi šesterooglatimi stolpi, obstranska stolpa imata koničasto streho. Pod srednjim stolpom je koničast portal, v katerem je na levo stran obrnjena kronana glava z rdečim ovratnikom. — 24. Šo-

stanj: (Pisec teh vrst ni mogel dobiti podatkov). — 25. Tržič: V sinjem polju je grajski zid iz rezanega kamna s štirimi odprtini za orožje. — 26. Višnja gora: Na srebrni podlagi je na zelenih tleh bel grad z odprtimi vrati. Na vsakem oglu je po en štirioglat svod z belimi krogli, ki sloni na stebrih, znotraj pa je po ena moška oseba. — (V sliki prinašamo nekaj teh grbov, ki so zanimivi po izvirnosti svojih motivov.)

Marjan Juvan

Pomlad na oknih

Minila je zima. Rastline hočejo z bujno rastjo nadomestiti, kar so zamudile v zimskem spanju, zato jim moramo pomagati, da ne omagajo, saj je znano, da dve tretjini rastlin omaga vprav spomladi.

Ko se naše lončnice prično prebujati, napenjati cvetno ali listne popke, jih prenesemo čim bliže oknu. Lonce, ki so se čez zimo prevlekli z zelenimi algami, plesnijo in mahom, skrbno umijemo v razredčenem lugu, na kar jih s čisto vodo splaknemo. Lončnice, ki jih bomo presadili, odstranimo, ostalim pa poberejo za dober prst vrhnje zemlje, ki je navadno že kislja in pokvarjena. S priostrenim klinčkom čim globlje razrahljamo prst v loncu, vendar ne tako, da bi preveč poškodovali koreninice. Nato nasujemo sveže, pravilno pripravljene zemlje do roba lonca in rastlino zalijemo.

Rastline pa je treba tudi obrezati. Glede tega nimamo pravila, ker je vsaka rastlina bitje zase. Ravnajmo se približno takole: Vseh lesnatih rastlin ne obrezujemo, marveč jim izrežemo stare, poškodovane vejice, po potrebi razredčimo krono, ali pa odstranimo vejice, ki motijo lepo lice rastline. Vsem drugim pollesnatim ali mesnatim rastlinam pa prikrajšamo poganjke tudi za dve tretjini. Popolnoma pa lahko odstranimo vse nezdrave, razpotegnjene in blede zimske brsti. Čim bolj obrezujemo lončnice, tem lepše in bujnejše nam bodo rastle. Seveda pa tudi tu ne smemo iti predaleč, ker bi se sicer cvetice zadušile v lastnem soku. Obrezane rastline previdno privežemo ob paličico, ki jo zatakemo v zemljo vsaj 2 prsta od stebela, da ne poškodujemo večjih korenin.

Prerahljane in obrezane lončnice postavimo na svetel prostor in jim pognojimo. Lončnicam lahko gnojimo z umetnimi in naravnimi gnojili. Ker pa imamo te rastline navadno v stanovanju, zato bomo rajši vzeli umetno.

Rastlinam gnojimo tako, da potresemo gnojilo na zemljo in se potem gnojilo pri zalivanju počasi raztaplja in pronica v zemljo. Ta način ni posebno priporočljiv, ker lahko več škodi ko koristi. Izbiramo pa lahko med drugima dvema načinoma. V posodo, ki vsebuje približno toliko vode, kolikor je potrebujemo za enkratno zalivanje vseh lončnic, vlijemo zvečer 1 liter ali več vode, vanjo pa vsujemo tolikokrat po noževu konico umetnega gnojila, kolikor litrov vode potrebujemo. Zmes dobro premešamo in pustimo, da se čez noč

raztopi. Zjutraj dolijemo vode in zalijemo rože. To gnojenje ponovimo vsakih 14 dni.

Pomlad pa je tudi najboljši čas za presajanje lončnic. Če bi bilo mogoče, bi presadili vse lončnice, ker s tem damo rastlini vse, kar potrebuje za rast. Zal je to dostikrat nemogoče. Za presad določene rastline vzamemo previdno iz lonca, s priostrenim klinčkom razrahljamo zemeljsko balo rastlini, odstranimo vse nagnate ali kako drugače poškodovane koreninice, nikakor pa ne smemo popolnoma odstraniti koreninskega venca. Sobnemu šparglju tudi ne smemo odstraniti vseh gomoljev, kajti v njih ima rastlina zalogo hrane.

Zemeljski kepi oddrobimo vrhnjo plast in jo postavimo v nov, vsaj za 2 prsta večji lonec, v katerem je nekoliko sveže zemlje. Rastlinska kepa naj bo za 1 cm pod robom. Sedaj zatlačimo z leseno treščico zemljo v prostor med loncem in zemeljsko kepo in zravnamo

zadnjo plast. Tudi tem lončnicam lahko gnojimo. Na odtočno luknjico v loncu položimo majhno črepinjo, da se ne zapre dohod svežega zraka in ima voda prost iztok.

Bolnim rastlinam pa močnejše porežemo poganjke, skrbno očistimo koreninice in jih vsadimo v manjši lonec.

Za lončnice rabimo mešanico težke, travniške zemlje, kompost ali sprstenine in rečni pesek. Rastline z debelimi mesnatimi koreninami, kot dracene aukube, palme, čebulnice rabijo težjo prst, zato jim damo manj sprstenine in več težke zemlje. Cvetice z drobnimi, lasastimi koreninami potrebujejo mnogo več sprstenine in mivke. Za boljšo rast pa damo na škaf zemlje pest kostne moke. Presajeno rastlino dobro zalijemo in jo nekaj časa varujemo pred sončnimi žarki. Nato je ne zalivamo pre pogosto, ker koreninice ne srkajo hrane, pač pa jo moramo večkrat na dan orositi z mlačno vodo. Kdaj naj pričnejo z normalnim zalivanjem, nam pokaže rastlina z razvojem korenin, kar opazimo tudi na nadzemskih delih, ker žene presajena lončnica hitreje mlade poganjke in razvija bujnejše liste.

Ruda
Jurčec:

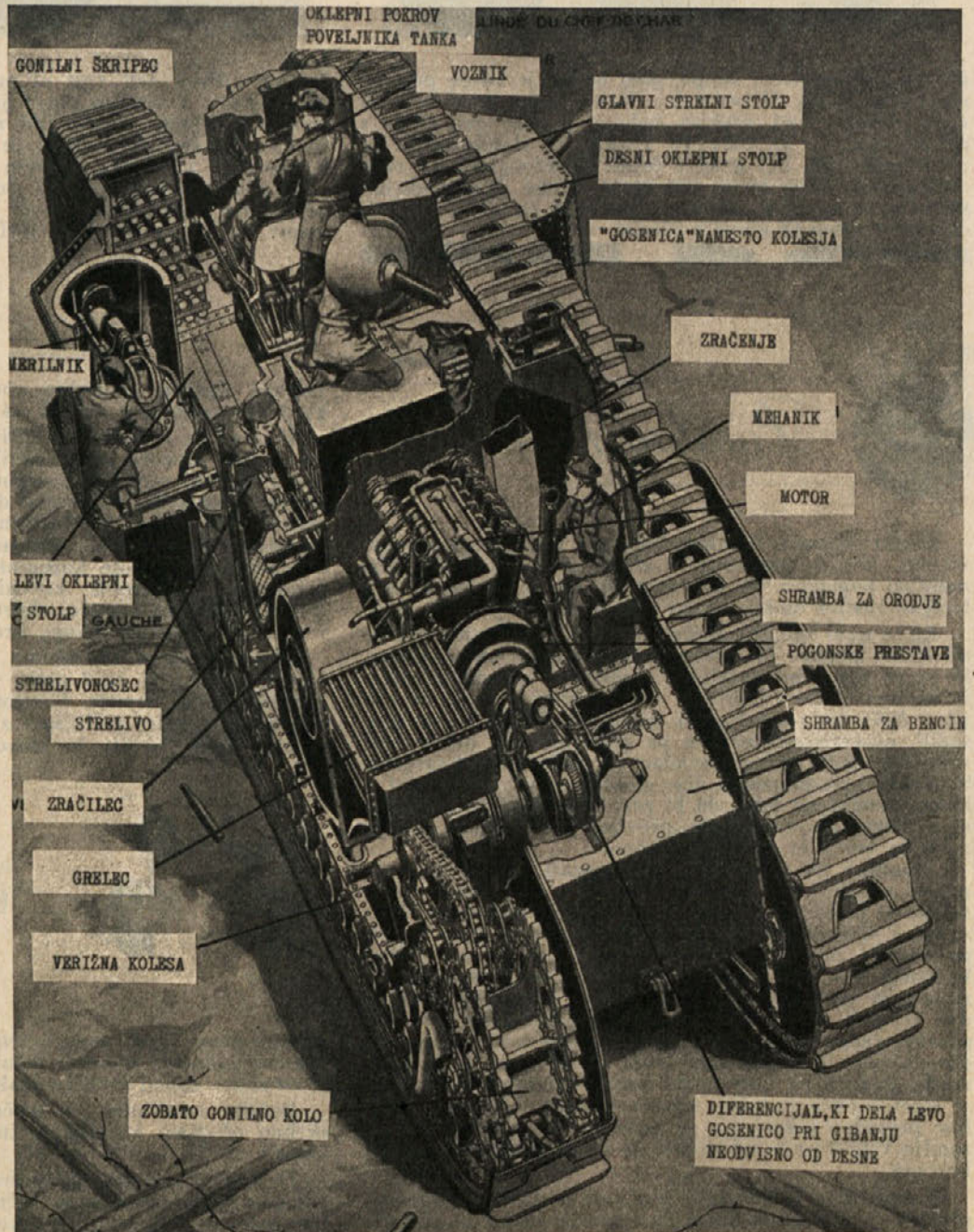
SVET V MESECU DNI VOJNE

Mir za pravično razdelitev zemeljskih dobrin?

Vsaka vojna se zaključí s »pravičnim mirom« in dosedaj v zgodovini najbrž še ni bilo vojska, ki ne bi ponesele s seboj tega izpričevala za bodočnost. Sedanja vojna pa ima to posebnost, da se govori o tem, kako pravičen mir jo bo zaključil že poprej, preden se je začelo pravo vojskovanje med glavnimi nasprotniki. Orožje še ni izsililo svoje odločitve, pa vendar obe stranki izjavljata, da bosta zaključili vojno s tako pravičnim mirom, kakor ga človeški rod še ni doživel.

Temelj tega pravičnega miru pa bi naj bila pravilna in enakomerna razdelitev dobrin na svetu; pri kolonijalnih, pomorskih in rudninskih bogastvih bi naj bili vsi narodi približno tako udeleženi, da ne bi bil nikdo prikrajšan. V dvajsetih letih po sklenitvi versajskega miru je bil do sedaj evropski zemljevid že tako izpremenjen, da bi marsikdo pomislil, da se je moralo za vse te izpremembe razliti nad Evropo vse polno vojn; toda do delitve Poljske sploh ni bilo nobene vojne. Narodnostne in politične izpremembe na evropskem zemljevidu je bilo torej lahko izsiliti brez velike nevarnosti za vojno. Zdrveti pa mora vse v prepad tedaj, ko se naj začne pravilna delitev dobrin tega sveta.

Predem pa se je začel izpreminjati versajski evropski zemljevid, se je v Evropi že začelo koristno delo za to, da bi se vsem evropskim narodom omogočila udeležba pri svetovnem gospodarstvu in trgovanju. Ta boj se je začel z veliko svetovno gospodarsko konferenco v Genovi, ki je bila leta 1921 in se zaključila s sklenitvijo zaveznitva med Nemčijo in Rusijo. Ker bi poražena Nemčija morala plačevati astronomske številke milijard na račun reparacij, so tuhtali o možnosti, kako črpati iz Nemčije denar na ta način, da Nemčija pri tem ne bi obubožala. Tako je bil v l. 1924 sestavljen prosluli Dawesov načrt o reparacijah. Denar, ki ga je

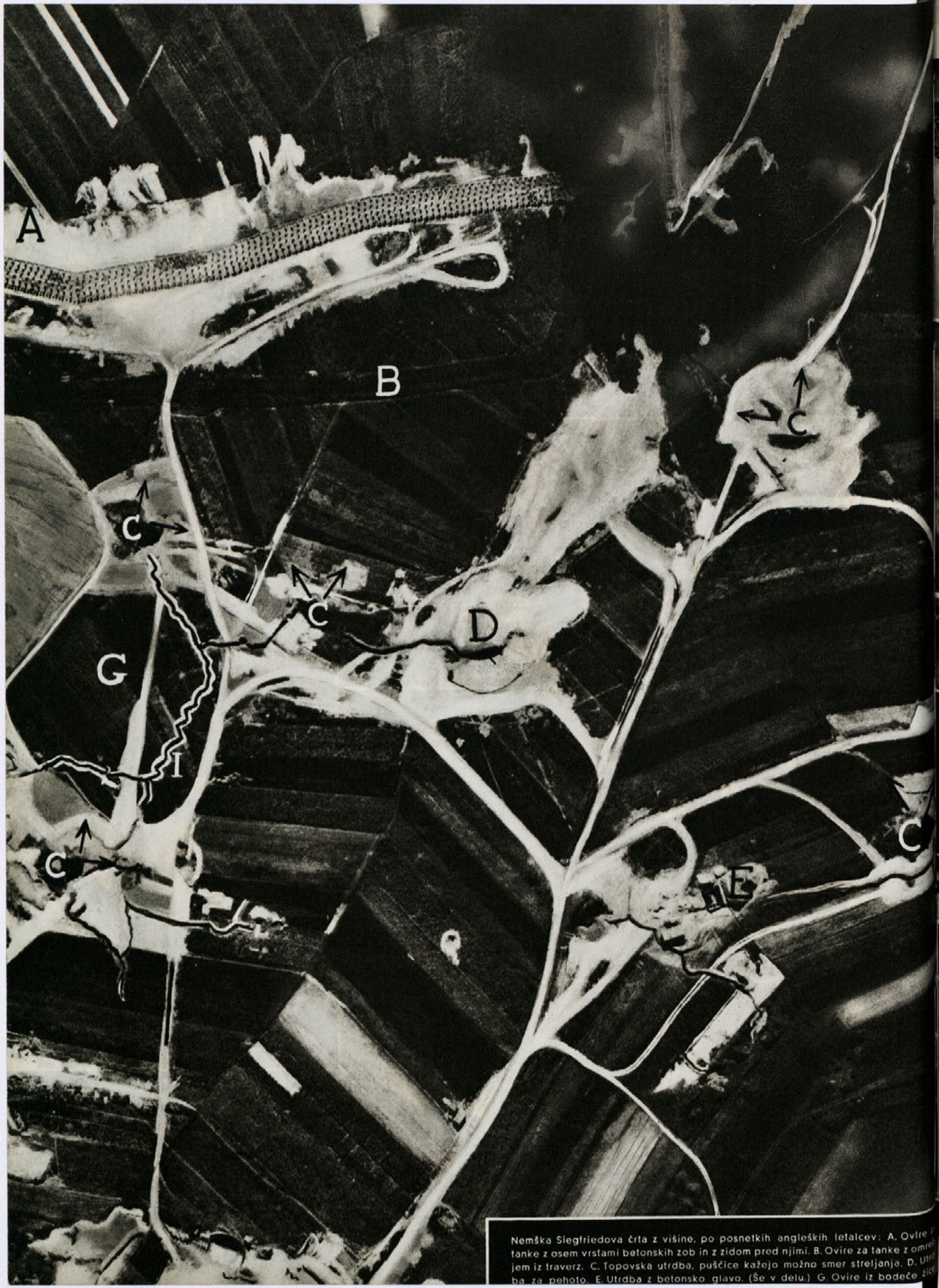

Prerez francoskega 62 tonskega tanka.

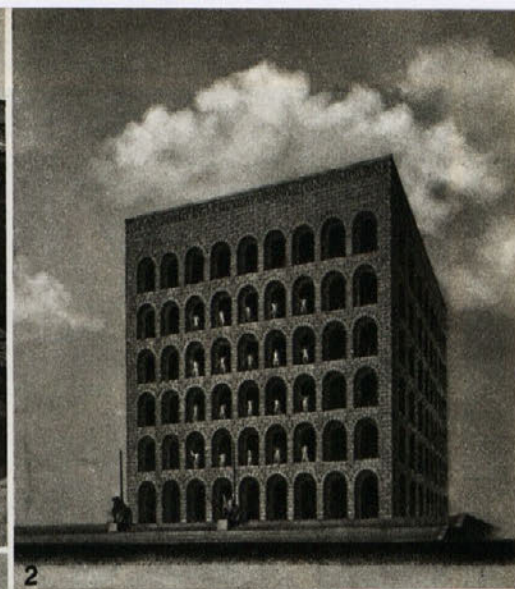
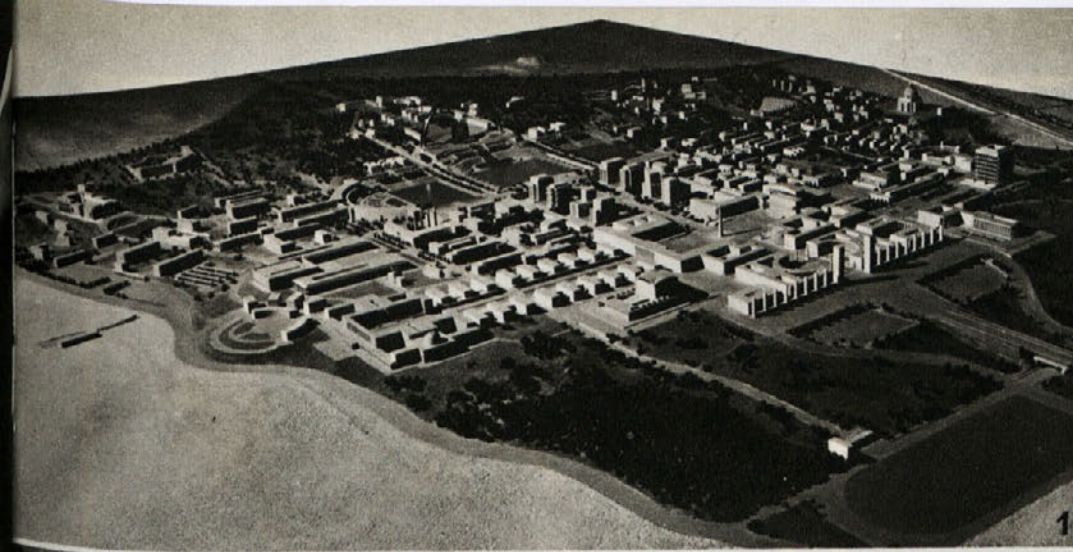
Nemčija plačevala za reparacije, se je vračal v nemško gospodarstvo v obliki posojil — vse to pa za ogromni načrt, ki se je skuhal po uspeh sestanekih v Thoiryju in Locarnu. Načrt je bil tale: bivši zmagovalci in bivši premaganci naj vse delo svojega gospodarstva vzporede tako, da se bo vsa ameriška in evropska proizvodna sila vrgla na tiste kontinente, ki so bogati, a še popolnoma neizrabljeni. Govorilo se je o ogromnem načrtu industrializacije Kitajske, načrt, ki bi se lahko izvajal

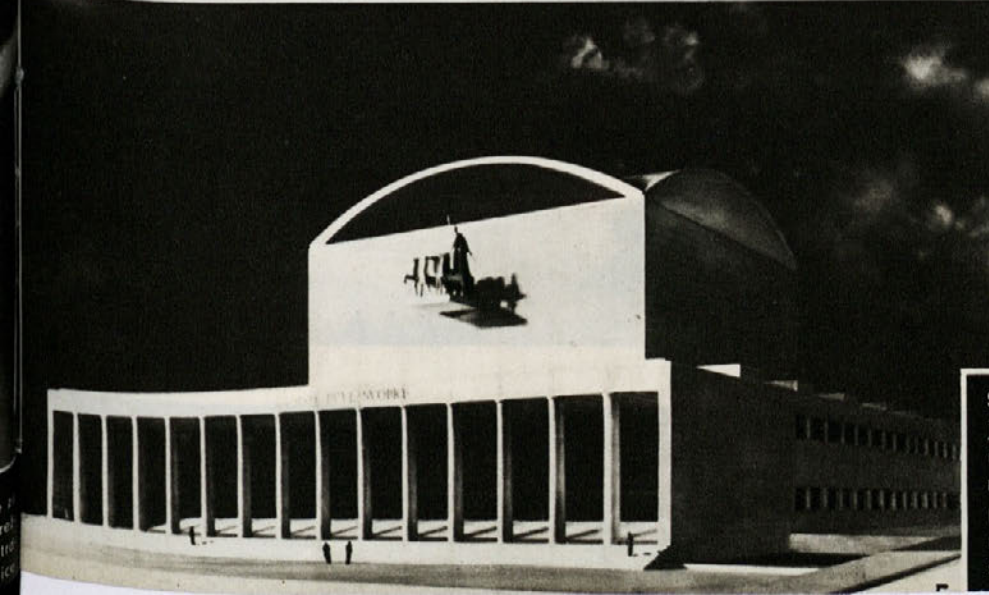
Beograjski posvet Balkanske zveze — v obrasih... 1. Ponosni obraz kaže naš zunanji minister Gafencu in naš zunanji minister Cincar-Marković, ko pregledujeta častno četo vojske na postaji. 2. Uradni obraz grškega ministrskega predsednika Metaksasa pri vpisovanju v dvorno knjigo. 3. Zaskrbljeni obrasi štirih balkanskih zunanjih ministrov na prvi seji. Ali bo uspelo ali ne? 4. Skrivnostna obraza našega in romunskega zunanjega ministra po prvem razgovoru. 5. Samozavestni obrasi balkanskih zastopnikov, ko naš zunanji minister bere važno uradno poročilo o sklepih in uspehih sestanka. 6. Tudi zasran obraz ima lahko človek na takih važnih konferencah kakor pričča ta slika romunskega zun. ministra na banketu v Oficirskem domu. 7. Veseli obrase kažejo štirje zunanji ministri s predsednikom vlade Cvetkovićem vred ob srečnem zaključku konference.

Nemška Siegfriedova črta z višine, po posnetkih angleških letalcev: A. Ovire za tanke z osem vrstami betonskih zob in z zidom pred njimi. B. Ovire za tanke z omrežjem iz traverz. C. Topovska utrdba, puščice kažejo možno smer streljanja. D. Utrdba za pehoto. E. Utrdba z betonsko glavo. (Še v delu.) G. Ovire iz bodeče žice.

3
Slike: 1. Načrt razstave. 2. Palača italijanske omike. 3. »Lok zmagoslavja«, 320 metrov širok, 160 metrov visok, ves iz aluminija, bo zunanje znamenje te razstave. 4. Palača prometa. 5. Palača za zborovanja in kongrese. 6. Moderna cerkev v predelu za sodobno bivališčno kulturo.

6
Svetovna razstava v Rimu 1942, Olimpiada kulture, kako ji pravijo prireditelji, obeta biti navzlic vojni veličastna manifestacija delavnosti in uspehov sodobnega omika nega sveta. Razstavni prostor sam meri 4 kv. kilometre pri pripravljanih delih je zaposlenih 500 uradnikov in nekaj desettisoč delavcev. Vse stavbe bodo iz italijanskega marmorja in bodo ostale za naprej kot središč

Oskar Kocjančič

MOJA ZAROČENKA

Peter Kocjančič

TVOJE SRCE PRIPADA MENI

*
Slike, ki so prejele prve nagrade na mednarodnem natečaju v Lucernu (Švica). Tegatekmovanja se je udeležilo 23 držav, in je bilo razdeljenih 10 prvih nagrad sledečim državam: Jugoslaviji 3 nagrade, Romuniji 2 nagradi, Nemčiji 1 nagr., Madžarski 2 nagradi in Švici 2 nagradi.

FOTOKLUB
LJUBLJANA

Ante Kornič

ZLATO JUTRO

več desetletij. Blagostanje v Evropi in Ameriki bi rastlo tako, da se ne bi nikdo niti vpraševal, iz katere blagajne se vse to plačuje. Toda posegli so vmes agenti kominterne in porušili ves ta načrt. Na Kitajskem je izbruhnila revolucija, ki je bila naperjena proti Angliji, vodili pa so jo Borodin, Blücher in Cangkajšek. Kantonska revolucija je organizirala blokado Anglije, tedanji požar na Kitajskem pa se je tako razplamtel, da še danes gori. Pri industrializaciji Kitajske in izerpavanju njenega bogastva bo v bodoče tujec zmerom manj zaslužil.

Še preden se je zaključil boj na Kitajskem, se je v Nemčiji zopet začela kriza v zvezi s plačili reparacij. Ker se Dawesov načrt ni posrečil, je bilo treba sestaviti nov načrt odplačevanja nemških reparacij; sestavljen je bil Youngov načrt, ki je še znižal nemška bremena. Ugotovili so, da je v Evropi polno dežel, ki so še »deviške« v gospodarskem pogledu. Zablestela je cela vrsta odličnih gospodarstvenikov, ki so pisali sijajne načrte o dvigu Srednje Evrope. Vsi so točno preračunali, kako bodo elektrificirali vso Srednjo Evropo, jo prepregli s kanali, ki bodo vezali Vardar z Donavo, Donavo pa z Renom in Rodanom. Vsa ta dela bi pa vodila vrhovna mednarodna banka v Bazlu — Banque des Payements internationaux. — V njenem vodstvu so bili tedanji največji gospodarski geniji Evrope, med temi tudi Hjalmar Schacht. Reparacije bodo tonile v blagajnah te banke, denar bo nevidno urejeval čisto po svojih zakonih evropsko gospodarsko življenje, nikdo ne bo več občutil posledic zadnje vojne, vsi bodo imeli dostop do vseh dobrin tega sveta. Young je tedaj pomenil tak svetovni uspeh, da je posekal vse na svetu, postal je rekorder, ki ni imel primere in Paul Morand mu je posvetil roman, ki mu je dal naslov »Champion du monde.«

Toda tudi ta načrt se je zrušil. Poldrugo leto za njim je nastal velikanski borzni polom v New Yorku. Denarja je bilo toliko, da so pridelovali povsod po svetu več, kakor pa so ljudje potrebovali ali mogli kupovati. Nemčija je bila tako preplavljena s tujimi posojili, da se je v prvem trenutku gospodarske krize, ki je sledila ameriškemu polomu, zrušilo vse nemško gospodarstvo in Hoover je leta 1931 moral objaviti moratorij. Ameriška kriza je Evropo zajela šele ob koncu 1931 in v Srednji Evropi je trajala do sredine leta 1935. Idealna bazelska denarna ustanova je zbledela, njen zadnji generalni ravnatelj Pierre Quesnay je pa na banalnem poletnem nedeljskem popoldanskem izletu utonil v parku svojega lovišča.

Taka je bila zgodba prvega poskusa pravične delitve dobrin tega sveta. Gospodarske zadeve se najlepše urejujejo, če se zanje pogovarjamo v mirnem zatišju za zelenimi mizami. V sedanji vojni si hočejo razvozlati gospodarske težave z vojnim obračunavanjem, ki obeta biti strahotno. Preurede naj se največji svetovni imperiji: angleški, francoski in nazadnje najbrž ameriški. Prvi mirni poskus s šibko Kitajsko se je klavrno zrušil. Vsi deli teh velikih svetovnih imperijev pa so danes že tako organizirani, da se lahko sami zase branijo proti temu, da bi postali del tistega cesarstva, ki jim ni pri srcu. Dominijoni in kolonije se izpopolnjujejo v vseh ozirih. Kdor bi zmagal v Evropi, bi najbrž zadel čez nekaj mesecev ali let tam še na hujše utrdbe in težave, ob katerih je že krvavel v Evropi. Sedanjo vojno opravičuje mnenje, da se ni moglo priznati nasilno reševanje narodnostnih vprašanj v Evropi; »pravični mir« te vojne pa naj bi pravilneje razdelil svetovne dobrine. Evropa nosi v sebi še preveč krivic, da bi mogel kdo verjeti v to, da bi se dalo to izvojevati z evropskim orožjem in z evropskimi sredstvi.

Politična kronika v mesecu januarju 1939 obsega naslednje važnejše dogodke:

1. Papež Pij XII. je poslal knezu namestniku Pavlu in kneginji Olgi lepo novoletno voščilo, v katerem želi naši državi vso srečo in milost od Boga.
2. Predsednik jugoslovanske vlade je dal madžarskemu listu »Pester Lloyd« izjavo, v kateri poudarja, da je razpoloženje za zblizanje med Jugoslavijo in Madžarsko zelo ugodno.

Voditelj Fincev v obrambi proti sovražniku, maršal Mannerheim, sredi tibetanskih menihov v srednjeazijskem samostanu Labrangu. Po Tibetu je potoval na povle ruskega carja in po petih letih prinesel s seboj dragocene znanstvene podatke.

3. Listi objavljajo vesti, da se odnosi med Italijo in Turčijo stalno zboljšujejo. Angleški, francoski in italijanski veleposlaniki v Moskvi so sklenili zapustiti Sovjetsko Rusijo.
5. Madžarski zunanji minister grof Czaky je odpotoval na sestanek z grofom Cianom v Benetke. Na splošno se pričakuje, da se bosta Italija in Madžarska dogovorili za skupen nastop proti boljševiški nevarnosti. Angleški vojni minister Hore Belisha — Jud — je nenadoma odstopil. Med starejšim angleškim vojnim vodstvom ni bil priljubljen, ker je hotel uvajati preveč novotarij, ki bi mogle škoditi disciplini v armadi.
8. Sestanek med Czakijem in Cianom je močno razburil sovjetske vladne kroge, ki napovedujejo, da bi moglo priti do popolnega preloma med Sovjetsko Rusijo in Italijo.
9. Chamberlain je govoril v spodnji zbornici in zopet poudaril, da bo leto 1940 usodno. Napovedal je tudi, da bo Anglija pomagala Finski z vsemi razpoložljivimi sredstvi.
12. Med Bolgarijo in Sovjetsko Rusijo je bila podpisana trgovinska pogodba. Na južnem Tirolskem je bilo zaključeno popisovanje Nemcev, ki se izrekajo za Nemčijo. Od 267.000 Nemcev je glasovalo za Nemčijo 185.000.
14. V Zagrebu so se začeli veliki prazniki naše državne skupnosti in narodne vzajemnosti. Zagreb sta uradno in z vsem slovesom obiskala knez namestnik Pavle in kneginja Olga. Lepe prireditve so v vsem svetovnem časopisju popisali številni inozemski poročevalci. Zagrebške slovesnosti so trajale štiri dni.
15. Zopet so se začele širiti vesti o tem, da bosta napadeni Nizozemska in Belgija. Sovjetska vlada pa je menila, da je upravičena protestirati pri norveški in švedski vladi zaradi tega, ker pošiljata prstovoljce na Finsko.
16. Predsednik nove japonske vlade Jonaj je podal izjavo o zblizanju med Japonsko in Ameriko, Anglijo ter Francijo.
17. Francoski parlament je s 521 proti 2 glasovoma izglasoval sklep, da naj se komunistični poslanci izroče vojnemu sodišču zaradi veleizdajalskega delovanja proti Franciji.
19. V Zedinjenih državah je umrl senator Borah, glavni zagovornik tiste politike, ki je zagovarjala načelo, da naj Amerika ostane izven spopadov na drugih kontinentih.
20. V Vršču sta se sestala jugoslovanski zunanji minister Cincar-Marković in romunski zunanji minister Gafencu. Obravnavala sta vprašanja, ki se naj razčistijo na balkanski konferenci v začetku februarja v Beogradu.

23. Japonska vlada se trudi, da bi na Kitajskem sestavila vlado, ki bi bila naklonjena Japonski in se izrekla proti Čangkajšku. Predsednik nove vlade naj bi bil voditelj kuomitanga Vangčinevej. Poljski parlament se je sestel v Parizu in je govoril predsednik Paderewski, slavni poljski umetnik, o Poljski, »ki ne bo umrla«.
24. Bolgarski in jugoslovanski listi proslavljajo triletnico pogodbe o večnem prijateljstvu. Listi objavljajo vesti, da so vzhodno Galicijo zasedle nemške čete.
26. Voditelj angleške delavske stranke Walter Citrine se je vrnil s Finskega in izjavil časnikarjem, da sovjetski letalci bombardirajo predvsem delavska naselja.
29. Pri volitvah v Bolgariji je vlada dobila ogromno večino; vlada ima 140 poslancev, opozicija pa 20.
30. Ob 8. obletnici je v Berlinu govoril Hitler in v svojem govoru posebno poudaril, da se mora nova vojna zaključiti s tistim pravičnim mirom, ki bo pravilno razdelil vse dobrine sveta.

Že četrty mesec traja vojna med Finsko in Sovjetsko Rusijo. Rdeča vojska napada neprestano in z vso silo, uspehov pa nima nobenih. Mali finski narod je s svojo neznatno armado, ki ne more škodeti nad pol milijona mož, ustavil napad orjaka, ki lahko mobilizira 18 milijonov vojakov. Na ostalih frontah vojaki večinoma počivajo in čakajo na vse tisto, kaj bi mogel prinesiti boj na pomlad z vsemi svojimi strahotami in presenečenji.

Prvenstvo v strahotah in presenečenjih pa so si zopet prisvojili komunisti. Ves mesec januar smo brali neprestano o strahotnih in sramotnih bombnih napadih na nezaščiteni finska mesta, vasi in naselja. Boljševiški bombniki so na en sam dan zmetali okoli 7000 bomb na neoborožena finska naselja daleč za fronto. Najrajši so letalci pri tem bombardirali bolnišnice in delavska naselja. Pravijo, da se nad takimi stvarmi človek ne bi smel zgražati, »češ da je v vojni pač tako kakor v vojni mora biti.« Toda med Finsko in Sovjetsko Rusijo ne gre za pravo vojno, ker so boljševiki barbarsko vdrl na finsko ozemlje. V tej vojni tudi ne moremo govoriti o pravi vojni, kajti bori se palček proti orjaku; tukaj tudi ne moremo govoriti o vojnih umetnostih, ker palček že štiri mesece tepe in podi pred seboj orjaka »vsemogočne svetovne revolucije«. Kdor v taki vojski nastopa barbarsko, je še stokrat hujši barbar kakor pa tisti, ki ne spoštuje mednarodnih zakonov.

Vojni dogodki so se v tem mesecu razporejali takole:

1. Angleški listi zavračajo verjetnost sovjetskega napada čez Kavkaz proti Perziji in Indiji.
3. Finci so dosedaj uničili Sovjetom že 400 tankov in 150 letal. Listi pišejo, da je sovjetsko vrhovno poveljstvo zaprosilo Nemčijo, naj pošlje na finsko fronto na pomoč več nemških častnikov, ki bi reorganizirali sovjetsko vojsko.
4. Listi poročajo, da so v finskih oddelkih prvič nastopili prostovoljci-letalci.
10. Sovjeti so objavili uradno poročilo, v katerem priznavajo, da se Finci bore že na njihovem ozemlju.
11. Angleška letala so začela napadati nemške otoke v Severnem morju in so se morala spustiti v hudo bitko z nemškimi letali nad otokom Syltom. Poročila o izidu bitke so zelo nasprotujoča.
12. Listi pišejo, da bosta Anglija in Francija poslali Finski na pomoč armado 100.000 mož.
15. 100 sovjetskih bombnikov je napadlo in bombardiralo finska nezavarovana mesta in naselja. Listi poročajo, da imajo Sovjeti samo pred Mannerheimovo črto armado 400.000 mož.
16. Angleška admiraliteta je objavila, da je Anglija v zadnjem tednu izgubila 12 parnikov s 34.000 tonami. Sovjetski letalci so začeli metati na finska naselja zažigalne bombe.
19. Pri Salli se je sovjetska vojska morala umakniti pred Finci. Severno od ladoškega jezera so Finci zajeli 29 tankov. Zaradi teh porazov so v Ljeningradu zopet postrelili več generalov.
22. Boljševiški letalci obsipavajo finska mesta z zažigalnimi bombami, gasilce pa razganjajo in kose s strojnicami iz letal.
23. Rdeči letalci so začeli nad finskimi postojankami metati letake naslednje vsebine: »Vzdržite za vsako ceno! V dveh mesecih bo v Rusiji revolucija in tiran (Stalin) bo odstranjen z vsemi svojimi pomagači!«
27. Na finsko fronto je dopotoval sam vojni komisar, maršal Vorošilov, da bi ugotovil vzroke neprestanih sovjetskih porazov.
28. Listi objavljajo vest, da naj bi odšla na Finsko borit se proti boljševikom poljska armada 100.000 mož, ki je sedaj v Franciji.
30. Sovjetski letalci so ves dan bombardirali finska mesta in vasi v zaledju in pri tem razdejali več bolnišnic.

Pokrajina na Karelijski ožini, koder poteka finska Mannerheimova črta. Pogled nanjo nam razločno govori, da vojskovanje tod ni prav lahko.

Razvoj državnega poseganja v gospodarsko življenje

Evropa živi v vojni. Mednarodni gospodarski odnosi so na tem, da ohrome. Vrsta narodnih gospodarstev je že preobrazena v vojna gospodarstva. Druga nevtralna gospodarstva so v pripravljenosti. Okolnosti torej dovolj, da država opraviči svoje nove korake za poseganje v gospodarstvo.

Država je v gospodarsko življenje vedno posegala, tudi v zlati dobi gospodarskega liberalizma. Država je ustvarjala in jamčila lastninski in ves ostali poslovni pravni red. Stvarno, obveznostno in dedno pravo je določilo pravne oblike in omejitve občin vsakodnevnih gospodarskih poslov. Trgovinsko pravo, menično, stečajno, izvršbeno pravo je usmerjalo tok gospodarskega življenja.

Pa tudi samo javno pravo je sčasoma razširjalo svoje vplivno območje tudi na gospodarsko dogajanje. Ne da bi posebej omenjali finančno zakonodajo, se spomnimo na državne posege v gospodarske odnose z zamejstvom, ki so se začeli s fiskalnimi in varstvenimi carinami in se končujejo v popolnem birokratiziranju zunanjih gospodarskih odnosov: kontingenti, clearing, devizno nadzorstvo, potreba izvoznih in uvoznih dovoljenj.

Tudi v samem notranjem gospodarskem življenju je država prav kmalu začela motiti idilo nevezanega gospodarskega liberalizma na tračnicah samogibnega zakona o ponudbi in povpraševanju s postopnim uvajanjem socialne zakonodaje, ki naj bi varovala šibke delovne sloje pred izrabljanjem od vedno bolj združenega in vedno bolj organiziranega kapitala. Država je začela omejevati delo otrok in mater, skrajševati delovni čas, uzakonila je sčasoma celo vrsto socialnih zavarovanj, urejevala poravnalna postopanja ob mezdnih sporih, uzakonila najmanjše delovne prejemke itd.

Toda država je hotela postati tudi podjetnik. Ni se več zadovoljevala s samimi davčnimi viri za svoje finance. Prav kmalu se je usidrala v prometnih napravah, predvsem v železniških. Razširila je vrsto državno-monopoliziranih gospodarskih dobrin itd.

Vse to je država v tej ali drugi obliki delala že pred svetovno vojno. S svetovno vojno pa se začela glede gospodarskega poseganja države novo razdobje. V drugi tretjini svetovne vojne se je večina gospodarstev morala temeljito preusmeriti v prej nepoznane oblike »vojnega gospodarstva«: rekvizicija pridobitnih sredstev, strogo nadzorstvo nad cenami, prisilna posojila, inflacija, racioniranje ljudske potrošnje itd.

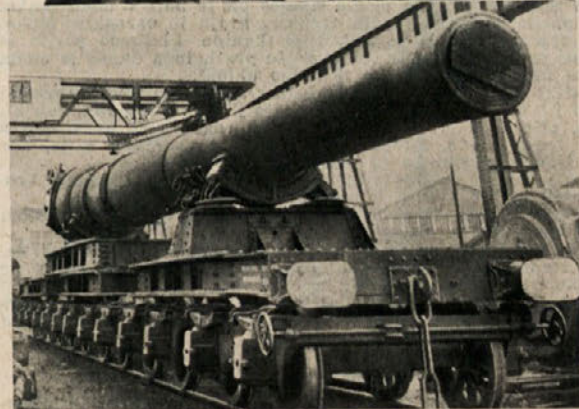
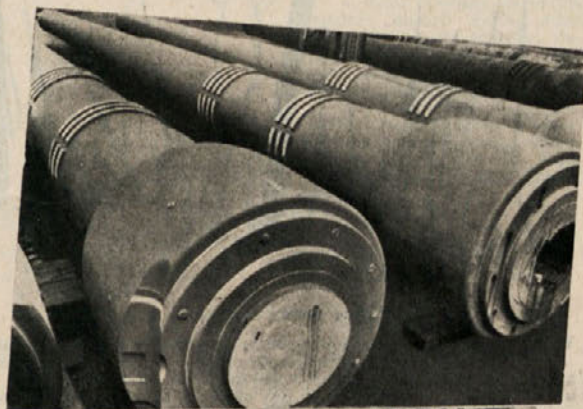
Po svetovni vojni je država s svojim živim poseganjem nadaljevala pod naslovom »gospodarske obnove iz vojnih ruševin«. Zopetno prevajanje vojnega gospodarstva v normalno mirovno gospodarstvo je kmalu po vojni sprožilo prvo veliko povojno gospodarsko krizo. Tej krizi je zopet sledilo razdobje večjega ali manjšega uspevanja vse tja do 1929-1930, ko je izbruhnila druga velika povojna gospodarska kriza — brez primere v moderni gospodarski zgodovini. Ta kriza je bila značilna predvsem po zlomu denarno-kreditnega sistema. Vse je klicalo gospodarsko osvraženo državo na pomoč: zrušene banke in pod temi kreditnimi ruševinami obnemogle velike industrije. Država je prišla, a ni se zadovoljila s samim reševanjem, temveč si je nad »rešenimi« podjetji pridržala tudi vodstvo ali vsaj temeljito nadzorstvo. Odrpalo se je razdobje, v katerem je država poskušala z vsem: oblastveno urejeno vskladiščenje in omejevanje nadaljnjega razmaha nekaterih panog, organiziranje velikopoteznih javnih del, umetno dviganje kupne moči nekaterih slojev, uravnavanje denarnega trga in kredita, ustaljevanje cen, oblastveno pospeševanje polkorporativnih teženj, vplivanje na gospodarsko in socialno strukturo z davčno in javno-posojilno politiko, posredno in neposredno uravnavanje potrošnje.

Vse to velja za zahodni svet, ki je vkljub naraščajočemu državnemu poseganju načelno vztrajal pri

osnovah gospodarskega liberalizma: pri zasebni lastnini proizvodnih sredstev, svobodi gospodarske pobude, prostem trgu. Ta vsestranski, pa neurejeni birokratični državni intervencionizem povojne dobe je začel izzivati nova znanstvena stremjenja, ki so hotela potegniti mejo, do katere je dovoljeno državno poseganje, in to poseganje samo čim bolj smotrno urediti. Pojavile so se znanstvene gospodarske smeri korporativizma, neo-socializma in v zadnjem času močno gibanje ameriških, francoskih in švicarskih gospodarstvenikov pod imenom »neoliberalizem«. Iz vseh teh raznovrstnih novih znanstvenih smeri se da izluščiti skupna težnja po uravnavanem narodnem gospodarstvu proti zmedenemu gospodarskemu liberalizmu in proti neurejenemu državnemu intervencionizmu.

Že pred izbruhom sedanje vojne so se močno razširila avtarkična stremjenja, ki so državo še močnejše potegnili v gospodarsko življenje. Sedanje vojno gospodarstvo in njegovi neprijetni odmevi pa silijo naravnost k neizbežni delni avtarkiji tudi nevtralne države. Za nekatere bo to prilika, da se gospodarsko-tehnično izpopolnijo, kar jim ob normalnih razmerah zaradi nepremagljive konkurence gospodarsko razvitih dežel toliko da ni bilo mogoče. Pri tem bo treba seveda mnogo previdnosti in ostrega pogleda v bodočnost, v tisto bodočnost, ki se bo odprla po zaključeni vojni, ko bodo padle vojno-gospodarske okolnosti.

Enega pa smo si lahko gotovi: porazne sovjetske izkušnje in zli sadovi neznanstvenega »dejanskega kolektivizma« so trdno poročilo, da Evropa po sedanjem vojnem razračunavanju ne bo padla v neznošno državno kasarno »gospodarskega kolektivizma«, ali preprosto povedano, v gospodarsko suženjstvo pod bičem peščice tistih, ki so se polastili državne oblasti.

Take velikanske topove izdelujejo noč in dan angleške tovarne. Topovi so namenjeni za vojne ladje

Moda + Žena + Družina

Lepe nočne srajce.

Vsaka žena ima rada lepo perilo in gotovo bomo zelo ustregli našim bralkam, če prinesemo nekaj najnovejših modelov. Sedanja moda se od nekdanje v mnogočem razlikuje. Naše mamicice so bile še ponosne na polno skrinjo dišečega, platnenega, v kroju zelo preprostega perila. Danes pa je bolj v modi tenko, svilen perilo, skoraj bi rekla nežno, v kroju in okraskih: čipke, robčki, vezenje krasijo že itak fino tkanino. Platneno perilo je sicer bolj praktično, da se veliko lepše prati, toda danes je moda pač taka in sodobna žena se ji vedno ukloni.

Na slikah vidite nekaj lepih nočnih srajc, ki so zelo preproste; lahko si jih sešijete tudi same, okrasite jih z vezeninami, robčki, naberki, plišéji in čipkami, obrobite ob rokavih in ovratniku z blagom druge barve, ali pa jih ukrojite iz vzorčaste svile, kar je zelo ljubko, preprosto in poceni.

1. Lepa spalna srajca iz belega krepa, rezana v kimono kroju. Zgornji del je zvezen v pisanih barvah.

2. Model iz rožnate svile z dolgimi rokavi, kratkim životom in zobci okoli vratu, zapore in roba krila.

3. Zelo mladostna spalna srajca iz svetlomodre bemberg svile. Kratak životek je nekoliko nabran. Nežne čipke iste barve so pršite na ovratniku, manšeti in na životu.

4. Nekoliko bolj športni videz ima četrti model, ki ima dolge rokave in se zapenja spredaj z velikimi gumbi. Vezenine na ovratniku, manšeti in žepu.

Postni sendviči.

1. Surovo maslo penasto vmešaj in mu dodaj sesekljanih sardel. S tem namaži kruhove rezine, jih obloži s koščki bohinskega sira in kislimi gobicami.

2. Namaži rezine rženega kruha z lptavcem in jih garniraj s kumaricami.

3. Namaži bel kruh s sardelnim maslom, položi na vsako rezino kos v slani vodi kuhane evetače in ga oblij z majonezo.

4. Sardelnemu maslu primešaj drobno sesekljanega drobnjaka in namaži s tem polovico malih žemljic, jih obloži z rezinami trdo kuhanega jajca, v sredo pa daj malo gorčice ali kavijara.

Klobuki.

Prvi znanileci pomladi so že tu: ljubki, lahki slamnati klobučki v živih barvah. Drzno pero ali dve lastavki so v lep okras preprostemu modelu iz debele slame.

Telovnik je letos spet v modi!

1

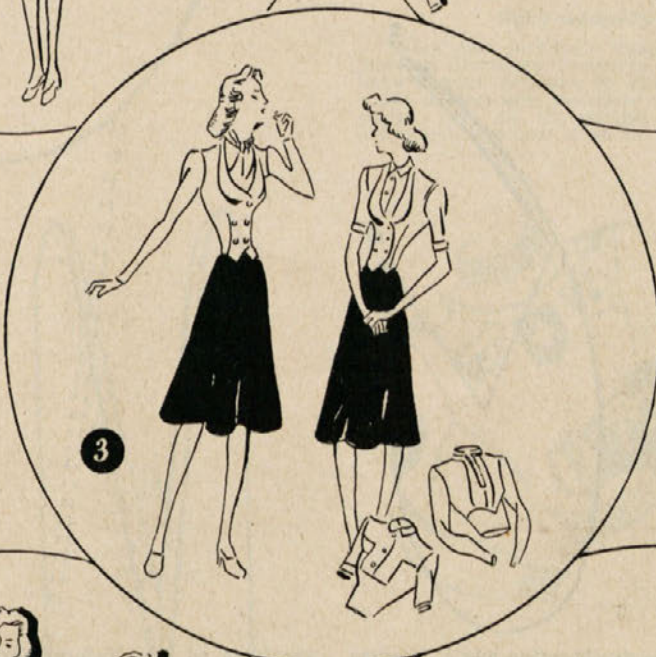

2

Letošnja praktična moda je spet uvedla telovnik, ki lepo izpopolnjuje krilo in bluzo. Ukrojen je iz volnenega blaga, jerseya ali deftina.

1. K temnomodremu krilu in jumperju iste barve lepo gre rdeče-zeleno-belo karirast telovnik, ki se zapenja ob strani (1.30 m po 130). Namesto jumperja lahko svetla bluz.

2. Kombinacija vijoličnomodrega, zvončasto ukrojenega krila, rdeče bluze z dolgimi rokavi in močno izrezanega svetlomodrega telovnika, ki je spredaj prekrizan in se zapenja za-

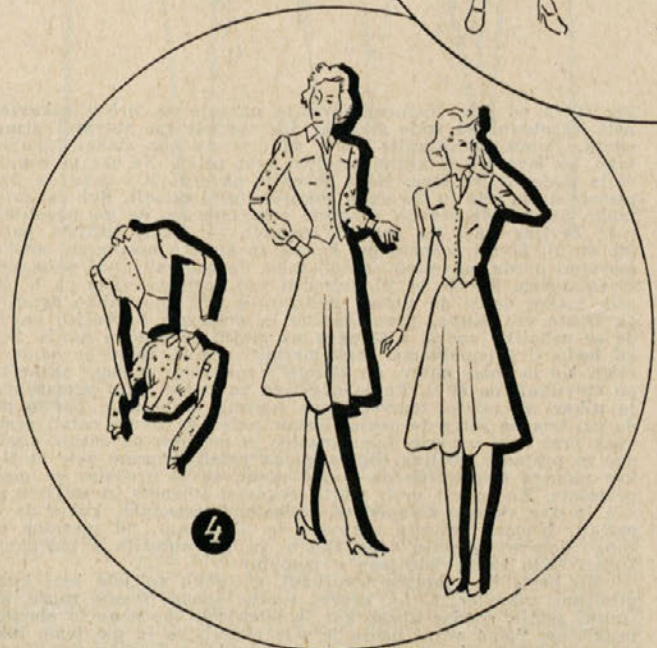
3

daj; bluzi lahko tudi svetlo-modra (1.30 m po 90).

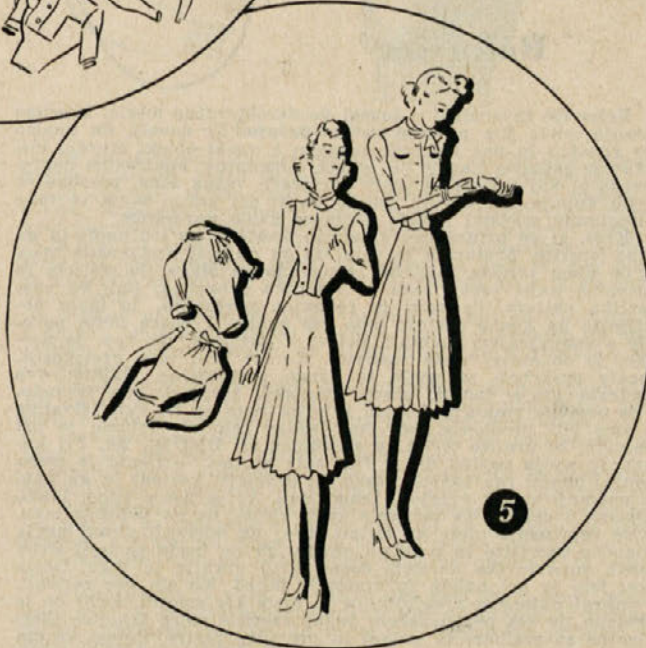
3. Preprost moško ukrojen telovnik iz rumenega deftina. Zraven rumena ali temnorjava volnena bluz in zeleno krilo (90 cm po 130).

4. Zelo živahen je četrti model: modro krilo, rdeč telovnik, ki se spredaj zapenja in ima vrezane žepe ter rdeča ali belomodro pisana bluz (85 cm po 130).

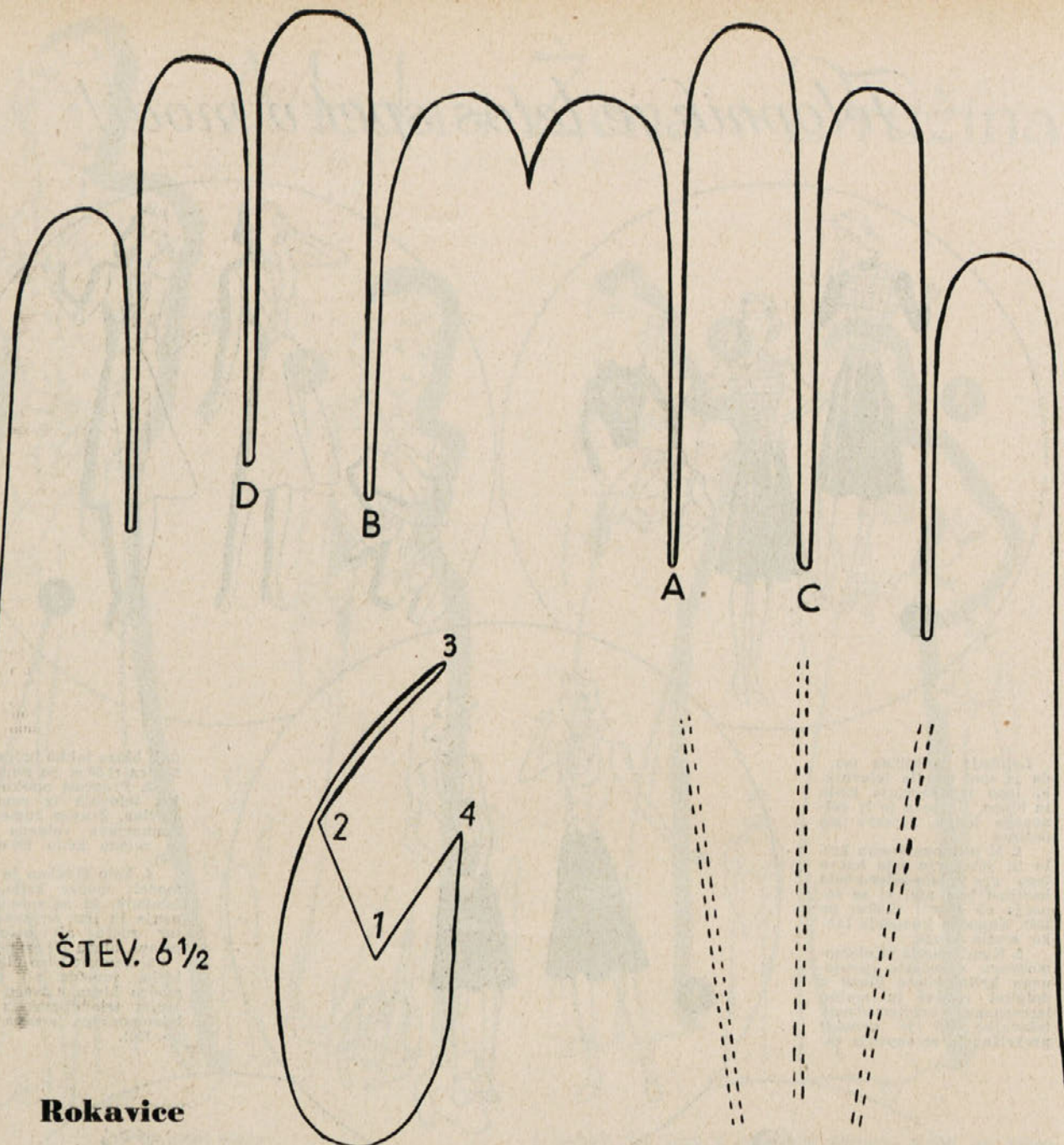
5. Temnomodro plisirano krilo, rumena ali svetlo-modra bluz s tesno ukrojenim telovnikom iz vijoličnomodrega jerseya (70 cm po 130).

4

5

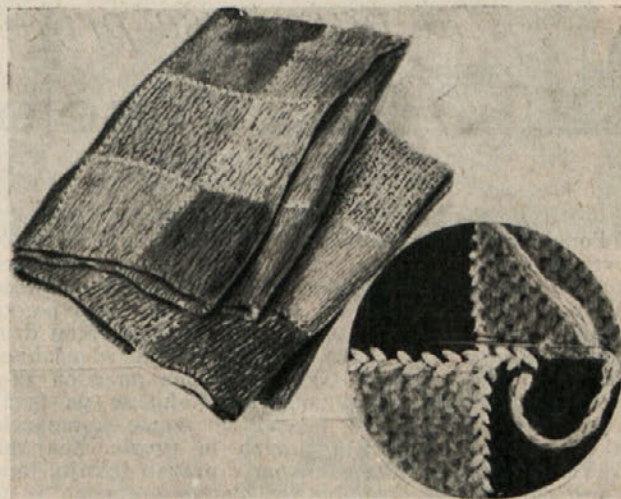
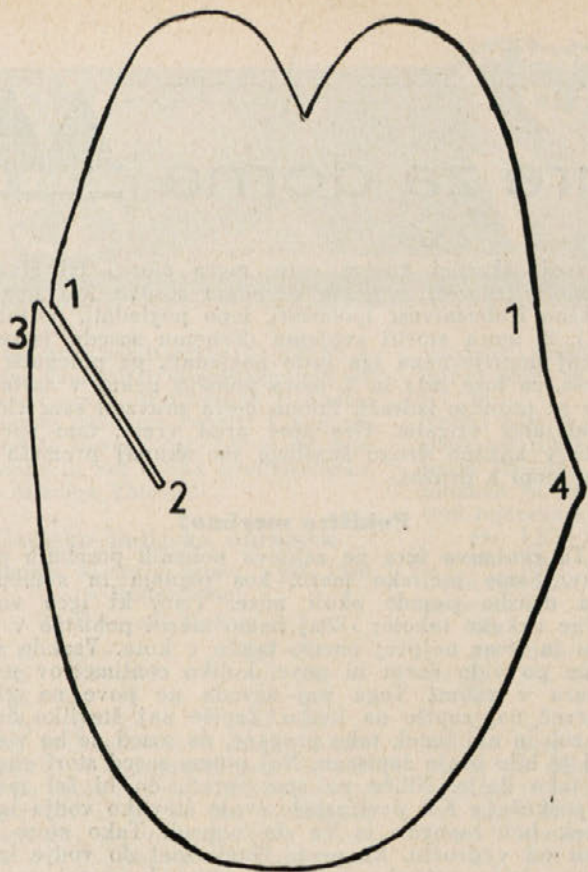
Rokavice

Rokavice zavzemajo v ženski garderobi važno mesto. Posebno sedanja moda jim posveča veliko pažnjo. Ni dovolj, da imamo par zimskih in par poletnih rokavic; k vsaki obleki morajo biti rokavice skladne, kar je pa še bolj elegantno, kontrastne barve. Seveda si kaj takega ne more privoščiti vsaka žena, posebno če si jih kupuje v trgovini. Lahko pa si jih sešije sama in tako z majhnimi sredstvi poveča eleganco svoje garderobe.

Kroj, ki ga prinašamo, natančno prerišite na trd papir in ga točno izrežite. Svetovala bi vam, da ga najprej preizkusite tako, da po njem vrežete rokavico iz navadnega blaga, jo sešijete in pomerite, kajti vsaka roka je nekoliko drugačna, tudi če vam številka ustreza. Če vam je rokavica prekratka, jo malo podaljšajte na koncu prstov, toda vse enako. Preozke prste povečate z razširjenjem vmesnih delov. V primeru, da vam je preozka, jo ob strani malo razširite. Ko ste kroj tako preizkusili, morate poskrbeti za usnje in druge potreščine. Rabite: dva kvadrata usnja (semiš, glacé, svinjsko, srnjino), eno šivanko, ki je posebne vrste: na koncih je priostrena na tri ogle (šivanka ne sme biti predebela, ker dela velike luknje); dobimo jo pri usnarjarju, in prejico (svila za gumbnice ali DMC št. 20). Pri kupovanju usnja pazite, da je čim bolj prožno. — Usnje je treba najprej napeti (na kakšno desko ali debelejši karton) in ga nato na notranji strani ovlažiti. Drugi dan, ko je usnje suho, lahko začnemo z delom. Ko polagate kroj, glejte, da ga položite tako, da se vam usnje vleče na širino. Kroj na notranji strani usnja natančno prerišite in posebno pazite, da ne boste zarisali dveh desnih rokavic (ko narišete desno, kroj obrnite in tako dobite levo; isto je pri palcih in vmesnih delih). Ko ste vse zarisali, še enkrat natančno pregledajte, če se niste kje zmotili, kajti če je zarezano, je ves par neraben. Sedaj vzemite ostre škarjice (bolj priročne so majhne) in počasi in previdno režite. Potem ko sta obe rokavici izrezani, je najbolj neprijetno delo za vami in sedaj

gre hitro od rok. Najprej naredite okrasje na hrbtu rokavice. Zelo enostavni so trije šivi, ki jih zarišete na notranji strani usnja. Potem zaznamujte 1mm od črte na obe strani luknjice tako, da šivate s šivalnim strojem brez nitke. Na stroju regulirajte malo daljše šive. Nato naredite okrasni šiv, tako da prepletate nitko sem in tja skozi luknjice (glej ski-ol). Rob rokavice lahko pustite enostavno odrezan, zelo lepo je, če ga nazobčate (vsa čevljar vam bo posodil izsekač). — Sedaj sešijete palec (do št. 1). Šivati začnete pri koncu, in sicer z majhnimi, enakomernimi prednjimi ubodi (slika) tako, da za vsak ubod potegnete šivanko ven, ker če bi jih naredili več naenkrat (kar pa bi šlo zelo težko, usnje je precej debelo), bi se vam lahko zgodilo, da imate vse skupaj premaknjeno in postrani. Najboljše pa je, da se nekoliko vadite v šivanju na majhnem koščku usnja. Šele ko bodo šivi popolnoma enakomerni, vzemite rokavico samo v roke. Ko je palec gotov, ga všijete v rokavico, in sicer natančno po številkah na sliki. Če je odprtina za palec malo premajhna, je nikar ne režite, temveč samo narahlo nategnite, pazite pa, da pri tem ne zatrgate usnja. Kakor palec, se šivajo ostali prsti, vsak prst dobi vmesne dele: kazalec in mezinec po enega, srediniec in prstanec po dva. Bolje je, da režete vmesne dele daljše, ker začnete šivati itak na koncu prsta, če je predolg, ga malo prirežete. Ko so vsi prsti sešiti, rokavico obrnete in sešijete po dva in dva vmesna dela, ki se dotikata. Šivate tako, kakor da bi entlali. Končno sešijete rokavico še ob strani, od mezinca do roba. Gotove rokavice lepo zložite in jih obtežite s knjigami. Videti bodo kakor kupljene v trgovini.

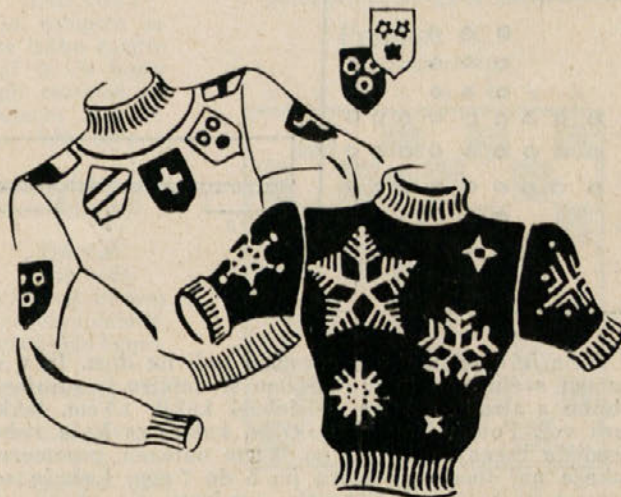
Ko boste že nekoliko izvežbani, si lahko sešijete bolj kompleksirane rokavice, n. pr. zgoraj svetlo, spodaj temno usnje, ali zgoraj semiš, spodaj glacé, kar je letos zelo moderno in obenem praktično. Samo semiš usnje je zelo občutljivo in ga damo tako za zgornji del rokavice, spodaj pa uporabimo bolj trpežni glacé.

veliki. Če ni vsa volna iste debeline nič ne de, od tanjše vzamemo pač dvojno nitko. Ko so kvadrati gotovi, jih zlikamo, spnemo skupaj in nevidno sešijemo. Pri sešivanju posameznih kvadratov pazimo, da barve med seboj harmonirajo. Robove kvadratov povrhu okrasimo z velikimi šivi, kakor kaže slika. Najlepše se k vsem poda bela ali črna barva.

Kako moderniziramo stare jumperje.

Slika nam prikazuje kako stare jumberje prenovimo in poplepšamo. Svetlemu jumberju prientlamo okoli vratu in na rokave športne embleme in klubske znake iz sukna in mu damo s tem povsem nov, moderen videz. Če pa imamo kak star temnomoder, rjav ali črn jumber, ga najučinkoviteje popravimo z uvezenimi zvezdami v obliki snežink bele ali nežnomodre barve.

Deset dobrih nasvetov.

Če vas sorodniki in prijatelji povabijo, ne jemljite njihovih besedi: »delajte, kakor bi bili doma« popolnoma dobesedno.

Če so vaši otroci prepogosto prehlajeni, se ne zadovoljite s tem, da prehlad preženete, iščite vzroke v organizmu. Največkrat povzročajo prehlad povečani mandeljni ali polipi v nosu.

Kadar je ozračje v družinskem krogu prenasičeno z »elektriko« in vsak trenutek preti nevarnost, da kam »strela« udari, se spomnite na indijski nasvet: Vzemi požirek vode in ga obdrži nekaj časa v ustih!

Blazine na posteljah naših najmlajših naj se ne zapenjajo z gumbi, temveč zadrignejo z vrvico. Gumbi pritiskajo na nežno glavico, se lahko odtrgajo in bi jih otrok igraje vtaknil v usta in pogoltnil.

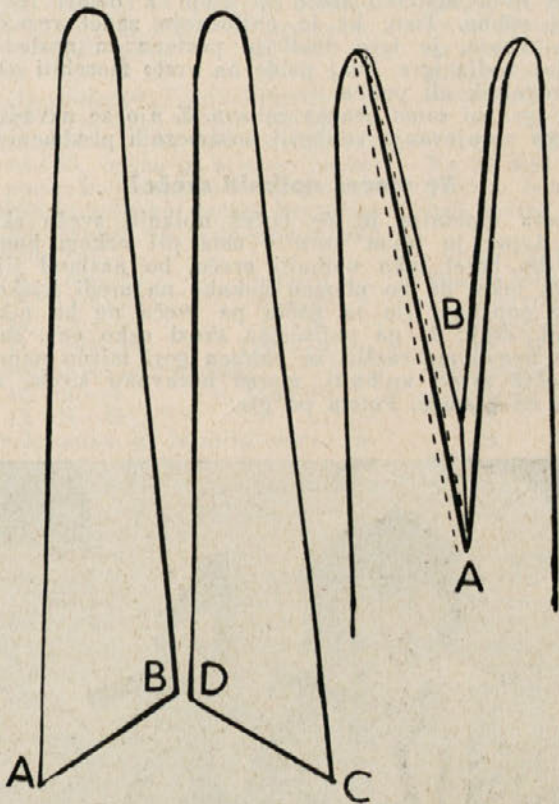
Da se žamet lika z mokro krpo na blazini ali krtači, to vemo. Ali pa ste že kdaj na to mislili, da bi obesili pomečkano žametasto obleko v kopalnico, kadar se kopljete? Poizkusite!

Pletenine so veliko mehkejše in lepše, če posamezne dele, preden jih sešijemo, z vlažno krpo zlikamo.

Snežni čevlji puščajo grd rob na nogavicah. To preprečimo, če prilepimo na rob znotraj čevlja 2 cm širok trak iz levkoplasta. Umazanega gumijastega plašča ne smemo čistiti s suho ščetko, temveč ga umijemo z mokro krpo in ga obesimo na zračen prostor, a nikoli na sonce, ne k peči in ne na štedilnik.

Preprosto volneno obleko poživimo, če ovrtnik in rokave obkvačkamo z volno v kontrastni barvi.

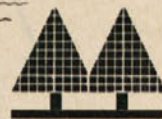
Ko se poslavlja zima od nas in nas prvi topli dnevi zvabijo na sonce, ne bodimo neprevidni. Ne slecimo prezgodaj zimskega plašča. Predvsem pazimo, da se ne prehladimo, ko pridemo razgreti domov v nezakurjene sobe.

Ročna dela

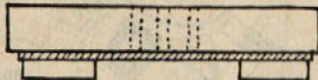
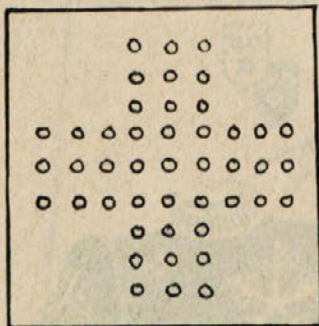
Topla pletena odeja iz ostankov volne.

Sčasoma se nam nabere v predalu toliko ostankov različne volne, da ne vemo kam z njo. Na sliki vidite toplo odejo, ki je sešita iz raznobarnih pletenih kvadratov. Kvadrate pletemo vedno samo desne in sicer v velikosti 20x20 cm. Za odejo, ki meri 120x280 cm, potrebujemo 54 kvadratov. Da gre delo bolj od rok, nam pomagajo lahko tudi naši otroci ali celo služkinja, če je dovolj spretna. Paziti moramo pač, da so vsi kvadrati enako

Kozel, skači!

Ponekod poznajo pastirji tole zanimivo igro. S palico zavrtajo v tla 45 lukenj, tako da jih po 9 tvori eno skupino in da 5 takih skupin tvori križ. V vsako luknjo polože bel kamenček. Nato se igra začne. Igrá pa en človek sam. Takšne igre so med tako imenovanimi družabnimi igrami kaj redke. Saj zato tudi »družabne« niso več... Nas to seveda ne moti. Ima pa eden zato nekaj gledalcev in — pomagačev. Kako se pa igra? Iz katere koli izmed 45 lukenj se vzame kamenček. Tako postane ena luknja prazna in prosta. Zdaj pa preskočimo z drugim kamenčkom v prazno luknjo, toda le preko kake zasedene luknje. Potem vzamemo iz te luknje tisti kamen, ki smo ga preskočili. Tako sta zdaj dve luknji prosti. Preskakovanje se izvrši naravnost ali v diagonali, to je, poševno. S preskakovanjem po zgornjem pravilu tako dolgo nadaljujemo, da le en sam kamen preostane. V tem grmu pa tiči zajec. To je pa treba znati! Zgodi se namreč, da ti ostane štiri, pet ali več kamenčkov v luknjah, ki jih ni mogoče preskočiti. Naloga postane še težja, če vnaprej določimo, kateri kamenček naj na koncu preostane. Človek ne bi verjel, kako zanimiva je ta igra. Poštena strast se te loti ob njej, da ne moreš odnehati.

Tole igro pa lahko prenesemo tudi na dom. In v ta namen svétujemo tole: Poiščimo si deščico kvadrataste oblike s stranico 20 cm in debelo kakih 1,5 cm, lahko tudi več. Potem izmerimo »križ«, kakor ga kaže risba. Središča lukenj naj bodo po 18 mm narazen, posamezna luknja naj ima v premeru po 6 do 7 mm. Luknje zavrtamo najbolje s polžkastim svedom. Ko se na eni strani prikaže iz ploskve, ga izderemo in zavrtamo iz te strani v nasprotno stran. Ko so luknje lepo čedno izvrtane, pribijmo na deščico kos lepenke v izmeri 19x19 cm. To tvori spodnjo stran igralne ploskve. Nanjo lahko pribijemo še štiri ploske noge, vse skupaj pa nazadnje še primerno popleskamo. — Kamenčke nam nadomeščajo leseni klinčki, dolgi kakih 3,5 cm. Te klinčke vtaknemo v luknje; lepenka spodaj nam brani, da ne padejo skozi. In potem lahko začnemo.

Toda ne pozabimo: preskakovati se sme samo nad eno in sicer še zasedeno luknjo! In ostati mora nazadnje en sam samcat klinček! Kar poskusite!

Kdo kupi vžigalice?

Za to prijetno igro potrebujemo prav toliko praznih škatel vžigalic, kolikor je v družbi oseb. V eno izmed škatel damo kosmič vate, ostale ostanejo prazne. Nekdo, ki igro vodi, vzame vse škatle, jih dene v košarico, stopi za hip iz sobe, škatle za vrati premeša, nato pa se vrne in stopi v vprašanjem: »Kdo kupi vžigalice?« k omizju. Vsakdo iz družbe vzame po eno škatlico iz košarice. Zadnja škatlica ostane vodji. Ko le-ta zakliče: »Odprite!«, odpro vsi vsak svojo škatlico. Kdor najde

v svoji škatlici koscem vate, mora storiti tri stvari: 1. mora izkazati svojemu desnemu sosedu (ali sosedi) kakšno ljubeznivost (pobožati, lepo pogledati, poljubiti itd.), 2. mora storiti svojemu desnemu sosedu (sosedi) nekaj neprijaznega (ga grdo pogledati, ga potegniti za ušesa, za lase itd.) in 3. mora položiti nekaj v zastavo, kar se pozneje izdraží. Potem mora prevzeti sam vlogo prodajalca vžigalic. Gre spet pred vrata, tam spravi vato v kakšno drugo škatlico, vse skupaj premeša in spet stopi k družbi.

Pohištvo merimo!

Ta zanimiva igra ne zahteva nobenih posebnih priprav. Samo metrsko mero, kos papirja in svinčnik. Vsa družba posede okoli mize. Tisti, ki igro vodi, začne nekako takole: »Zdaj bomo merili pohištvo v tej sobi in sicer najprej omaro tamle v kotu. Vsakdo naj samo po vidu oceni in pove, koliko centimetrov meri omara v višino. Tega naj seveda ne pove na glas, marveč naj zapiše na listku. Zapiše naj številko čisto na rob in naj listek tako pregane, da sosed ne bo videl, kaj je bilo preje zapisano. Naj potem sosed stori enako in tako dalje. Nihče ne sme vstati, da bi šel merit in poskušat.« Kot prvi zapiše svojo številko vodja igre, listek brž zapogne in ga da naprej. Tako store po vrsti vsi v družbi. Ko pride listek spet do vodje igre, vzame le-ta metrsko mero in stopi k omari ter ji izmeri višino. Tisti, ki je najtočneje zadel resnično višino omare, je igro dobil in postane za naslednjo »rundo« vodja igre. Zdaj pride na vrsto morebiti okno ali predalnik ali polica.

Ta igra ni samo prazna zabava. Z njo se navadimo bistrega ocenjevanja velikosti posameznih predmetov.

Ne moreš upihnniti sveče!

Prava umetnija je, če hočeš upihnniti svečo skozi lijak. Lijak je treba vzeti v usta pri ozkem koncu. Kdor bo hotel tako upihnniti svečo, bo nastavlil lijak kajpak tako, da bo plamen nekako na sredi lijakove široke odprtine. Na ta način pa sveče ne bo nikoli upihnnil. Žrak, ki ga potisnemo skozi ozko cev, se v lijaku nenadoma razširi in plamen gori mirno naprej. Če hočeš svečo upihnniti, moraš naravnati široki rob lijaka na plamen. Potem pa gre.

Ali kaj mislite na tiste siromačke, ki v sedanji vojni najbolj trpe? Ta zamorček je izgubil starše pri potopu velikega holandskega potniškega parnika »Simon Bolivar«. Njega je rešil dober mornar. Oddali so ga v neko holandsko sirotišnico in ga krstili — za Simona...

Od štirinajstih partij, ki sta jih v izredno napetem dvoboju zaigrala bivši svetovni prvak M. Euwe in P. Keres, je najbolj zaslovela deveta. V njej sta zablestela tenek čut za poentirano obrambo in vsa velika kombinacijska moč mladega Estonca.

Damsko-indijska obramba

(9. partija, ki sta jo igrala 5. jan. 1940 v Rotterdamu)

M. Euwe — P. Keres

1.	d2—d4	Sg8—f6
2.	c2—c4	e7—e6
3.	Sg1—f3	b7—b6
4.	g2—g3	Lc7—b6

Po tej poti pridemo v „Indijo Koromandijo“; mnogi mojstri pa jo še usekajo po drugi poti 4... Lb4+, da po 5. Sc3 lovca (ki se jim v indijski džungli zdi nepotreben), hitro zamenjajo s 5... Lb4xc5+. Toda znani kmečki tabor c3, c4, d4, ki ga dobimo po 6. b2xc5, za belega ni neugoden.

5.	Lf1—g2	Lf8—e7
6.	0—0	0—0
7.	Sb1—c3	Sf6—e4

Važno! V partiji Čehover—Botwinnik je črni igral 7... d5, beli je nadaljeval z 8. c4xd5, vendar pa bi svojo iniciativo mnogo bolj okrepil z 8. Se5! Poteza v partiji je vsekakor boljša, ker pride črni po menjavi na c3 do lažje in bolj elastične igre.

8.	Dd1—c2	Se4xc3
9.	Dc2xc3	d7—d6
10.	Dc3—c2	f7—f5
11.	Sf3—e1	Dd8—c8

Zamenjava še ni dobiček.

12.	e2—e4	Sb8—d7
13.	d4—d5	

Človeka mika, da bi za to potezo zarisal najmanj en klicaj, ker se z njo na videz razmahne življenjski prostor bele rase. A potek igre kaže, da si je Euwe od te poteze preveč obetal. To-rej ni vse zlato...

13.		f5xe4!
14.	Dc2xe4	Sd7—c5
15.	De4—e2	Le7—f6!

Lepa poteza, lepa zaradi svoje izdatnosti. Saj preprečuje b2—b4, pripravlja Te8 in — last but not least — grozi z e6xd5 (na c4xd5? pride La6 itd.). Kljub temu pa se spet zdi, da bo Euwe od e6-kmeta le zahteval legitimacijo in ga aretiral.

16.	Lg2—h3	Tf8—e8
17.	Lc1—e3	

Antitoksin proti e6xd5!

17.		Dc8—d8!

Injekcija za paraliziranega kmeta!

18.	Le3xc5	

Kakor bomo takoj videli, bi belemu bolj koristilo, ko bi sline, ki so se mu

venomer cedile za pečenko na e6, mirno požrl in rajši zamenjal na e6.

18. e6xd5!
Voilà! Zdaj se je pokazala skrita strupena ost prejšnje poteze. Na 19. Le3 pride d5—d4; če se pa bela dama umakne (n. pr. na d2) tedaj pohrusta črni rejenegega kmeta z d6xc5.

19. Lh3—e6+ Kg8—h8
20. Ta1—d1
Če bi beli z 20. La3 računal na dobiček, bi prišlo 20... De7, 21. cxd, Lxd5.

20. d6xc5
21. Se1—g2
Če 21. cxd, tedaj Lxb2 (22. Dxb2, Txe6!)

21. d5—d4
Beli je torej izgubil kmeta, namesto da bi ga dobil; njegova tako lepa pozicija se je začela rušiti.

22. f2—f4 d4—d3!
Uvod v krasno kombinacijo z žrtvijo.

23. Td1xd3 Dd8xd3!!
Keres žrtvuje damo za trdnjavo in lovca. Spoznal je, da se lahko zanese na svoj silni lovski par in da bosta trdnjavi nemoteno mogli razsajati po sovražnem taboru. Globoka zamisel.

24. De2xd3 Lf6—d4+

25. Tf1—f2
Na 25. Kh1 pride seveda Txe6 ter Tae8 in črni trdnjavi bi takoj vdrl v beli dvorec.

25. Te8xe6
26. Kg1—f1 Ta8—e8!

Mnogo bolje kakor Lxf2, saj bi črni napad zavoljo kvalitete docela splahnel. Tako pa grozi z Lxf2 dobiti celo figuro.

27. f4—f5
Da napravi prostor za skakačca, ki naj zasede f4.

27. Te6—e5
28. f5—f6
Ta kmet bi seveda bil izgubljen tudi po 28. Td2, Le4 itd.

28. g7xf6
Z 28... Lxf2 bi se črni lahko hudo uštel, zakaj prišlo bi 29. Kxf2, Te2+ 30. Dxe2, Txe2+ 31. Kxe2 in črni ne bi mogel več igrati 31... Lxg2 zaradi 32. f6—f7!, tako bi bil ob ves svoj zaslužek.

29. Tf2—d2
Na 29. Txf6? sledi Te2 itd.

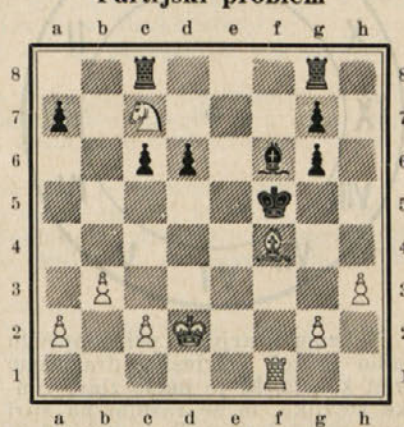
29. Lb7—c8!
30. Sg2—f4 Te5—e3
31. Dd3—b1 Te3—f3+
32. Kf1—g2 Tf3xf4!!

Še to! Poslednja žrtev, ki krona vso veličino te partije.

33. g3xf4 Te8—g8+
34. Kg2—f3 Lc8—g4+

in Euwe je položil orožje. Videl je, da bo ali izgubil kraljico, ali pa mat najpozneje v štirih potezah. To je torej Keresova deveta simfonija!

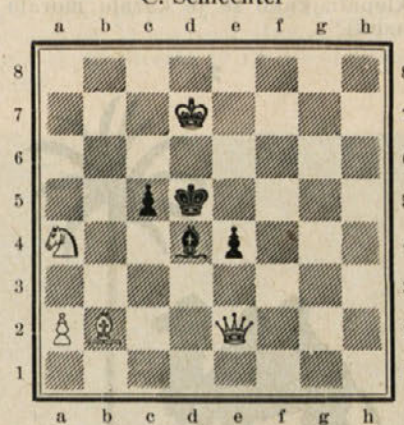
Partijski problem

Črni je pri zadnji potezi vlekel: Ta8—c8. Na to je beli napovedal mat v štirih potezah! Kako ga je matiral?

Problem št. 5

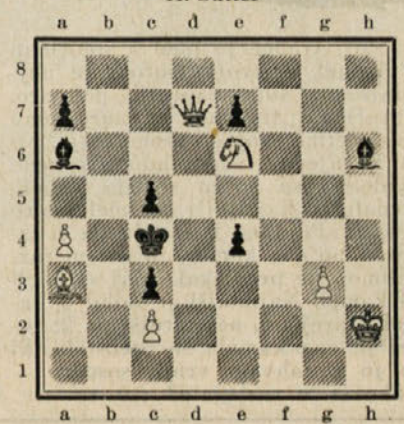
C. Schlechter

Beli matira črnega v dveh potezah.

Problem št. 6

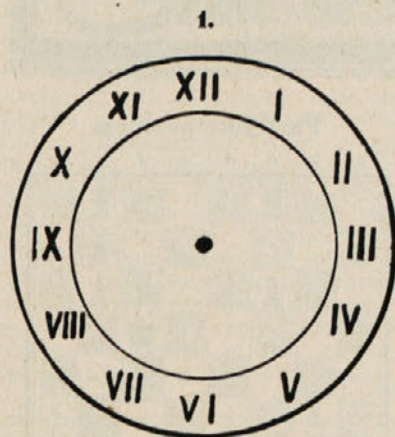
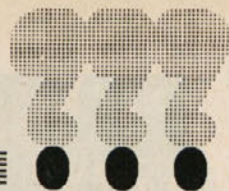
A. Sutter

Beli matira črnega v treh potezah.

Glede rešitve problemov, imen reševalcev in razpisa novih nagrad gl. str. 136

Uganke prevejanke

Nekemu urarju je pri popravilu padlo iz rok starinsko, dragoceno urno kazalo, ki je imelo zlate rimske številke, in se razbilo na štiri kose. Ves žalosten jih je pobiral in videl, da ni več pomoči. Ko si pa je drobce natančneje ogledoval, se je vendarle začudil: vsota števil na vsakem izmed štirih kosov je znašala ravno 20. — Ali morete iz tega sklepati, kako se je kazalo moralo razbiti?

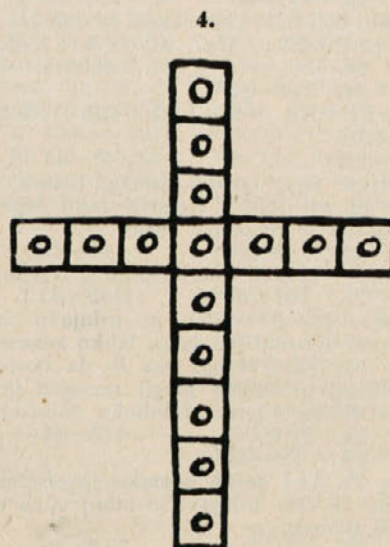

Star Arabec je imel 3 sinove in 17 kamel. V svoji oporoki je najmlajšemu sinu zapustil polovico, starejšemu tretjino, najstarejšemu pa devetino svojega premoženja. Ko so po njegovi smrti hoteli kamele razdeliti, so sprva seveda debelo gledali. A najmlajši je imel bistro betico. »Pojdimo k sosedu pa si izposodimo eno kamelo in potem razdelimo!« je predlagal. Zdaj so imeli 18 kamel. Najmlajši je dobil 9 kamel, starejši 6, najstarejši pa 2; torej je ena kamela še preostala, ki so jo z zahvalo vrnili sosedu. — Kako si to razlagate?

3. **Besedni dvojčki**

1. ○ ○ ○ — ○ ○ ○
2. ○ ○ ○ ○ — ○ ○ ○ ○
3. ○ ○ ○ ○ ○ — ○ ○ ○ ○ ○
4. ○ ○ ○ ○ ○ ○ — ○ ○ ○ ○ ○ ○

1. nevarna tropska muha, 2. znana bolezen, ki razsaja zlasti na Kitajskem, 3. slovita ameriška ječa, 4. mesto v Nemčiji.

Nekdo je imel zlat križec, poln dragih kamnov. Podolgem jih je bilo na njem devet, počez pa sedem (prim. podobol). Križec je izročil zlatarju, da bi ga popravil. Lastnik ni imel dobrega spomina za številke, toliko pa je le vedel, da je zmeraj naštel devet kamnov, če je začel pri katerem koli izmed krajših koncev in pri štetju šel preko srede do spodnjega konca navzdol. Premeteni zlatar, ki je vedel za njegovo pravilo, pa je križcu dal nekoliko drugačno obliko, za katero je pravilo štetja tudi obveljalo. Pri tem pa si je pridržal dva draga kamna, ne da bi bil lastnik tega opazil. — Kakšno obliko je zlatar križcu dal?

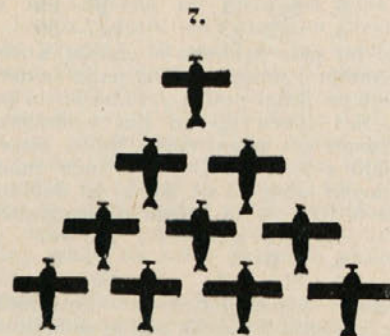
5.

Preklicana starost.

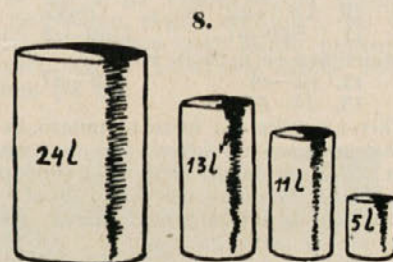
Brat pravi sestri: »Danes sem ravno dvakrat starejši kot si bila ti takrat, ko sem bil jaz star ravno toliko, kot si ti danes. Takrat pa, ko boš ti stara toliko kot sem jaz danes, bova oba skupaj 126 let.« — Koliko je star brat in koliko sestra?

Lačen popotnik je naletel na ribiča, ki sta lovila ribe. Prvi jih je ujel devet, drugi šest. Zakurili so, spekli ribe in jih skupno pojedli. Hvaležni popotnik je pri odhodu dal 15 dinarjev za ribe. — Kako bi bili razdelili vi denar med ribiča?

Eskadrila leti v trikotniški obliki. Med poletom tri letala spremene svoja mesta tako, da leti eskadrila naprej spet v trikotniški obliki. Katera letala se premaknejo in kam?

Na podobi vidiš štiri posode. Prva drži 24 l, druga 13 l, tretja 11 l, četrta pa 5 l. Posoda, ki drži 24 l je polna vina, dočim so ostale prazne. Vino je treba razdeliti na tri enake dele, tako da bo v vsaki izmed prvih treh posod po 8 l, zadnja pa seveda prazna. — Kako moraš vino pretakati iz posode v posodo?

Ker je pretakanje zelo zamotano, vam bomo pomagali:

- (1) 24 0 0 0
- (2) 13 0 11 0

Zdaj si pa še vi belite glave!

Glede rešitve ugank v 2. številki, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej str. 136

Resnica o doktorju Johnsonu in Hardu

Leta 1878. so še obširni okraji na jugovzhodu Londona tvorili nekake podeželske otoke in med njimi je bila zlasti peckhamska četrt priljubljena pri meščanih, ki so prihajali semkaj najemat in zidat razkošne palače.

V eno najbolj uglednih, ki se je s svojim umetniško okrašenim pročeljem skrivala za vejevjem brunswiškega trga, ne daleč od Saint-Gillske cerkve, se je vselil doktor Johnson.

Doktorja Johnsona so Peckhamčani imeli za čudaka. Čeprav je bil še mlad videti, je izjavil, da se ne bavi več z zdravništvom. Videli so ga skoraj samo ob popoldnevih, kadar je šel na sprehod. Tedaj je imel navado, da je nekajkrat obhodil nasad na trgu in se nato vrnil domov. Kmalu potem — da je le bilo lepo vreme in da so bila okna odprta — so se sladki, otožni in trpeči orgelski glasovi razlili po zelenih tratah in po listju starih drevov, da je vse zadrželo in da so vztrepetala srca mladih, sanjavih deklet, ki so izza stebrišč lepih dvorcev oprezovala samotnega sprehajalca.

Doktor Johnson je bil namreč na moč lep. Temne, čudovito krojene salonske suknje so se prilegale vitki postavi in tesne hlače so še posebej očrtavale lepo krivino meč. V ostrem in gladkem obrazu, ki se mu je svileni cilindar prav lepo podal, se je zrcalila bledeca, ki je pričala o boleznih tedanjega časa: o čemerikavem čudaštvu.

Edino, kar je privoščil in kar je negoval s skoraj bolešno vnemo, je bila ljubezen do glasbe. Ne samo da je znal spremljati s svojim toplim in zadržanim glasom, kakor da bi nežno oblikovane, a hkrati kot rezilo ostre ustnice hotele pridržati zagon, ki ga je prešinjalo; ne samo da so mu dolgi in tenki prsti z lahkoto drseli po tipkah in tako izvabljali nežen dih flavte — marveč strastno in vztrajno, kakor pravi prismuknjeneč, je skrbel za zbirko raznih glasbil, ki so upodabljali njegovo ljubezen.

Kadar je sosede povabil na glasbeni večer, so v dolgi vrsti soban v pritličju, ki je bilo pravi muzej, skoraj vselej odkrili kak nov predmet, redek bodi po starozitnosti bodi po čudni obliki. Videli so orgle in stare klavirje, flavte, trobente, dude, klarinete, kitare, plunke, lajne, lire, harfe, majhne klavirje, violine in viole, ki so v navideznem neredu zaradi svoje posebne oblike bili ali oslonjeni na zid, ali obešeni ob zidnih preprogah, ali razstavljeni po krasnem orehovem pohištvu in po gostih perzijskih preprogah.

Tako so se često na večer sestajali. Doktor Johnson je sestanke zavlekel tako kasno v noč, dokler je še ostal kak ljubitelj ali ljubiteljica, s katerim je potem razčlenjeval novejšo operne partiture. Hotel je imeti koga, ki bi poslušal njegovo interpretacijo kakega Chopinovega nokturna ali pa, kako poje svojo priljubljeno pesem: Schubertovo serenado. Največkrat se je zakasnila vnukinja nekega upokojenega lastnika ladij, gospodična Arabella Murray; njena hiša je namreč bila doktorjevi najbližja.

9. oktobra leta 1878. zvečer je gosta megla, ki se je izvila iz močvirnatnega londonskega podzemlja, razstirala svojo gosto in lepljivo pavolo po vsem jugovzhodu glavnega mesta. Zastirala je cestne svetilke z rumenkasto tenčico, razblinila obrise hiš in oblike ulic. Udušila je celó poslednje zvoke glasbenega večera pri doktorju Johnsonu, ki je moral Arabello in njenega strica spremiti z močno svetilko prav do hiše.

Doktor je bil že na tem, da zaklene vrata, ko se mu je zazdelo, da ga je nekdo poklical. Znova je odprl in napravil nekaj korakov po pločniku. Ni se motil: stražnik, ki je bil na obhodu, ga je opozoril, da so ograjna vrtna vrata odprta.

»Oprostite, gospod, prav strog ukaz imam — stanovalci ne bi s svojo neskrbnostjo smeli pomagati lopovu, ki ga iščemo.«

»Kakšnemu lopovu?«

»Saj vam bo gotovo znano, gospod! Tistemu, ki že toliko mesecev ropa po najlepših stanovanjih v Peckhamu, Lewishamu, Leeju in Blackheathu.«

»Vstopite vendar, vse mi povejte, pa popijte kozarec punča!«

Stražnika ni bilo treba prositi. Na hodniku je slekel težki plašč, prepojen z ledeno meglo, in v kratkih požirkih srebal rum z vročo vodo in sladkorjem, ki mu ga je doktor nudil.

»Eden mojih tovarišev je zadržno menil, da ga je nedavno zapazil. Po njegovem naj bi to bil star mulat. A mislim, da je Robinsonu vtihotapljeno žganje tisti večer vid zameglilo. Mulat!... Že zdavnaj bi ga bili izvahali.«

Doktor se je zasmel.

»Ne delajte si skrbi zavoljo mene, gospod stražnik, V tej hiši ne hranim nobene vrednosti, nobenega dragulja. Mulat ali ne — prav nič se ne bojim, da bi me vaša tatinska prikazen obiskala.«

Kozarec je bil prazen. Takoj nato je stražnik odšel, in obris njegove postave se je stopil v megli. Doktor se je odpravil v svojo sobo v prvem nadstropju.

Izpisek iz beležnice stražnika Robinsona.

»Ko sem se v noči od 9. do 10. oktobra nekoliko zakasnil zaradi megle, ki se je šele jela redčiti, in hitel proti policijski stražnici, da bi nastopil službo ob dveh jutraj, me je na oglu Havil Streeta in Dalwood Streeta ustavil stražnik Sidney.

Najmodernejša puška na svetu je takale. Izdelana je v Ameriki, od koder so večje število tega orožja poslali na Finsko.

Opozoril me je, da je videl sumljivega človeka, ki se je splazil v nenaseljeno hišico na Havil Streetu.

»Zmenila sva se, da bova ločeno nadzorovala. Medtem ko bi Sidney oprezoval pred glavnim vhodom, naj bi jaz prežal pred stranskim zadaj za hišo. Komaj sem dospel na svoje mesto, že sem začul Sidneyevo klicanje in štiri strele. Stekel sem nazaj okrog hiše. Precej sreče sem imel, da sem zgrabil okrog pasu zločinca, s katerim se je Sidney boril in ga zadrževal kljub dobljenim ranam.

Uklenila sva ga in odpeljala na stražnico, kjer sem ga pred nadzornikom straže obtožil vloma, tatvine in poskusa umora.

Izjavil je, da se piše John Hard, da je mešane krvi, po rodu z Jamaike. Potem pa ni hotel več odgovarjati na naša vprašanja. Ko smo ga pretipali, smo našli pri njem še drug samokres s polnim nabojem šestih krogel, velik in majhen sveder pa klešče.

Hard je bil siromašno oblečen in nas je prosil za oedejo, ker je v celici zmrzoval.

V tem človeku jasno prepoznam tistega, ki sem ga javil pred enim mesecem: ista rjava polt, isti močni kodrasti lasi, ista bedna vnanjost.

Prepričani smo, da smo ujeli zločinca, ki je bil že tako dolgo na delu v našem okraju.«

Novico o aretaciji mulata — zločinske prikazni, kakor ga je začelo imenovati angleško časopisje — so sprejeli z živim olajšanjem, toda Londončani so v tem hkrati hoteli videti dokaz, da je novi Odsek za raziskavo zločinov (Criminal Investigation Department), ki so ga ustanovili v Scotland Yardu samem, docela nepotreben.

Howard Vincent je bil mlad advokat brez posla, ki je skušal rešiti težko nalogo, kako bi hitro uspel na sijajni in pošteni življenjski poti. Čutil je, da so mu um, volja in premišljena, pa bistra drznost težnjam dorastla. A kako zastaviti te darove v prestolnici, kjer življenjska borba zahteva potrpljenja in nenehnega odiranja?

V isti prestolnici in prav v tem trenutku se je pa javno mnenje togotno dvignilo proti temu, da nima najbolj obljudeno evropsko mesto več ko šestnajst detektivov, ki so v zasledovanju zločincev prepuščeni svojim lastnim sredstvom in povrh še izpostavljeni ljubosumnosti in sovražnosti cele armade uniformiranih stražnikov. Zločinske tolpe so ropale ne le po okolici, marveč sredi Londona samega. Njihovemu nevidnemu združenju ne bi mogli biti kos drugače ko s podobnim zatiranjem. Notranje ministrstvo je poverilo posebnemu odboru nalogo, da v ta namen skrbi za rast neznatnega detektivskega oddelka v Scotland Yardu.

Howard Vincent je po časopisih izvedel za sestavo tega odbora. Tedaj ga je prešinilo neko hipno spoznanje, ena tistih predirnih misli, ki odločajo o usodi človeka. Zastavil je vse na kocko, zbral svoje borno imetje, si izposodil, kar mu je manjkalo, in se odpravil v Francijo. Hotel je na mestu samem preučiti ustanovo, ki je veljala tedaj za prvo na svetu: slavno »Sûreté« (Varnost). Tedanji pariški prefekt mu je dovolil, da se je mogel seznaniti z najbolj zamotanim kolesjem pariške kriminalne policije in mu za vse oddelke dal celoten seznam svojih najbližjih sodelavcev za spremstvo.

Howard Vincent se je vrnil v London in spisal poročilo, v katerem je zbral vse natančne in izčrpne podatke, ki jih je nakopičil v nekaj tednih, a podal jih je v obliki, primerni britanskim čustvom. Vanjo je vlil vso svojo veliko odločnost, jedrnatost, pa jasne poglede. Nato jo je brez prijateljske pomoči ali priporočila nesel odboru. Ta je s čutom za stvarnost, ki je za Angleže značilen, spoznal važnost in močno koristnost francoskega načina dela, če bi ga spravili v sklad z življenjskimi navadami v domači deželi. Zavrgel je načrte, od katerih so bili nekateri podpisani s slavnimi imeni sodišča, občine ali policije, pa sprejel načrt, ki ga je podal neznan mladenič.

Howard Vincent svojega dela ni opravil niti iz človekoljubja niti iz ljubiteljstva. Zavedal se je, da bodo ustanovili nov in važen odsek v Scotland Yardu, ki mu bodo morali načelovati novi ljudje, če bodo upoštevali

Tiste dni januarja in februarja, ko smo se v Evropi na vse kriplje otepali mraza, so se v Kaliforniji morali s takimi krinkami braniti — pred soncem.

njegove nasvete. Ni se varal; državni tajnik mu je zapupal preureditev oddelka za raziskave zločinov in mu podelil ravnateljski naslov; določil mu je dohodke, enake tistim, ki jih je prejemal ravnatelj pomočnik. Za edinega predstojnika je imel upravnika.

V nekaj mesecih je zbral osem sto mož, ki so mu bili potrebni. Da bi preprečil trenja med staro in novo policijo, jih je vse odbral izmed prestolniških stražnikov, kar je kasneje obveljalo kot splošno pravilo. Nato je večino porazdelil po prvotnih oddelkih, tako da sta obe sili bili v stalnem stiku, in — čeprav je ostal njihov edini predstojnik — je njihovo delovanje usmeril po zahtevah vsakega okoliša. Sam si je v Scotland Yardu v službi pridržal najbolj sposobne može. Uvedel je način zbiranja dnevnik poročil in tako lahko opravil potrebne preureditve ter raztegnil gibljivo nadzorstveno mrežo. Tako je rastel C. I. D., ki je pozneje postal vzor policijskim ustanovam po svetu.

Kljub spretnosti mladega ravnatelja torej je moral oddelek za raziskavo zločinov prinesiti dokaze, preden si je priboril pravice meščanstva. Nihče ne bi bil mogel slutiti, da mu bo avtomobil, ki je nekaj dni po aretaciji mulata Johna Harda vozil pod nizkim obokom, ki je tedaj vezal stari Scotland Yard s Whitehallom, nutil prvo priliko za to.

Iz tega avtomobila je stopil stari gospod Murray, sosed doktorja Johnsona, strastnega ljubitelja glasbe, in stric sanjave vnukinje. Ta je bila namreč vsa v skrbeh: lepi doktor je bil izginil.

Gospod Murray je bil eden najbogatejših lastnikov ladij v mestu. Howard Vincent sam ga je sprejel in raziskavo poveril svojemu najboljšemu detektivu, vrhovnemu nadzorniku Bonneyu.

Debeli, »véliki« Bonney je pred kratkim napredoval. Tudi on je moral opravičiti svoj sloves, pokazati se vrednega naklonjenosti, ki mu jo je izkazal Vincent. Takoj se je odpravil na delo.

Štirje rodovi Rooseveltov. Okrog predsednika Franklina Roosevelta, čigar neutrudljivi mirovni poskusi vzbujajo priznanje vsega sveta, je zbrana njegova ožja rodbina. Prva na levi je predsednikova žena, druga njegova mati, tretja žena njegovega sina Franklina, ki drži v naročju sinčka, tudi Franklina. Zadaj stojita predsednikova sinova Franklin in John s svakom Boetingerjem. Najmanjši med otroki, ki leze proti fotografu je predsednikov vnuček John.

Še istega dne je odšel v peckhamsko policijsko stražnico, da bi načelnika obvestil o poslanstvu, ki mu je bilo poverjeno. Ta je ponovno izprašal Johna Harda, a mulat je trdovratno molčal; na videz je bil zelo potrtn, ni hotel več jesti niti umiti se. Nič ni doslej dokazalo, da bi bil on zasnoval številne zločine, ki so ga jih dolžili; načelnik je bil prisiljen, da je poklical C. I. D. Ker je Bonney že deloval na tem mestu, so mu napravili še to preiskavo.

Tako je sreča, ki je prvi pogoj policijskih uspehov, položila v roke istemu človeku uvod v dvojne zadeve, med katerima ni bilo nikake vidne vezi. Naključje pa, ki je drugi pogoj, je nanese, da je isti stražnik Sidney bil tisti, ki je zadnji videl dr. Johnsona in prvi Johna Harda.

Bonney ga je obiskal v bolnišnici, kjer so ga zdravili za ranami, ki jih je dobil na roki. Pri opisu, ki mu ga je podal stražnik, se je ustavil ob čudoviti skladnosti glede datuma, ure in kraja: mar je doktor Johnson po Sidneyevem obisku šel iz hiše in srečal Harda.

O tej domnevi se je hotel prepričati, preden bi znova izpraševal Johna Harda.

Poteklo je več dni v praznem iskanju. Medtem so obravnavo proti Hardu odložili zaradi dodatne preiskave; mulat je pretolkel dneve na ležalni klopi, stisnjen pod odejo. Bonney ga je večkrat prišel opazovat skozi luknjico v vratih: zločinec je bil zares gnusna prikazen. Zmršeni lasje so mu glodali čelo, brada mu je po več dneh močno pogrnala in roke so mu drgetale kakor bolniku. Le ustnice so se včasih razgibale, ko je pel, in nadzornik se je čudil, kako more taka spaka zapeti s tolikšnim občutkom za melodijo najčistejše Schubertove in Schumannove pesmi.

Ko je Bonney nekega dne obiskal gospodično Arabello, je našel ključ ene najbolj zanimivih zagonetk 19. stoletja.

Deklica ni mogla preboleti izgube lepega doktorja, strastnega ljubitelja glasbe. Brunswiški trg, ki ga je prezgodnja zima oropala vsega zelenega okrasa, se je zdel še bolj samotni, odkar so zamrli drhteči orgelski

glasovi. Na nadzornikova natančna vprašanja je gospodična Arabella odgovorila le po spominih na glasbene večere.

»Oh, kako bi ga rada vsaj še enkrat slišala peti serenado!« je vzdihovala.

Istega večera je vrhovni nadzornik v spremstvu Howarda Vincenta preiskoval lepo doktorjevo stanovanje. Ni več samo slutil, marveč docela prepričan je bil, da je John Hard spravil s sveta Johnsona. Toda njegova misel se je sukala okrog nečesa bolj čudnega kakor telesnega umora, namreč okrog uboja osebnosti.

V tej domnevi je tičala neka grozotna posebnost, ki je pretresla policaja samega; hotel je slišati predstojnikovo mnenje in njegovo pritrditev.

V prvem nadstropju v nekem koticu, ki je bil v zvezi s spalnico in katerega vhod so skrbno prikrivale debele tapete, je Bonney našel, kar je iskal: torbo gledališkega igralca z vsemi znanimi barvili in ličili, povrh pa še več steklenic z orehovim oljem.

Ves prevzet od tega odkritja je detektiv skoval krut načrt, kako bo na mah strl lažnega mulata. Prosil je gospodično Arabello, da bi šla z njim na peckhamsko policijsko stražnico. Popeljal jo je pred vrata celice in jo prosil, naj posluša. Lahko si mislite, kako nestrpno je deklet čakalo v brlečem svitu oljnatih svetilk, kakšno je bilo njeno drhtenje in noro veselje, ko je pod nizkimi in sramotnimi oboki prepoznala glas, o katerem je že mislila, da ga ne bo nikdar več slišala.

Našli so doktorja Johnsona.

Da so ga oživili, je bilo treba samo Hardu sneti krinko. Ko je nesrečnež spoznal, da so ga odkrili, ga je napadla nenadna blaznost. Grizel je čuvaje in si hotel glavo razbiti ob zid v celici, tako da so ga morali zvezati.

Odsek za raziskavo zločinov se je torej izkazal. Howard Vincent je ukrenil vse, da bi njegovo zmago slavje pri obravnavi bilo čim popolnejše. Ugotoviti je še bilo treba, če je doktor Johnson pod nesrečno krinko mulata

Slovita finska atleta Paavo Nurmi in Taisto Mäki sta dopotovala v Združene države, da bosta s propagandnimi športnimi nastopi budila dejansko sočutje za svojo krvavečo domovino.

Johna Harda v resnici zagrešil vse vlome po okraju. Bonney je uspel zaradi ene same napake, ki jo je napravil Johnson. Medtem ko je doktorju prešlo v navado, da se je ukradenih reči zmeraj znebil, se ni mogel premagovati, da ne bi ohranil za svoj muzej najlepših glasbil, ki jih je mogel zmekniti.

Johnsona so obtožili številnih vlomov, tatvin in puskusa umora, pa ga obsodili na dosmrtno prisilno delo. Toda njegov zakoniti obraz še ni bil razjasnjen. Policija, ki je dokazala, da je v njem toliko Johnsona kakor Harda, ni mogla ugotoviti njegove prave osebnosti. Na izredno napet način pa so jo okrili prvi fotografski posnetki.

Howard Vincent je dal napraviti lepake z zločinčevu podobo in jih razširil po policijskih stražnicah vsega Zedinjenega kraljestva. Neka ženska, gospa Dyson, je v tej podobi prepoznala nekega Charlesa Peacea, ki ga je pred dvema letoma poznala v Sheffieldu in ki ga je ondotna policija iskala, ker je umoril njenega moža.

Vrhovni nadzornik Bonney se je odpravil v Yorkshire in od gospe Dysonove same zvedel vse okolnosti enega najbolj surovih zločinov, kar jih je Anglija kdaj videla.

Peace je bil zakoncema Dyson v Sheffieldu sosed. Strašansko se je vnel za Dysonovo ženo, ki je bila mlada in prav lepa. Ta ga je kljub ljubezenskim mamam in grožnjam zavračala. Toda ker se ga je bala, je kraj zapustila in se s svojim možem umaknila v neki predmestni trg: Banner Cross. Peace ju je prav kmalu iztaknil. Nekega večera se je skrtil za zid in prežal na prihod gospe Dysonove. Kakor hitro jo je zagledal, je s pištolo večkrat streljal nanjo. A zgrešil jo je in reva se je posrečilo ubežati prav v hišo. Ko se je pojavil njen mož, ki so ga strelji priklicali na prag, ga je Charles Peace takoj ustrelil in mu v besnosti s petami strl in zmaličil obraz. Ob prihodu sosedov je pobegnil.

Sklenili so, da bivšega doktorja Johnsona in bivšega mulata Johna Harda, ki so zdaj dokončno v njem prepoznali Charlesa Peacea, prepeljejo v Sheffield. Spravili so ga iz pentonvillske ječe, kjer se je začel pokoriti, in ga gnali tja, kjer naj bi odgovarjal za umor Dysona.

Nobeden izmed potnikov na nočnem vlaku, na katerem so se spravili pazniki z jetnikom, ne bo pozabil strašnih dogodkov, ki so se pripetili med vožnjo. Najprej je Peacea napadla nora besnost, podobna tisti, ki ga je obšla v celici policijske stražnice v Peckhama.

Valjal se je po klopek, skušal gristi in praskati, slinil se je in tulil. Njegovi grozotni kriki so prišli celo strojniku na uho. Da mu jih ne bi bilo treba poslušati, je venomer odpiral parno piščal.

Ko je ta napad besnosti ponahal, je Peace preprosil paznike, da so kljub mrazu in snežnemu metezu odprli okno v vratih. Grozil je namreč, da bo spet začel kričati, če ga ne bi pustili do zraka.

Tedaj pa se je iz vlaka, ki je bil v polnem diru, z bolj živalskim kot človeškim skokom pognal skozi okno. Toda ne zadosti hitro... Eden od paznikov ga je še utegnil zgrabiti za gleženj. Nato je preteklo nekaj minut popolne zmede. Neki potnik je potegnil zasilno zavoro, a ta ni delovala. Klic: »Držite ga, držite ga!« je šinil od ust do ust, od oddelka do oddelka, od voza do voza in slednjič prišel do strojnika. A že dolgo preden se je vlak ustavil, je paznik izpustil Peaceovo nogo, da je padel z glavo navzdol na nasip.

Potniki so ga jeli iskati po snegu, ki je padal v debelih kosmih. Ko so s svetilkami pregazili več ko miljo, so našli zločinca ležečega v okrvavljenem snegu. Imel je lobanjo počeno in z otroškim glasom se je pritoževal zaradi mraza. Spravili so ga spet v njegov oddelek in ga odložili na prvi postaji, ker so se bali, da bi jim med potjo umrl. Vlakovodja je naslednjega dne ob začetku razprave, za katero so posebej sklicali porotnike, da bi sodili Charlesa Peacea, obvestil sodnika o napetih dogodkih, ki jih je povzročil jetnik, da mu ne bi bilo treba stopiti pred proto.

Toda pravica je šla svojo pot. Potem ko je več tednov nihal med življenjem in smrtjo, je Peace okrevljal od ran in odpeljali so ga, ne da bi se spet upiral, pred leedske sodnike. Človek je mislil, da ga je pretres, ki ga je dobil pri padcu, ozdravil od napadov vražje stekline. Sedel je na obtožniški klopi, oblečen v temno dolgo salonsko suktno doktorja Johnsona in bela obveza mu je osvetlila in podkrepila žalostno lepo lice. Priznal je dejanja, za katera so ga dolžili, in mirno sprejel obsodbo v smrt na vešalih.

Bližajoča se smrt, o kateri je vedel, da je neizogibna, je obsojencu zbrisala osebne poteze mulata Harda, kolikor jih je še bilo v njem. Izprosil si je dovoljenje, da je pod nadzorstvom paznika, ki je bil z njim v celici, smel igrati flavto. Zadnje dneve je prebil tako, da je razgibal težko vzdrušje jetnišnice z najslajšimi zvoki, kar so jih mogle nadrobiti njegove spretno roke.

Ko je napačil dan, ki je bil določen za smrtno kazen, in se je velikanska množica gnetla pred vrati jetnišnice pa čakala, kdaj bo paznik nalepil napis: »Pravici je zadoščeno!« je izjavil, da bi rad nekaj izpovedal. Kakor dovršen igralec je čakal do padca zastora, da bi zablestel še s poslednjim presenečenjem v igri. Ravnatelj in policijskim častnikom je izjavil, da je on zakrivil zločin prejšnjega leta v Portsmouthu, glede katerega je v jetnišnici izvedel, da so zaprli in obsodili v smrt nedolžnega človeka.

Torej v trenutku, ko mu je krvnik zavezoval vrv krog vratu, je odvezoval drug voz, ki ga je bil zadržal s svojimi rokami.

STROJNO **R. WILLMANN** PODJETJE

Beneški jarmeniki — cirkularke — nihalne žage — brusilni stroji — zatvornice — transmissije — elektrotovorna in jamska dvigala, vitli in dvigalne naprave — rebraste cevi iz kovanega železa

LJUBLJANA - SLOMŠKOVA ULICA 3

Smejmo se!

Uradni slog.

»V kakšnem stanju ste našli umorjenčevo truplo?«
»V mrtvem, gospod komisar.«

Pola — pola.

Jovo je imel v Užicah tovarno za konzerve. Nekega leta se je vrgel na izdelovanje posebnosti: na jerebičje paštete. Izdelal jih je na vagonc. Znanci so se čudili, odkod v Užicah toliko jerebičjega mesa, in so spraševali Jova:

»Pa delaš res prave jerebičje konzerve?«

»Dabome!«

»In so prav iz samega jerebičjega mesa?«

»No, ne bom dejal, nekaj konjskega je že vmes.«

»Koliko?«

»No, da rečem pošteno: tako, pola — pola.«

»Pola — pola?«

»Točno: ena jerebica, en konj.«

Škotska.

Na francoskem bojišču... Angleški vojaki se gredo gledališče. Sredi veselja vstanè Skot v krilu in prosi, če bi smel spregovoriti nekaj besedi.

»Ne bom dolg. Samo nekaj minut... Saj veste, Škoti ne zapravljamo ničesar, tudi časa ne...«

Vojaki dovolijo. Skot gre na oder in govori. Govori pol ure, uro, dve uri. Nenadno se spomni, ko vidi, da vojaki zehajo, zardi in se začne opravičevati:

»Oprostite... Pozabil sem... Tu ni nikjer ure, pa sem mislil...«

»Nič hudega. Dobro, da imamo vsaj koledar...«

Centavrove skrbi.

»Ni mi dobro... samo ne vem ali naj grem k doktorju ali k živinozdravniku.«

Med zavednimi ljudmi.

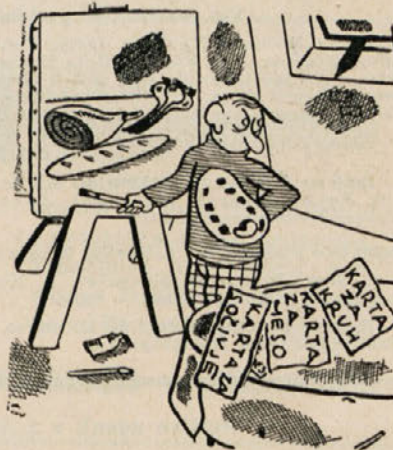
»In da začnemo z resno pomočjo za Fince razglašam sankcije proti Sovjetom: od danes naprej nikdar več ruske solate!«

Zaljubljeni.

»Obupno me snubi, a plaši me samo, da je štiri leta mlajši od mene in se bojim, da je neresen in nepremišljen.«

Poezija in proza

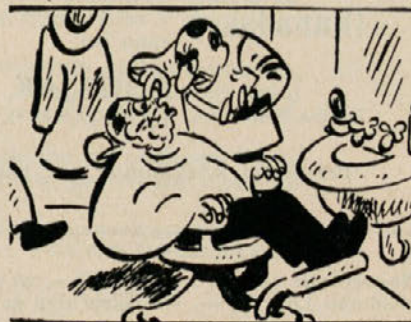
ali umetniško navdihnjenje v vojskujočih se državah.

Iznajdljivost.

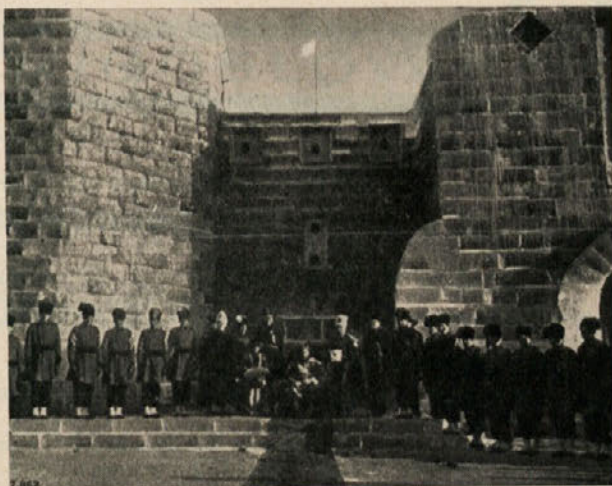

»Za božjo voljo kaj pa delaš?!«
»Noga mi je zaspala pa bi jo rad prebudil.«

Pri brivcu.

»Za zdaj me samo obrijte, glede las bom še premislil.«

Tako ogromno ledeno palačo so za pust postavili kje? — v Ameriki seveda!

Rešitve šahovskih problemov in ugank v 2. številki:

Rešitev šahovskih problemov v 2. številki.

Partijski problem: 1. Le5! D×c5. Če ostane črna dama na 8. liniji, lahko beli igra 2. c×b4+ in nato mirno vzame z damo lovca na g8. Pa tudi na druge poteze črnega ima beli najmanj remis v rokah. — 2. Dg1!! Presenetljiva poenta! Po 2. ... D×g1, 3. c×b4+! je beli namreč pat. Temu se črna dama ne more ogniti, ker bi sicer sledil mat na a7; a tudi b6 ne gre zaradi Da1 mat. Torej ostane le še 2. ... Kb6. Na to pa beli s 3. c×b4+ izsili 3. ... D×g1 in s tem pat.

Problem št. 3.: 1. La1—h8! in mat v drugi potezi.

Problem št. 4.: 1. Lh7—f5, e6×f5. 2. Df1—c4, f5—f4. 3. Dc4—d5 mat. Na 1. ... Ke5—d4 pa pride 2. Df1—d5+, Kd4—e5. 3. Dd5—e4 mat.

Vse probleme so pravilno rešili:

Eiletz Božidar, Maribor; Lokar Emica, Slovenska Bistrica; Anton Klobovs, Jože Ferkulj, Jože Novinec, Bogo Kovač, Rozman Ivan, vsi Ljubljana; Breznik Jožef, Sv. Bolfenk pri Središču ob Dravi; Berčič Olga, Stražišče pri Kranju; Buda Stane, Velike Poljane; Drago Završnik, Izidor Završnik, Maribor.

Nagrade so dobili:

Lokar Emica (Sienkiewicz, Križarji I. in II. del), Breznik Jožef (Durych, Marjetica), Jože Ferkulj (Constantin-Weyer, Usodna preteklost).

Reševalce problemov v 3. številki čakajo spet tri knjižne nagrade:

1. Kos, Zgodovina Slovencev. 2. Kossak-Szezucka, Legniško bojišče. 3. Kipling, Zakaj — zato.

Rešitve je treba poslati do 15. marca na: Uredništvo »Obiska« (Sah), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Rešitve ugank v 2. številki.

1. Bolezni je ime: jezikavost. — 2. Pometaj pred svojim pragom. — 3. Vsaka vrečica tehta 4 kg, vsak zavoje pa 2 kg. — 4. Slika ima kopico napak, med katerimi so poglavitne tiste, ki dokazujejo Tončkovo nepoznanje fizikalnih zakonov o zračnem uporu, o vztrajnosti in o težnosti ali prostem padu. — 5. Da je to nemogoče, uvidimo takoj, če skušamo po en trapez in en trikotnik iz kvadrata sestaviti v eno polovico pravokotnika. Daljša stranica v trikotniku I (ali II) nima iste smeri kot debelo izvlečena stranica v trapezu III (ali IV), temveč se nekoliko odkloni vstran. Prav ta malenkostna sprememba smeri nanese vsakokrat pol kvadratka. — To bi bil zadosten dokaz iz poskusa, ki ga zmore vsakdo.

Stroga matematika pa nam s svojimi geometrijskimi aksiomi to nemožnost še bolj neoporečno dokazuje. Nekateri reševalci so nam prinesli tudi strogo matematične dokaze. — 6. Diofant je dosegel 84 let.

Vse uganke so pravilno rešili:

Bajželj Ada, Novo mesto; Grmek Ivan, Kranj; Hvale Bronka, Ferkulj Jože, Novinec Jože, Kovač Bogo, Rozman Ivan, Vetrovec Jože, Cimperman Stane, Košir Zmagoslav, vsi Ljubljana; Penič Dušan, Maribor; Stukelj Tone, Novo mesto; Sagadin Alojzij, Irčavas; Pegan Milenko, Novo mesto; Klasine Tugomer, Ljubljana; Palčič Iza, Tunjice; Pipp Anton, Žetale; Jug Franjo, Beograd; Bohane Franc, Vransko; Langerhole Jože, Škofja Loka; Novak Janko, Brezovica; Mihelič Marko, Zagreb; Lokar Emica, Slovenska Bistrica; Pirnat Franc, Zgor. Gameljne; Gerl Milan, Tomi Luekmann, Šafar Franček, Rovs Marija, Sink Matija, Škoda Melhior, Ančka Mehle, Vodopivec Anton, vsi Ljubljana; Casar Vinko, Beltince; Urbančič Stanko, Peč; Joško Vidic, Geršak Ivan, Radovljica; Miša Skofic, Komenda; Drago Završnik, Maribor; Stanka Torkar, Jesenice; Avg. Clemente, Dobrova p. Lj.; Adamič Arnošt, Zagorje; Podobnikar Pavel, Dobrova p. Lj.; Kvaternik Fran, Smarata; Tone Vode, Rakovnik; Pavlin France, Radovljica; Virant Kazimir, Ostrožno; Vitrih Franc, Kranj; Stane Buda, Velike Poljane; Štok Milan, Hrastnik; Hočevar Marjan, Moste; Zupanc Slavko, Ljubljana.

Manj ko šest ugank so rešili:

Kikelj Alma, Studenci p. M.; Izidor Završnik, Maribor; Roža Toporiš, Osijek; Franc Sodja, Bohinjska Bistrica; Sajovic Miha, Kranj; inž. Prezelj Marjan, Tinka Suhadolnik, Kralj Anton, Plestenjak Veneslav, Debeljak Alojzij, Albina Lavtar, vsi Ljubljana; Kukovica Ivan, D. M. v Polju; Kavčič Vinko, Jesenice; Benkovič Karel, Kamnik; Kovač Franc, Mala Ligojna; Gorjup Mirko, Zasipl p. Bledu; Ambrož Stanko, Mostar; Breznik Jožef, Sv. Bolfenk ob Dravi.

Za nagrade so bili izrečani:

Palčič Iza (Jakac-Jare, Odmevi rdeče zemlje, I. in II. del); Geršak Ivan (Turgenjev, Lovčevi zapiski, I. in II. del); Štok Milan (Urban, Živi bič; Turgenjev, Plemiško gnezdo); Casar Vinko (Rahmanova, Tovarna novega človeka); Roža Toporiš (Streuvels, Hlapec Jan); Kovač Franc (Hugo, Leto strahote).

Za reševalce nagrad v tej številki so določene te-le nagrade:

1. Tolstoj: Ana Karenina. 2. Dorgeles: Leseni križi. 3. Gide: Ozka vrata. 4. Kästner: Emil in detektivi. 5. Kästner: Pikica in Tonček. 6. Turgenjev: Stepni kralj Lear.

Za prve tri nagrade pridejo v poštev le tisti, ki bodo rešili vse uganke, za ostale pa vsi, ki bodo rešili vsaj štiri.

Rešitve pošljite do 15. marca na: Uredništvo »Obiska« (Uganke), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Uredniška torba: G. Bohane Franc, Vransko: Hvala za prispevek! Priobčujemo.

G. Joško Vidic, Radovljica: Vaša pošiljka je, žal, za to številko prekasna. Pa prihodnjic!

ZA SPOMLAD

srebrne lisice

(kanadske) v veliki izbiri dobite že za vsako ceno pri

F. BIZJAK, krznarstvo
LJUBLJANA, Kongresni trg št. 8

Sprejemam kožuhovino čez poletje v shrambo

za spomlad

dobite izbrane modele vseh vrst čevljev v modi in kvaliteti pri

POLAJNKO znamke „Polo“
LJUBLJANA, Mestni trg št. 6

Naročnina: za celo leto Din 72,—, za pol leta Din 38,—, za četrt leta Din 20,—, posamezna številka Din 7,—; za inozemstvo celoletno Din 100,—. — Naročnina se plačuje vnaprej po položnici poštne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi v Ljubljani, Kopitarjeva ulica — trgovina Ničman.

»Obiska« izhaja vsakega 1. v mesecu. — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

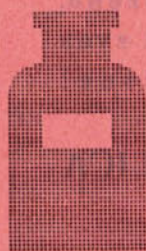
Telefon št. 20-88

Dr. A. Kansky

kemična tovarna

LJUBLJANA, Krekov trg 7

*Kemično čiste
in tehnične kemikalije,
dezinfekcijska sredstva,
laboratorijsko steklo
in vse druge laborato-
rijske potrebščine,
termometri, aerometri,
alkoholometri
i. t. d.*

LJUBLJANA
Komenskega ulica 22

ŠARA

Reklamni
napisi
črke
Diapoziti-
tivi

Telef. 31-77

V **24** URAH

barva, plisira in kemično čisti
obleke, klobuke itd. Škrobi in
svetlolika srajce, ovratnike,
zapestnice itd. — Pere, suši,
monga in lika domače perilo.
Parno čisti posteljno perje, puh

Tovarna JOS. REICH — LJUBLJANA

Knjigoveznica

JUGOSLOVANSKE TISKARNE

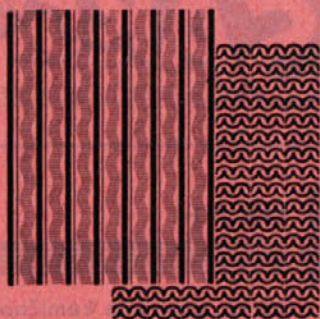
LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA ŠT. 6-II.

Knjigoveški oddelek: Zaloga knjigovodstvenih in drugih poslovnih knjig za trgovce, urade, ustanove i. t. d. Lastna črtnica. Izdelava poslovnih knjig po naročilu. — Vezave vseh vrst, od preprostih do luksuznih.

Torbarski oddelek: Lepe damske torbice iz zaloge ali izdelane po osebnem naročilu. Listnice, kovčegi, aktovke, denarnice, pasovi po izberi ali naročilu. — Primerno za darila.

Nizke cene! — Solidno delo! — Točna postrežba!

Glas gre po deželi...

ŽENINI IN NEVESTE
NE POZABITE, KADAR
KUPUJETE BALO!

da je manufakturna trgovina

R. MIKLAUC

»PRI ŠKOFU«

z dobrim in trpežnim blagom založena.
Radi dolgoletnih prvih tovarniških zvez
in velikega nakupa najnižje cene!

LJUBLJANA — LINGARJEVA ULICA
(v lastnih prostorih)

LJUBLJANA — LINGARJEVA ULICA

Če rabim album za
fotografije, ga kupim
v trgovini

H. NIČMAN

LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2

kjer mi nudijo res krasno
izbiro albumov s pri-
padajočimi oglički po
najnižji ceni

STROKOVNA IZVRŠITEV ★

Velika izbira VSAKOVRSNIH
OČAL, daljnogledov, mikro-
skopov, povečalnih stekel,
toplomerov, barometrov, hygromet-
rov, raznih areometrov itd.

Oddajajo se očala tudi na re-
cepte vseh bolniških blagajni

IZPRAŠAN OPTIK TELEFON 44-86
LJUBLJANA Stritarjeva ul.

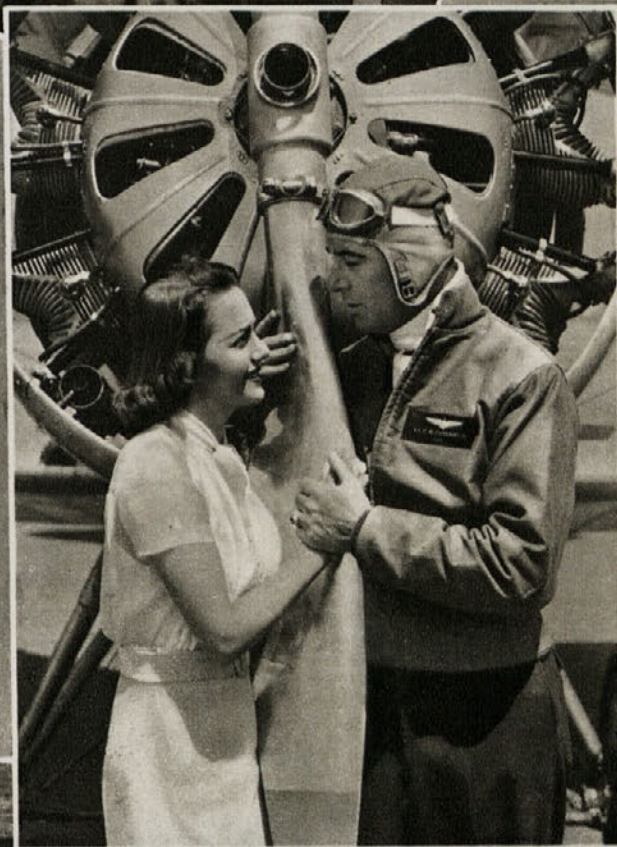
ZEISS-PUNKTAL-STEKLA ★

★ ELEKTRIČNI OBRAT ★

KINO

Prizori iz lepih filmov: Tri slike iz ameriškega heroičnega dela »Jeklena armada«. To je film o zračni sili Združenih držav, o tovarištvu in požrtvovalnosti ameriških letalcev, dveh čednostih, proti katerima je celo tragična ljubezen dveh bratov do istega dekleta — brez moči. Prve vloge v tem filmu igrajo: George Brent, Olivia de Havilland in John Payne.

Dve sliki iz francoskega filma »Sanje o svobodi«. Film govori o begu skupine mladih ljudi iz vele-mesta v planine, kjer hočejo živeti skromno in mirno od lastnega dela. Usoda zanese mednje nekaj deklet, začno se spori, tekmovanja, razdor, dokler jih strahote pod plazovi ne streg-nijo in ne privede do pravih spoznanj: da je svoboda in sreča v tovarištvu, odpo-vedi, vzajemnosti in požrtvovalnosti. Te so pa lahko povsod, ne samo na samotnih višinah. Igrajo sami neznani igralci, kar daje filmu poseben čar.

Obisk

Pomlad — praznik mladega življenja. Dajmo mu poudarka s povečevanjem našega najdražjega — otrok. Prosimo Vas, da nam pošljete več **lepih** slik o otrocih — ne slik **lepih** otrok. Najboljše slike bomo priobčili v listu zaporedoma tri mesece: v aprilu, maju in juniju. Najlepše slike otrok bodo nagrajene s krasnimi darili — kakšnimi in kako, boste zvedeli v prihodnji številki »Obiska«.